

KUMPPANI YHTEISVASTUULLISENA FOORUMINA

**KUMPPANI-LEHDEN PÄÄKIRJOITUKSISSA TUOTETTU TOIMINNAN
POLITIikka ARISTOTELISESTI TARKASTELTUNA**

Joel Takala

Jyväskylän yliopisto

Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos

Valtio-opin pro gradu -tutkielma

Kevät 2002

TUTKIMUSSELOSTE:

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO, Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos	
JOEL TAKALA:	KUMPPANI YHTEISVASTUULLISENA FOORUMINA
	KUMPPANI-LEHDEN PÄÄKIRJOITUKSISSA TUOTETTU TOIMINNAN POLITIIKKA ARISTOTELISESTI TARKASTELTUNA
Valtio-opin pro gradu -tutkielma, 113 sivua + liite	
Kevät 2002	
Ohjaaja: professori Pekka Korhonen	

Tutkimuksen kohteena ovat suomalaisten kansalaisjärjestöjen kattojärjestön Kehitysyhteistyön palvelukeskus Kepan julkaisun, *Kumppani*-lehden pääkirjoitukset. Journalismin politisoitumisen myötä lehden teksteistä voidaan lukea poliittista retoriikkaa. Tällainen retoriikkaa toimii poliittisena voimana ja näin lehdistöllä voidaan nähdä olevan poliittista valtaa.

Tutkimuksen oletuksena on näkökulma, jonka mukaan *Kumppani* tuottaa pääkirjoituksissaan tietynlaista toiminnan politiikkaa yhteisvastuullisessa foorumissaan. Pääkirjoituksia on tarkasteltu retorisiin käsittein etsien niiden tuottamaa toiminnan politiikkaa. Tätä politiikkaa on tarkasteltu Aristoteleen *Retoriikka*-teoksessa esiintyvien puhujan luonteen (*ethos*), yleisön tunteen eli yleisösuhteen (*pathos*) ja puhujan argumentin (*logos*) aspektein. Empiirisenä aineistona ovat olleet kaikki lehden pääkirjoitukset sen ilmestymisestä eli vuodesta 1986 asti. Analysoitavana on kaikkiaan 74 pääkirjoitusta.

Tutkimukseni on kvalitatiivinen eli laadullinen poliittisen kielen tutkimus. Teoreettiseksi lähestymistavaksi valitsin Aristoteleen näkökulmat retoriikasta, koska mielestäni pääkirjoitusten toiminnan päämääränä voidaan nähdä aristotelista muistuttava teleologinen hyvän idea. Tutkimuksessa on siis käytetty Aristotelestä heuristisena eli oivaltamaan johtavana perspektiivin antajana. Tutkimuksessa on nähty miten filosofian klassikoihin nojaava eurooppalainen ajattelutapa (lehden puhunta) tuottaa 2300 vuotta myöhemmin Aristoteleen hahmottamaa ja verrattavissa olevaa hyvän elämän politiikkaa.

Tutkimuksen perusteella pääkirjoitusten ethoksen vakuuttavuudessa voidaan nähdä moitteettomuuteen ja moraaliltaan korkeatasoisuuteen sekä järkevyyteen tähtäävää toimintaa, jossa erityisesti ns. vähäosaiset eli kehitysmaat ovat tärkeässä asemassa. Puhunnassa on uusliberalismia kritisoivaa ainesta. Pathoksen voidaan nähdä vetoavan yleisösuhteessaan jo tiedettyihin asioiden tai muutosten tuomiin tekijöihin. Vedotessaan erilaisiin asioihin kirjoitukset pyrkivät herättämään lukijoissa sellaisia tunteita, joiden myötä nämä asettuisivat esimerkiksi erilaisten kampanjoiden toimijoiksi. Pääkirjoitusten logoksessa argumentaation voidaan nähdä olevan omasta tehtäväkentästä kumpuavaa puhetta, jossa puolustetaan lehden omaa näkökulmaa. Puhe on näin osittain subjektiivista, mutta lehden foorumin mukaan ymmärrettävää.

Avainsanat: retoriikka, pääkirjoitus, toiminnan politiikka, puhujan luonne, yleisön tunne, puhujan argumentti

SISÄLTÖ:

1. JOHDANTO	3
1.1. Retoriikka tutkimuskysymyksen näkökulmana	3
1.2. Retoriikka ja sen poliittisuus	6
1.3. Perelmanin vakuuttamisen systematiikka	9
1.4. Tutkimuksessa käytetty pääkirjallisuus	11
1.5. Näkökulma tutkimuskysymykseen	12
1.6. Tutkimuksessa käytetty empiirinen aineisto	14
1.7. Tutkimuksessa käytetty metodi	14
2. LEHDEN TOIMINNAN POLITIIKASTA	16
2.1. Journalismi ja lehdistön politisoituminen	16
2.2. Poliittinen toiminta ja tiedotusväline sen välineenä	17
2.3. Teksti politiikan merkityksenantajana	20
2.4. Lehden pääkirjoitus ja Kumppanin linja itseymmärryksenä	22
2.5. Kepan kuvio ja Kumppanin päätoimittajan linja	26
2.6. Kepa, Kumppani ja kansalaisyhteiskunta	28
2.7. Kumppani yhteisvastuullisena toimijana	30
3. KUMPPANISSA TUOTETTU ETHOS	33
3.1. Aristoteles ja ethoksen, pathoksen ja logoksen analysointi	33
3.2. Poliittiset näkökulmat sekä kehoitus ja varoitus	37
3.3. Aiheena valtiontalous	38
3.4. Aiheena sota ja rauha	44
3.5. Aiheena maanpuolustus	52
3.6. Aiheena vienti- ja tuontikauppa	55
3.7. Aiheena lainsäädäntö	60
4. KUMPPANISSA TUOTETTU PATHOS	62
4.1. Tunteiden herättäminen yleisössä	62
4.2. Tunteena suuttumus	63
4.3. Tunteena rauhallisuus	67
4.4. Tunteena huoli	71
4.5. Tunteena rohkeus	75
4.6. Periaatteet premissinä	79

5. KUMPPANISSA TUOTETTU LOGOS	83
5.1. Argumentti puhujan esitystapana	83
5.2. Metaforan käyttö ja tehtävä	84
5.3. Puheen sopivuus	87
5.4. Henkevyys ja havainnollistaminen	90
5.5. Todistusten näkökohdat	93
5.6. Loppusanojen tehtävät	96
6. JOHTOPÄÄTÖKSET	99
6.1. Tutkielman tulokset	99
6.2. Tutkimuksen luotettavuus ja jatkotutkimukset	104
6.3. Ajatuksia ja suosituksia lehdelle	105
LÄHTEET	107
LIITE	114
Kehitysyhteistyön palvelukeskus Kepan jäsenrekisteri	

1. JOHDANTO

1.1. Retoriikka tutkimuskysymyksen näkökulmana

Tätä tutkielmaa aloittaessani terrori-iskut olivat päivän puheenaiheina. Vuoden 2001 syyskuun 11. päivä oli tavallista merkillisempi. Yhdysvaltoihin World Trade Centeriin ja Pentagoniin tehtyjen terrori-iskujen jälkeen tapahtui jotakin, mikä sai myös ns. tavallisen kansan kiinnostumaan puheista. Tiedotusvälineet siteerasivat välittömästi niin George W. Bushin kuin Osama bin Ladeninkin puheita ja kansa sekä kuunteli että kommentoi niitä innostuneesti ja puheilla huomattiinkin olevan todella suuria vaikutuksia siihen mitä tehtiin ja mitä tullaan tekemään. Retoriikan tutkijat ovat olleet puheen vaikutuksista perillä jo kauan, mutta nyt näyttää mielestäni siltä, että myös muita - kuten tämän tutkielman tekijääkin - on puheen vaikutus alkanut kiinnostaa aikaisempaa enemmän. Puheen vaikutuksen yleistä kiinnostusta ajatellen tämän tutkielman aloittaminen osui mielenkiintoiseen ajankohtaan. Vaikutuksesta syntyi myös idea tähän työhön, sillä argumentaation menetelmistä ja tekniikoista, keinotekoisesta vaikutuksesta, suostuttelusta ja vakuuttamisesta pääsee perille vain opiskelemalla ja tutkimalla puheoppia eli retoriikkaa. Chaïm Perelman on sanonut seuraavaa:

Huomattakoon, että argumentaatiolla ei myöskään tavoitella vain älyllistä hyväksyntää. Varsin usein tähtäimessä on toiminta tai ainakin toiminta-alttiuden luominen. (Perelman 1996, 19.)

Perelmanin *Retoriikan valtakunta* -teoksesta esitetyn sitaatin tavoin Bushin ja bin Ladenin argumentaatioissa ei ole kyse vain älyllisestä hyväksynnästä, vaan myös tietynlaisen toiminta-alttiuden luomisesta ja sen hyväksymisestä tietyin oikeuksin. Bush vetoaa esimerkiksi vapauden ja demokratian suomiin oikeuksiin hakemalla Afganistanin sotaoperaatiosta ”kestävää vapautta” ja bin Laden puolestaan hakee oikeutusta islamin kansaa kohdanneesta ”kärsimyksestä, vääryydestä ja epäoikeudenmukaisuudesta”. Molemmat käyttävät sanoja - muun muassa käärmeenpääksi nimittelyä - nujertaakseen toisensa. Molemmat sanovat kamppailevansa pahaan vastaan. He luovat puheillaan toimintaa. Toiminnan luomista on niin Bushin ja bin Ladenin puheissa kuin tiedotusvälineissäkin. Terrori-iskujen jälkeisessä tilassa huomattiin, kuinka media

omalta osaltaan oli tuottamassa toimintaa. Se siteerasi ja esitti kommentteja sekä spekuloi tulevilla tapahtumilla. Spekulointi mahdollisesta tulevasta sodasta sai aikaan muun muassa valtavan kansanliikkeen afgaanisiviilien pyrkiessä pois tulevalta sotatantereelta.

Myös *Kumppani*-kuvalehti, josta käytän tästä lähtien pelkistetysti nimitystä *Kumppani*, tuottaa omalta osaltaan ja omalle kuulijakunnalleen tietynlaista toiminnan politiikkaa.¹ Tässä tutkimuksessa on tarkoitus perehtyä juuri tämän lehden toiminnan politiikan tutkimiseen ja tarkastella miten se sitä tuottaa pääkirjoituksissaan. *Kumppani* on Kehitysyhteistyön palvelukeskus Kepan tiedotus- ja keskustelulehti sekä etelä-pohjoinen -kysymysten globaali kuvalehti. Kepa on poliittisesti ja järjestöllisesti neutraali, mutta sitoutunut kehitysyhteistyöhön. Lehti ilmestyi ensin *Kehitysyhteistyön Kumppanin* nimellä ja myöhemmin *Kumppani*-nimisenä. Lehti koki sen alkutaipaleilla myös monia uudistuksia niin ulkoasussa kuin sisällössäkkin. Kepa:a perustettaessa vuonna 1985 mukana oli 56 järjestöä. 16 vuotta myöhemmin Kepaan kuuluu jo yli 200 keskenään hyvinkin erilaista jäsentä: suuria ja pieniä, paikallisia ja valtakunnallisia, ammatillisia ja ideologisia järjestöjä (ks. Liite).

Retoriikan yhteyttä politiikkaan voidaan tarkastella jo antiikin ajoista lähtien. Retoriikkaa on ympärillämme joka puolella, myös politiikassa ja pääkirjoituksissa. Pääkirjoitus on lehden kannanotto ajankohtaiseen asiaan. Samalla kirjoitus toimii näköalapaikkana ja lehden linjan ohjaajana. Tapani Huovilan (2001, 5) mukaan pääkirjoituksia on Suomessa tutkittu vähän ja varsinaiset siihen liittyvät tutkimukset ovat sisä- ja ulkopolitiikan kiivailta 1970-luvun vuosilta. Tutkimuksen vähäisyydestä johtuen voisi olettaa, että kovin monet eivät tiedä mitä pääkirjoituksiin kätkeytyy. Tässä pro gradu -työssä pyrin omalta osaltani paikkaamaan tätä tyhjiötä. Pääkirjoituksia voidaan tutkia esimerkiksi tilastollisten piirteiden tai niiden ymmärrettävyyden pohjalta. Tilastollisessa tarkastelussa voidaan laskea muun muassa kirjoitusten pituutta, montako virkettä on yhdessä kappaleessa tai montako sanaa yhdessä virkkeessä. Ymmärrettävyydessä tekstiä voidaan tarkastella esimerkiksi teeman ja reeman

¹ Kumppani -lehden levikki on ollut noin 17 000 kappaletta ennen tilaajarekisterin uudistusta vuonna 2001. Uudistuksen myötä kaikki tilaajat eivät ole vielä ilmoittaneet osoitettaan uudestaan ja näin levikki on tällä hetkellä reilut 10 000.

vuorottelulla. Teeman muodostavat juonen alussa esitellyt asiat ja juonen edetessä teemaan tulleet uudet asiat. (Huovila 2001, 33, 44.)

Tässä tutkimuksessa on kyse yhden lehden pääkirjoitusten analysoinnista Aristoteleen *Retoriikka*-teoksen² antamien puhujan luonteen (*ethos*), yleisön tunteen (*pathos*) ja puhujan argumentin (*logos*) aspektein. Valitsin Aristoteleen, koska hän antaa teoksessaan mielestäni hyvät välineet puheen analysointiin. Antiikin aikaiset filosofit ovat monessa kohdin antaneet virikkeitä nykyajatteluun. Holger Thesleff ja Juha Sihvola (1994, 8) kirjoittavat kuinka ”monet Platonin, Aristoteleen ja muidenkin antiikin filosofien esittämät kysymykset ovat yhä ajankohtaisia”. Heidän mukaansa nykyaikaisella keskustelulla on eräänlainen dialektinen keskusteluyhteys antiikin filosofiaan. Toivon, että tutkimukseni kautta avautuu uudenlainen näkökulma niille, jotka haluavat perehtyä tarkemmin tekstin - etenkin pääkirjoitusten - antiikin ajoista lähtien havaittujen puhujan luonteen, yleisön tunteen ja puhujan argumentin tiedostamiseen. Itse valitsin *Kumppanin* analysoinnin, koska lehti on mielestäni ensinnäkin tutkimuskohteena mielenkiintoinen. Toiseksi pystyn soveltamaan työssä omia sivuaineitani, muun muassa kehitysmaatutkimusta ja journalistiikkaa. Kolmas syy lienee tutkielmani monipuolisuudessa, koska työni kaltaista analysointia voi harrastaa ja soveltaa myös muihin kehitysyhteistyöstä puhuviin lähteisiin.

Varoituksena tai huomiona voi todeta sen, että tutkija tekee työlleen aina väkivaltaa. Mitään ei synny arvo- tai maailmankatsomustyhjiössä. Mikään ei näin voi olla täysin objektiivista ja tästä syystä tutkija tekee aina omia valintoja, niin kuin on tapahtunut tässäkin tutkimuksessa. Aiheen, teemoittelun, edustavien anekdoottien ja näkökulmien valinta heijastaa osittain sitä katsomusta, joka on tämän tutkimuksen tekijällä. Kaikki nämä on valittu sen kriteerin mukaan, minkä tutkija on nähnyt tämän työn kannalta keskeisiksi tekijöiksi. Joku toinen olisi voinut käsitellä aineistoa toisin ja nostanut esiin toisenlaisia asioita. Näin myös tutkimuksen lopussa esitetyt tulokset olisivat olleet mitä ilmeisimmin erilaisia.

1.2. Retoriikka ja sen poliittisuus

Retoriikka on oppi siitä miten asia esitetään vakuuttavasti ja suostuttelevasti. Näin retoriikalla tarkoitetaan yleensä vaikutuksen tavoittelua. Antiikin retoriikassa ajateltiin puheen uskottavuuden ja vakuuttavuuden riippuvan esittäjän henkilökohtaisista ominaisuuksista. Kaikki tämä kertoo retoriikan poliittisuudesta. Aristoteleen mukaan retoriikka ja politiikka ovat yhteydessä toisiinsa seuraavalla tavalla:

- - retoriikka pukeutuu politiikan vaatteisiin ja samoin tekevät ne, jotka pyrkivät retoriikan piiriin joko tietämättömyytensä, kerskailunhalunsa tai joidenkin muiden inhimillisten syiden johdosta. (Aristoteles 1997, 12. 1356a28-31.)

Näin siis retoriikka ja politiikka nivoutuvat yhteen vaikka tätä asiaa ei tunnistaisikaan. Retoriikka on politiikkaa ja päinvastoin. George A. Kennedy (1994, 11) vetää retoriikan historian ulottuvan aina Sisiliaan saakka. Hän kertoo kuinka Aristoteles pohti omaa aikaansa edeltänyttä retoriikkaa, joka sijoittuu vuosiin ennen 400 eKr. Aristoteles kertoo - teoksessa joka ei ole säilynyt meidän päiviimme saakka mutta josta Marcus Tullius Cicero myös kirjoittaa - retoriikan ”tunnistajiksi” Koraksin ja Teisiaan Sisiliasta.

Kuten Aristoteles sanoo, vasta kun tyrannit oli karkotettu Sisiliasta ja oikeusistuimissa käsiteltiin yksityisasiota pitkän tauon jälkeen, olivat sisilialaiset Koraks ja Teisias koonneet puhetaidon säännöt ja neuvot ensimmäisen kerran, sillä tuo kansa oli luonteeltaan kärkevää ja kiistelynhaluista. Aiemmin ei kukaan ollut tottunut menetelmään tai tekniikkaan, mutta monet esittivät huolellisesti laadittuja ja jäsenneltyjä puheita. (Haapanen 1990, 62, Cicero: Brutus.)

Puhetaidon ”säännöt ja neuvot” oli Ciceron mukaan koottu ensimmäisen kerran Koraksin ja Teisiaan toimesta. Puheen tekniikoihin ei siis aiemmin ollut kiinnitetty huomiota, mutta sen voima oli tunnistettu jo aikaisemmin. Esimerkiksi *Raamatussa* Vanhassa testamentissa Israelin kolmas kuningas Salomo (n. 990-932 eKr) kirjoittaa

² Retoriikka-teoksen pääosat on kirjoitettu mahdollisesti ennen vuotta 347eKr. Aristoteles työskenteli tuolloin vielä Platonin Akatemiassa. Aristoteles on mahdollisesti tehnyt alkuperäiseen teokseen myöhemmin lisäyksiä. (Sihvola 1997, 196.)

seuraavasti: ”Harkitseva ihminen saa viisaan maineen, taitava puhe taivuttaa mielet” (Sananlaskut 16:21). Useiden vuosisatojen aikana yhteen kasvanut kokoelma viislauslauselmia koottiin lopulliseen muotoonsa noin 700 eKr (Mustonen 1988, 30). Sananlaskut ja niissä esiintyvä edellinen kohta ilmentää hyvin sitä, että myös uskonnollisessa ajattelussa puheen voima ”taivuttajana” oli tunnustettu. Paljon vanhempi - myös *Raamatusta* löytyvä - ja suurta keskustelua herätellyt kohta puheen voimasta löytyy Ensimmäisestä Mooseksen kirjasta, jossa kerrotaan maailman luomisesta: ”Jumala sanoi: ”Tulkoon valo!” Ja valo tuli” (1. Moos: 1:3). Nämä sanat ovat mielestäni innoittaneet ja vihastuttaneet enemmän ihmisiä kuin kenenkään muun sanat. Useat tiedemiehet ovat omistaneet koko elämänsä tämän virkkeen vääräksi todistamiseen. Toiset taas uskovat sanoihin kerralla uskon kautta kyseenalaistamatta niitä.

Pirkko Haapanen (1996, 23) määrittelee retoriikan varsinaisen tulemisen ulottuvan antiikin Kreikkaan. Ateenassa retoriikka oli tärkeässä asemassa keksittäessä uusia keinoja demokratian edistämiseen. Myös Juha Sihvola (1997) kertoo kuinka retoriikka kehittyi antiikin Kreikassa. Hän mainitsee kuinka varsinkin demokraattisissa kaupunkivaltioissa olennaisinta oli julkinen kyky keskustella. Tahtonsa läpi saamiseksi toinen osapuoli oli suostuteltava ja vakuutettava. Menestymiseen vaadittiin ennen kaikkea ”kykyä puhua ja esiintyä luottamusta herättävällä tavalla”. (Sihvola 1997, 193.) Koska Platon esitti kritiikkiä ympärillään kuulemastaan puheista, häntä on usein pidetty retoriikan kriitikkona. Platonille oikea retoriikka oli taito opettaa totta, oikeaa ja hyvää. Aristoteles syventyi harjoitetun puheen analyysiin ja hahmotti vakuuttavan puheen tekijöitä. Hänelle todistelu ja järkeen vetoaminen nousivat oikeaksi puhetaidoksi. Koska oppi puhetaidosta kehittyi puhutun kielen hallitsemassa kulttuurissa, siitä tuli alun perin puhutun eikä kirjallisen viestinnän oppijärjestelmä. (Haapanen 1996, 23, 25, 29.) Eniten retoriikan syntyyn vaikutti kuitenkin Marcus Tullius Cicero (106-43eKr). Ciceron välityksellä antiikin retoriikalla on ollut suuri vaikutus länsimaiseen kulttuuriin. Antiikin parhaaksi puhujaksi tunnustettu Cicero nosti puhetaidon suurimmaksi taidoksi ja moraalisen maailmankuvansa keskipisteeseen. Hänen pääteoksensa *Brutus*, puhetaidopin esitys, välittää parhaiten kuvaa puhetaidon yhteiskunnallisista kytkennöistä. (Haapanen 1996, 4, 23.)

Hilkka Summa (1996) kirjoittaa kuinka retoriikka koki kunnianpalautuksen 1950-luvulla. Tämä tapahtui kolmen ns. uuden retoriikan teoreetikon, Kenneth Burken, Chaim Perelmanin ja Stephen Toulminin, toimesta. He aloittivat retoriikkaa ja argumentaatiota koskevan tutkimuksen aikana, jolloin alaan ei kohdistunut erityistä mielenkiintoa. (Summa 1996, 51.) Perelmanin tutkimusten yksi keskeisemmistä teemoista on yleisösuhteen tutkiminen. Koska analysoin yleisölle kirjoitettua tekstiä, katson parhaaksi nostaa esiin Perelmanin teoksen *Retoriikan valtakunta*. Perelmanin mukaan argumentaatio on osoitteellista kommunikaatiota, johon liittyy tietoisuus yleisöstä:

Koska argumentaatiossa ei pyritä johtamaan seuraamuksia premisseistä, vaan hankkimaan tai vahvistamaan yleisön hyväksyntää tai kannatusta esitetyille väitteille, se ei koskaan tapahdu tyhjiössä. Itse asiassa siinä oletetaan aina ennalta tietty puhujan ja yleisön välinen ”henkien kohtaaminen”: ellei puhetta kuunnella ja kirjaa lueta, ne jäävät vaille vaikutusta. (Perelman 1996, 16.)

Sitaatti havainnollistaa hyvin Perelmanin käsitystä yleisöstä. Argumentaatiossa puhujan ja yleisön välillä oletetaan olevan tietty suhde ja ne kohtaavat toisensa. Argumentaatiolla pyritään yleisön vakuuttamiseen. Tavoitteena on muuttaa yleisön vakaumuksia tai taipumuksia ja hakemaan tätä kautta kannatusta argumentaatiolle. Mielestäni Perelman antaa näin yleisölle erityisen aseman. Yleisö ei ole vain mikä tahansa ihmisjoukko, jolle voidaan puhua niitä näitä, vaan yleisö on erityinen ihmisjoukko, jonka ymmärrys puheesta vaikuttaa siihen miten puhe tulkitaan jatkossa. Esimerkiksi *Kumppani*-lehden lukijat voivat odottaa lehden käsittelevän artikkeleissaan kehitysmaiden velkakysymyksiä. Näin lehti saa samoista aihepiireistä kiinnostuneita lukijoita. Lehden ja lukijoiden välille syntyy tällainen tietty ”henkien kohtaaminen”.

Kielellä on poliittisia ulottuvuuksia ja myös politiikalla on kielellisiä ulottuvuuksia. Retoriikka on realiteettia vaikka se haluttaisiin kieltää tai päästä sen yli. Retoriikkaa on jokaisessa ihmistieteissä koskevassa akateemisessa keskustelussa. Kari Palosen ja Hilkka Summan (1996, 7) mukaan, niin kuin he ovat kirjoittaneet: ”Retorinen käänne on ilmaus siitä, että tieteen ja filosofian auktoriteetit ovat suhteellistumassa, ja että näilläkin

alueilla käytetään yleisöön vetoavaa argumentointia”. *Kumppani*-lehti käyttää omalta osaltaan omassa keskustelussaan yleisöön vetoavaa argumentaatiota. Näin lehden retorinen puhe on poliittista vakuutuksen ja suostuttelun tavoittelua.

1.3. Perelmanin vakuuttamisen systematiikka

Kuten edellä olen todennut, retoriikka on vakuuttamisen keino. Kuinka sitten voidaan vakuuttaa? Yksi lähtökohta on tarkastella vakuuttamista Perelmanin näkökulmien kautta. Perelmanilla vakuuttamisen systematiikka jakautuu kahteen pääosaan: argumentoinnin lähtökohtiin ja argumentoinnin tekniikoihin. Argumentoinnin lähtökohdilla hän tarkoittaa puhujan lausumattomia oletuksia niistä yleisistä perusteista, joilla yleisöä kannattaa lähestyä. (Summa 1996, 70.) Argumentoija voi valita päättelynsä lähtökohdiksi vain väitteitä, jotka kuulijat hyväksyvät.

- - argumentaatiossa ei pyritä todistamaan johtopäätöksiä, vaan siirtämään premisseille osoitettu hyväksyntä koskemaan myös johtopäätöksiä. Puhujan on onnistuakseen lähdeävä liikkeelle riittävän hyväksynnän saaneista premisseistä -
- (Perelman 1996, 28.)

Sitaatissa Perelman osoittaa kuinka argumentoijan on ensiarvoisen tärkeää saada premisseilleen eli lähtökohdilleen hyväksyntä. Puhuja, joka argumentaatiossa ei huolehdi yleisön hyväksynnästä lähtökohdilleen, tekee pahan virheen. Virhettä Perelman kuvaa luvattomaksi ennakkopäätelmäksi. Tällaiseen ennakkopäätelmään syyllistytään vain, mikäli yleisö kyseenalaistaa hyväksytyksi oletetun kannan. Yleisöä yhdistävien tekijöiden joukosta tulee erottaa todellisuutta ja suotavuutta koskevat tekijät. Perelman antaa myös neuvon siihen, miten tosiasian tai totuuden pätevyyden voi kumota. Tällaisessa tilanteessa tehokkain keino on osoittaa se yhteen sopimattomaksi muiden tosiseikkojen tai totuuksien kanssa. (Perelman 1996, 29-31.)

Totuuksien ja tosiseikkojen ohella Perelman käsittelee myös ”otaksumien” käsitettä. Otaksumat eivät ole yhtä varmoja tekijöitä, mutta tarjoavat riittävän perustan mielekkäälle vakaumukselle. Perustana otaksumille on ajatus jonka mukaan se mitä tapahtuu, on normaalia. Normaalin käsitteen tulkinnanvaraisuus voi kuitenkin Perelmanin mukaan vaikuttaa siihen, voidaanko tiettyä otaksumaa soveltaa annettuun tilanteeseen. Otaksuman seuraamuksena on, että se langettaa todistustaakan soveltamistaan vastustavalle. Perelmanilla yksilölliset otaksumat voivat esiintyä joko päättelyn lähtökohtina tai sen tuloksina. (Perelman 1996, 32.)

Perelmanilla on neuvoja myös arvoja koskevaan argumentaatioon. Tällaisessa argumentaatiossa on hänen mukaansa painotettava vähäteltyä erottelua abstraktien ja konkreettisten arvojen välillä. Hänellä konkreettinen arvo liittyy johonkin erityiseen tekijään mm. olioon, esineeseen, ryhmään tai laitokseen. Uskollisuus, lojaalius, yhteisvastuu ja kunniallisuus voidaan määritellä vain suhteutettuna konkreettisiin arvoihin. Perelmanin mukaan argumentaatiossa tarvitaan sekä abstrakteja että konkreettisiä arvoja. Puhuja voi kuitenkin puheessaan alistaa toisen näistä toisille. Perelman tulee siihen johtopäätökseen, että ”konkreettisiin arvoihin perustuva päättely näyttää olevan luonteenomaista konservatiivisille yhteisöille, kun taas abstraktit arvot sopivat paremmin yhteiskunnallisen kritiikin lähtökohdiksi ja voivat tarjota perustaa muutosvaatimuksille ja kumouksellisuudelle”. (Perelman 1996, 35-36.) Tämä tarkoittaa sitä, että *Kumppani* on konservatiivisen yhteisön omaava lehti, mikäli se perustaa päättelyään konkreettisiin arvoihin kuten esineisiin tai laitoksiin. Yhteiskunnallisen kritiikin lähtökohta taas tarkoittaa sitä, että lehti on näin tehdessään abstrakti eli esimerkiksi oikeudellisuuden arvoihin perustuva. Mielestäni tämä tilanne saattaisi olla *Kumppanin* tapauksessa toisinpäin. Lehdelle voisivat sopia paremmin samalla yhteiskunnallisen kritiikin lähtökohdat, mutta konkreettisiin arvoihin perustuva päättely.

Toinen Perelmanilla esiintyvä vakuuttamisen systematiikka liittyy argumentoinnin tekniikoihin. Argumentoinnin tekniikoilla Perelman tarkoittaa kielen resursseja, joiden avulla väitteiden uskottavuutta voidaan rakentaa. Argumentaation tutkimus joka perustuu logiikkaan, erittelee argumentista premissit, johtopäätökset ja näiden välisen päättelysuhteen. (Summa 1996, 70-71.) Perelman kuvaa tilannetta seuraavasti:

Argumentit esitetään toisinaan sidosmuotoisina, mikä mahdollistaa premissejä koskevan hyväksynnän siirtämisen koskemaan myös johtopäätöksiä, toisinaan taas erottelumutoisina, jolloin niissä pyritään saattamaan erilleen tekijöitä, jotka kieli tai vakiintunut perinne sitoo yhteen. (Perelman 1996, 58.)

Edellisen mukaan kyse eri tekijöiden välisestä sidoksista tai annetusta ykseydestä, riippuu puhujan käyttämistä ilmaisuista. Perelman esittää kolme erilaista sidostyyppiä: kvasiloogisia argumentteja, todellisuuden rakenteeseen perustuvia argumentteja sekä rakennetta luovia tai perustavia argumentteja. Hän kuvaa kuinka kvasiloogiset argumentit ymmärretään rinnastamalla ne loogiseen tai matemaattiseen ajatteluun. Päättely muistuttaa pinnan jakamista osiin. Argumentin käyttö vaatii todellisuuden pelkistämistä tiettyyn kaavaan vaikka johtopäätös sitten sijoitetaankin konkreettiseen todellisuuteen. Toinen sidostyyppi eli todellisuuden rakenteeseen perustuvat argumentit lähtevät todellisuuden eri osien välisistä suhteista. Tärkeää on olemassaoloa koskeva yksimielisyys. Kolmatta eli rakennetta luovissa argumenteissa jostakin annetusta tilanteesta tehdään ennakkotapaus. Ennakkotapauksesta tehdään sellainen malli tai sääntö, johon päättely voidaan nojata. (Perelman 1996, 59-61.)

1.4. Tutkimuksessa käytetty pääkirjallisuus

Tutkimuksessa käytetty keskeinen retoriikasta kertova teos alusta loppuun on Aristoteleen (1997) *Retoriikka*. Tarkastelen tämän teoksen kautta etenkin kolmea empiiristä osiota: ethosta, pathosta ja logosta. Mielestäni tämä teos soveltuu hyvin puheen tutkimiseen ja se antaa empiiriseen aineistoon kiinnostavan aristotelisen tarkastelutavan.

Olen hahmotellut retoriikan vanhaa ja uutta käsitettä Palosen ja Summan (toim.) (1996) *Pelkkää retoriikkaa* -teoksen artikkelien näkökulmien sekä Aristoteleen *Retoriikka*-teoksessa olleen Sihvolan (1997) *Selitykset*-artikkelin kautta. Perelmanin (1996) *Retoriikan valtakunta* -teoksen kautta olen hahmotellut retoriikan vakuuttamisen systematiikkaa.

Journalismia ja pääkirjoituksia käsittelen Huovilan (2001) *Pääkirjoitus kohdistaa kiista-asiaan*, Hemánuksen (1990) *Journalistiikan perusteet* ja Kuneliuksen (1998) *Viestinnän vallassa* -teosten kautta. Toiminnan politiikkaa havainnollistan Paloheimon ja Wibergin (1997) *Politiikan perusteet* ja Janssonin (1990) *Politiikan teoria* -teosten näkökulmilla. Symbolismista puhuttaessa käytän Pekosen (1991) *Symbolinen modernissa politiikassa* -teosta.

Empiirisen aineiston esimerkkitapausten kokoamisessa käytän Burken (1950) *A Rhetoric of Motives* -teoksessa esitettyä edustavien anekdoottien poimintatapaa. Kakkuri-Knuutilan (1999) *Argumentti ja kritiikki* -teosta käytän argumentaatiota käsittelevissä kohdissa. Ethos ja pathos kohtia olen tarkastellut kehitysteorioiden kautta käyttäen muun muassa Gunnar Myrdalin (1968) *Asian Drama* -teossarjaa, Gilbert Ristin (1997) *The History of Development* ja Johan Galtungin (1980) *Essays in Peace Research* -teossarjaa. Lisäksi olen käyttänyt tuoreempia näkökulmia uusliberalismin vastaisesta taistelusta. Tällaisia teoksia ovat olleet esimerkiksi Pierre Bourdieun (1999) *Vastatulet*, Noam Chomskyn (2000) *Hinnalla millä hyvänsä* ja Susan Georgen (1995) *Velkabumerangin* kaltaiset näkemykset.

1.5. Näkökulma tutkimuskysymykseen

Tutkimus vaatii aina näkökulman, jotta asetettua ongelmaa voidaan lähteä tutkimaan. Palosen (1997) määritelmän mukaan tutkimus sisältää tietyn näkökulman, jonka avulla tarkastellaan tiettyä kohdetta.

Tutkimus sisältää tietyn näkökulman valinnan ja spesifioinnin, jonka avulla analysoidaan ja arvioidaan tiettyä kohdetta tietyn aineiston välityksellä siten, että pyritään sanomaan jotakin uutta. Tutkimus siis revisoi aikaisempia tulkintoja kohteeseen tai konstruoi uuden näkökulman ja muuntaa tätä kautta itse kohdetta. (Palonen 1997, 63.)

Tämänkin tutkielman tekijä on Palosen mukaan valinnut tietyn näkökulman tutkimuskohteesta. Näkökulman avulla taas pyritään sanomaan aiheesta jotakin uutta.

Tutkimukseni näkökulma on *Kumppani*-lehden toiminnan politiikan tutkiminen retorisin käsittein. Tutkimus ei siis keskity lehden julkaisujärjestöön Kepaan tai Kepan politiikan tuottamiseen. Kepaa käsitellään myöhemmin (ks. kohdat 2.5. ja 2.6.). Tutkimuksen empiirinen aineisto koostuu *Kumppani*-lehden pääkirjoituksista. Tutkimus on tehty lehden pääkirjoituksissa tuotetun itseymmärryksen kautta. Tutkimuksessa hypoteesia tarkastellaan siten kuin se tutkijalle näyttäytyy. Kysymyksessä ei siis ole se, miten *Kumppani* täydentää, tukee tai pysyy linjassa Kepan kanssa, vaan miten lehden toiminta nähdään tutkimuksen kysymyksen kannalta. Tutkimuksen lukijan on syytä pitää tämä erottelu mielessään läpi tutkielman.

Hypoteesina eli oletuksena on, että *Kumppani*-lehti tuottaa pääkirjoituksissaan tietynlaista toiminnan politiikkaa. Tarkastelun alla on, minkälaista toiminnan politiikkaa *Kumppani* tuottaa ja kuinka puhutaan, mille yleisölle ja miten puhetta argumentoidaan. Tutkielmassani luen lehteä aristotelisesti, koska lehdestä voidaan löytää läheisesti aristotelista muistuttava teleologinen³ hyvän idea toiminnan päämääränä. Samalla Aristoteles antaa *Kumppaniin* uuden ja nykyajasta poikkeavan perspektiivin. Aristoteleen etiikka tähtää hyvään elämään ja onnellisuuteen. Hänen hyvä ideansa käsittää esimerkiksi seuraavanlaisia asioita: rauhan, tasa-arvon, oikeudenmukaisuuden ja demokratian. Esa Saarinen (1985, 79) kertoo, että Aristoteles rakentaa onnellisuutensa juuri hyveellisille teoille, mutta ne eivät ole kristilliseen perinteeseen liittyviä⁴. *Kumppanin* pääkirjoitusten positio on myös eräässä mielessä hyveissään aristokraattinen, koska kirjoitukset puhuvat juuri Aristotelen mainitsemista etiikan osista. Tutkielmassa pyritään löytämään *Kumppanista* näitä etiikan ja hyvään elämään sekä onnellisuuteen tähtääviä tekijöitä. Tutkielmassa siis käytetään Aristotelesta heuristisena eli oivaltamaan johtavana perspektiivin antajana.

³ Teleologia tarkoittaa käsitystä, jonka mukaan tapahtumien kulku on tiettyjen päämäärien ja tarkoitusten ohjaama.

⁴ Aristoteleen hyvän etiikka ei nojaa kristillisyyteen. Hän ei vedä hyveitään Jumalasta vaan ihmisestä itsestään eli ihmisen lajityypillisestä olemuksesta.

1.6. Tutkimuksessa käytetty empiirinen aineisto

Tutkimuksessa käytetty empiirinen aineisto koostuu kaikista *Kumppani*-lehden pääkirjoituksista tai pääkirjoituspaikalla olleista teksteistä lehden ilmestymisestä asti eli vuodesta 1986. Aina ei ollut tyhjentyvästi selvää oliko kyseessä pääkirjoitus vai muunlainen puheenvuoro. Huomioon on kuitenkin otettu vain yksi pääkirjoitukseksi oletettu teksti kustakin lehdestä. Lehdessä vanhemmat kirjoitukset kulkevat nimellä ”lukijalle” ja 1990-luvulla ”pääkirjoitus” -nimellä. Kutsun tutkimuksessani jokaista kirjoitusta kuitenkin nimellä pääkirjoitus. Lehden alkuaikoina sillä oli kaksi ”virallista” palstaa: päätoimittajan ja toinen vastaavan toimittajan. Päätoimittajan puheenvuoro oli puheenjohtajan ja vastaavan toimittajan lukijoille osoitettu palsta. Tässä tapauksessa huomioon on otettu lukijoille osoitettu palsta. Kirjoitusten nimen muuttuessa pelkästään pääkirjoitus-nimiseksi, oli helppo tietää mikä on lehden pääkirjoituspalsta. Analysoitavana on kaikkiaan 74 kirjoitusta.

1.7. Tutkimuskysymyksessä käytetty metodi

Tutkimukseni on kvalitatiivinen eli laadullinen poliittisen kielen tutkimus. Tutkimus on Platonin tunnetuksi tekemä kirjallinen menetelmä, jossa filosofinen keskustelu ilmaistaan dialogina eli vuoropuheluna. Työ sisältää myös teemoittelua ja mielestäni tutkimukseeni soveltuu hyvin Jari Eskolan ja Juha Suorannan (1999) määrittely teemoittelusta. Heidän mukaansa teemoittelussa aineistosta voi nostaa esiin tutkimusongelmaa valaisevia teemoja. Aineistosta voidaan poimia keskeiset aiheet ja esittää ne kokoelmana. Tekstistä on erotettava tutkimusongelman kannalta olennaiset aiheet. (1999, 175-176.) Tutkimuksessani tehdään juuri näin. Analysoin aineistoani eli pääkirjoituksia kolmen Aristoteleen *Retoriikka*-teoksesta peräisin olevan lähestymistavan avulla. Ethos, pathos ja logos toimivat suurempana kokoelmana. Lisäksi näiden kolmen suuren kokoelman sisällä analysoin kutakin käsillä olevaa aineistoa erilaisten Aristoteleen esittämien aiheiden kautta. Näin nämä kolme suurempaa kokoelmaa sisältävät runsaasti pienempiä aiheita.

Eskolan ja Suorannan (1999, 176) sanoin: ”Teemoittelu vaatii onnistuakseen teorian ja empirian vuorovaikutusta, joka tutkimustekstissä näkyy niiden lomittumisena toisiinsa.”

Tutkimuksessani tällainen vuorovaikutus näyttelee suurta osaa ensimmäisessä ja toisessa osiossa. Empiirisissä osioissa eli kohdissa kolme, neljä ja viisi vuorottelen *Kumppanin* pääkirjoitusten, Aristoteleen ja oman pohdintani kanssa. Lisäksi käytän ethosta ja pathosta käsittelevissä osiossa kehitysteorioista kertovaa sekä uusliberalismin vastustamiseen liittyvää materiaalia. Logosta käsittelen itsenäisenä sellaisenaan, koska Aristoteleen määritelmät pätevät mielestäni hyvin myös itsenäisesti. Toisaalta argumentaatio pohjaa väitteensä juuri ethoksen ja pathoksen näkökulmiin, joten ulkopuolisille näkökulmille ei ole tarvetta logos osiossa. Empiirisen aineiston kokoamisessa pyrin noudattamaan Burken määritelmää elämän draamasta, jossa on edustavia anekdootteja, jotka toimivat pääkirjoitusten esimerkkinä kustakin Aristoteleen käsittelemästä kohdasta. Empiiristä aineistoa on pyritty käymään läpi aikajärjestyksessä siten, että vanhin kirjoitus tulee kussakin kohdassa ensin. Tällä järjestyksellä haetaan tunnistettavuutta lehden historiassa mahdollisesti tapahtuneista politiikan muutoksista. *Kumppani*-lehden pääkirjoituksista nostetut aiheet noudattavat Aristoteleen *Retoriikka*-teoksen järjestystä. Tällä olen halunnut havainnollistaa Aristoteleen käyttämää tapaa asioiden tarkastelussa.

2. LEHDEN TOIMINNAN POLITIIKASTA

2.1. Journalismi ja lehdistön politisoituminen

Journalismilla on oma tehtävänsä yhteiskunnassa. Heikki Paloheimo ja Matti Wiberg (1997) kirjoittavat kuinka politologisissa teksteissä journalismia pidetään poliittisina voimina, samoin kuin puolueita ja painostusryhmiä. Ajatuksena on, että joukkotiedotusvälineillä on valtaa. Vallan käyttäminen puolestaan vaikuttaa kansalaismielipiteeseen ja poliittiseen päätöksentekoon. (Paloheimo & Wiberg 1997, 251.) Tästä syystä joukkotiedotusvälineitä on nimitetty neljänneksi valtiomahdiksi, lainsäädäntö-, toimeenpano- ja tuomiovallan jälkeen. Kyse on Risto Kuneliuksen (1998) mukaan siitä, että joukkotiedotusvälineiden funktioksi esitetään usein päätöksentekojärjestelmän valvominen. Hän muistuttaa tämän tehtävän vaarasta: ”Kun journalismi selostaa kyynisesti politiikkaa ja vallankäyttöä, se tulee helposti myös itse vedetyksi mukaan tuohon arvottomaan peliin.” (Kunelius 1998, 176, 179.) Pertti Hemánus (1990) kertoo kuinka journalismilla nähdään olevan kolme tehtävää: tiedonvälitys, yhteiskunnan kriittinen tarkkailu ja yhteiskunnallisen vallankäytön valvonta sekä sananvapauden ja julkisen keskustelun edistäminen. Tämä tehtävänasettelu pohjautuu valistuksen aikaan ja liberalismiin. (Hemánus 1990, 30.)

Lehdistön syntyyn vaikutti liberalismi, jossa lehdet aktivoituivat sananvapauden ympärille. Ensimmäisiä liberalistiseen sananvapauskäsitteeseen viittaavia merkkejä on havaittavissa John Miltonin (1608-1674) vuonna 1644 julkaistussa *Areopagitapamfletissa*. Hänen näkemyksensä vapaaseen keskusteluun kykenevistä kansalaisista oli kuitenkin aika rajoittunut. Vasta 1700-luvulla sananvapauden vaatimukset laajenivat koskemaan myös vapaata keskustelua. (Kunelius 1998, 56.) Kunelius huomauttaa, että keskusteltaessa liberalistisesta sananvapaudesta on tärkeä nähdä liberalistisen sananvapausajattelun laajempi konteksti. Sananvapausajattelu nimittäin liittyi taloudelliseen liberalismiin, jossa valtion ei tullut puuttua yksityiseen taloudelliseen toimintaan. Adam Smithin luoman ”näkymättömän käden” idean tuli ohjata vapaita markkinoita ja kilpailua kohti yhteistä hyvää. Liberalistisen sananvapauskäsitteen mukaan kenellä tahansa oli oikeus julkaista mielipiteitään julkisesti. Julkiset mielipiteet pitäisivät yhteiskunnan oikeassa suunnassa. (Kunelius 1998, 56-57.)

1700-luvun lopussa voitiin selvästi nähdä, että lehdistö oli voimakas poliittinen väline. Lehdistön avulla herätettiin voimakkaita poliittisia liikkeitä, levitettiin ajatuksia, jaettiin kokemuksia ja saatiin aikaan yhteiskunnallista toimintaa. Kuneliuksen sanoin: ”lehtien avulla voitiin luoda kuvitteellisia yhteisöjä, jotka merkitsivät poliittista valtaa, ja myös mobilisoida näitä joukkoja toimintaan” (Kunelius 1998, 57). Monista lehdistä muodostui yhä enemmän poliittisia lehtiä. Tällaisen lehden tarkoitus ei ollutkaan jakaa tietoa markkinoista. Lehti tarjosi mahdollisuuden samoin ajattelevien ihmisten kokoamiseen ja opetti katsomaan tietynlaisesta näkökulmasta. Poliittisen kauden lehtiin ilmestyi monenlaisia juttutyyppisiä. Pääkirjoitukset saivat alkunsa juuri poliittisten lehtien syntyvaiheen aikakaudella. Samaan aikaan alettiin julkaista myös muun muassa yleisönosastoa ja uutisia puhetilaisuuksista. (Kunelius 1998, 57.)

2.2. Poliittinen toiminta ja tiedotusväline sen välineenä

Edellisessä kappaleessa nähtiin kuinka tiedotusvälineiden politisoitumisen myötä niistä on tullut poliittisia voimia. Poliittisena voimana oleminen puolestaan johtaa itse politiikkaan osallistumiseen. Poliittinen osallistuminen on siis mukanaoloa poliittisessa toiminnassa. Paloheimon ja Wibergin (1997) määritelmän mukaan poliittinen toiminta on seuraavanlaista:

Politiikka on hallitsemista, vallankäyttöä, taistelua vallasta, usein toisten ryhmien kustannuksella tapahtuvaa ryhmäkohtaisten etujen ajamista ja erilaisten toimenpiteiden yhteen sovittamista. Se on myös neuvotteluja, mielipidemuokkausta, lobbausta, päätösten valmistelua ja päätöksentekoa. (Paloheimo & Wiberg 1997, 15.)

Kyse on toimijoiden tavoitteiden edistämiseen tähtäävästä yhteisten asioiden hoitamisesta. Poliittinen toiminta on ihmisten jokapäiväisessä vuorovaikutuksessa esiin tulevien ongelmien käsittelyä, jossa ihmiset edistävät omia tavoitteitaan parhaalla mahdollisella tavalla, vallankäytön keinoin. Erilaiset toimijat kokoontuvat yhteen edistääkseen yhteisiä etuja omista näkökulmistaan käsin. Politiikka voidaan ymmärtää ratkaisuvaihtoehtojen muotoilutaitona. Toimintaa kuitenkin rajoittavat erilaiset tekijät,

jotka voivat olla esimerkiksi fyysisiä tai yhteiskunnallisia. Poliitiikan taito onkin tosiasioden tunnustamista ja pysyvien sekä muutettavissa olevien tosiasioden erottamista toisistaan. Paloheimo ja Wiberg (1997) kertovat asioita, joihin voidaan kiinnittää huomiota tarkasteltaessa poliittista osallistumista. Tällaisia ovat osallistujien joukko, motiivit ja tavoitteet, osallistumisen areenat, osallistumismuodot sekä tekijät, jotka vaikuttavat poliittiseen osallistumisen aktiivisuuteen ja osallistumisen vaikutukset. (Paloheimo & Wiberg 1997, 48-49, 200-201.)

Jan-Magnus Jansson (1990) puhuu poliittisesta päämääränasettelusta. Hänen mukaansa prosessien tutkimisen on lähdettävä päämäärällisestä, koska poliittisten toimien tarkoituksena on toteuttaa päämääränasetteluja. Poliittiset ideologiat voidaan nähdä poliittisiksi päämääränasetteluiksi. Esimerkiksi kommunismi, liberalismi tai anarkismi kodioivat päämääränasetteluja. Janssonin mukaan ideologiat käsittelevät näitä poliittisia kysymyksiä abstraktilla tavalla. Käytännössä abstraktit asiat muotoutuvat kuitenkin harkinnan kautta. Tällöin kysymykseen tulee poliittisesti mahdollinen ja taktisesti oikea kategoria. (Jansson 1990, 208-210.) Janssonin mukaan päämäärän saavuttaminen toteutuu seuraavasti:

Tie poliittisen päämäärän asettamisesta sen mahdolliseen toteutumiseen sisältää osallisille myös välttämättömyyden suunnitella taktiikka ja - mikäli kysymys on pitkän tähtäimen toiminnasta - myös strategia. (Jansson 1990, 210.)

Tämä merkitsee Janssonin mielestä sitä, että eri päämäärät järjestetään tärkeysjärjestykseen, koska on epätodennäköistä toteuttaa kaikki ne yhdellä kertaa tai yhtä laajasti. Hän kertoo kuinka päämäärän asettamisesta lopulliseen tavoitteeseen voidaan tutkia kahdesta näkökulmasta: tekemällä empiirisiä havaintoja poliittisen prosessin etenemisestä tai asettamalla tiettyjä aksioomia eli selviöitä ja tekemällä niistä poliittisen toiminnan johtopäätöksiä. (Jansson 1990, 210-211.)

Journalismi kamppailee muita poliittisia voimia vastaan. Journalismi ei ole poliittisen kentän ainut toimija - se on vain yksi valtiomahdeista - vaan sillä on myös vastapelureita. Kunelius (1998, 176) käsittelee tiedotusvälineen ”neljäs valtiomahti” - käsitettä vahtikoiran, sylikoiran ja rakkikoiran aspektein. Hänen mukaansa neljäs

valtiomahti tarkoittaa sitä, että journalismi valvoo kansalaisten puolesta julkisen vallan käyttäjiä. Näin journalismi pitää yllä päätöksentekojärjestelmän toimivuutta sekä sen uskottavuutta. Toimet kannattaa Kuneliuksen mukaan kuitenkin erottaa toisistaan. Journalismin kautta päätöksentekijät tietävät, mitä muut tekevät tai aikovat tehdä. Toiseksi journalismi pitää kansalaiset mukana poliittisessa päätöksenteossa. Kolmanneksi journalismi pitää päättäjät tietoisina kulloisestakin ympäristöstä jossa he toimivat. Neljänneksi journalismi on suuri apu päätösten tiedottamisessa suurelle yleisölle. Kuneliuksen mukaan yhteiskunnan ”terveyden” kannalta olennaista on journalismin toimiminen neljäntenä valtiomahtina. Kyse on siitä, että journalismi valvoo kolmen muun valtiomahtin lainsäädännön, toimeenpanon ja tuomiovallan toimintaa. Uskottavuuden kannalta journalismin tulee olla erillään valtiosta. Vahtikoiran eroavaisuus johtuu siitä, että ajatukset yhteiskunnan muodosta ovat erilaisia. Onko journalismi vahtikoira (valvoo vallanpitäjiä), sylikoira (vallanpitäjien palvelija), rakkikoira (yleisen kyynisyyden lisääjä) vai sirkuskoira (kiinnittää huomion epäolennaisuuksiin) johtuu mielipide-eroista. (Kunelius 1998, 177, 179.)

Paloheimon ja Wibergin (1997) mukaan valtio-opillisissa teksteissä joukkotiedotusvälineitä pidetään poliittisina voimina. Ne ovat poliittisia voimia siitä syystä, että tiedotusvälineillä katsotaan olevan valtaa, jonka käyttäminen vaikuttaa kansalaismielipiteeseen ja päätöksentekoon. Tiedotusvälineet vaikuttavat julkisen esityslistan muotoutumiseen, mutta siitä kuinka ne vaikuttavat, on paljon erilaisia käsityksiä. Paloheimo ja Wiberg listaavat tiedotusvälineiden vallasta olevat kolme erilaista käsitystä: Välineet voivat olla kansalaiskeskustelun palveluksessa, eliittien palveluksessa tai tiedotusvälineet voivat itse muotoilla julkisen keskustelun esityslistan ja vaikuttaa tällä tavalla niin kansalaisiin kuin päätöksentekijöihinkin. (Paloheimo & Wiberg 1997, 251-252.)

Tiedotusvälineiden vaikuttamisessa on monenlaisia aspekteja. Kuneliuksen (1998) mielestä ainakin seuraavankaltaiset kysymykset kannattaa ottaa huomioon. Keneen tai mihin ja millä tasolla vaikutus kohdistuu? Missä muutos tapahtuu? Tarkoittaako vaikutus ylipäättään muutosta? Millä aikajänteellä vaikutusta tarkastellaan? (Kunelius 1998, 113.) Perelman puhuu tämän tutkimuksen oleellisesta ”keneen tai mihin vaikutus kohdistuu” -aspektista eli yleisöstä. Hän määrittelee yleisön siksi joukoksi, johon puhuja

haluaa argumentaatiollaan vaikuttaa. Joukko voi olla tietty henkilö tai henkilöryhmä, puhuja itse tai kuka tahansa määrittelemätön kuulija. Määrittelemätöntä yleisöä Perelman kutsuu universaaliyleisöksi. Vastakohtana tälle yleisölle on erityisyleisö. Erityisyleisön koostumus tiedetään etukäteen, ja näin tiettyihin odotuksiin sekä intresseihin voidaan vedota parhaalla mahdollisella tavalla. (Summa 1996, 67.)

Kunelius pohtii varhaista tiedotusvälineiden vaikutuspolitiikkaa pelon, uskon ja toivon aspektein. Pelon vaikutuksen malli on lähtenyt liikkeelle siitä, että ihmisten uskottiin vieraantuneen toisistaan. Kun ihminen on yksin vastatusten viestinnän kanssa, hän on vastustuskyvytön. Uskomuksessa ajateltiin joukkoviestinnän kiihdyttävän yhteiskunnan massoitumista. Viestintä ruokkii yksityistämistä, jossa ihmiset sulkeutuvat entistä enemmän omiin asioihinsa. Toivo massoitumisen kääntämisestä tähtää siihen, että viestintä voisi luoda massayleisön sijaan julkisyleisöjä. Tarkoituksena olisi puhutella ihmisiä tavalla, joka purkaisi massoitumista. (Kunelius 1998, 115-117.)

2.3. Teksti politiikan merkityksenantajana

Kieli ja puhe synnyttävät symbolismia. Symbolismissa on Kyösti Pekosen (1991, 11, 22) määritelmässä kyse yksilön ja yhteiskunnan kohtaamisesta erityisellä tavalla. Symbolin määrittäminen kohdistuu hänen mukaansa merkin käsitteeseen. Ihminen huomioi asioita merkkien välityksellä. Merkeillä hän tulkitsee asioiden merkityksiä ja muodostaa tätä kautta erilaisia mielikuvia. Kulttuuri koostuu karkeasti sanoen yhteiskunnan symbolisista järjestelmistä:

Kieli yhteisen ymmärtämisen perustana mahdollistaa sosiaalisen kanssakäymisen ja toimii samalla kulttuuriin integroimisen keskeisenä väylänä. - - Synnymme kieleen ja sen kertomiin yhteiskunnallisiin suhteisiin. - - Kieleessä artikuloidut yhteiset symboliset ilmaukset ovat sosiaalistamisen välineitä. Ne luovat sosiaalisia siteitä yksilöiden ja ryhmien välille koska yhteiskunnassa mahdolliset roolit ja sosiaaliset suhteet siirretään ja sisäistetään kielen avulla. Kieli voidaankin ymmärtää myös kulttuurisena ja poliittisena ohjausjärjestelmänä johon menneisyydestä periytyvät arvot on tallennettu. (Pekonen 1991, 42.)

Symboli toimii poliittisena tekona vasta silloin, kun käytetään kieltä. Puheaktiteorian tavoin kielen puhuminen tai kirjoittaminen ymmärretään toiminnaksi. Kieli ei heijasta todellisuutta vaan luo sitä. Poliitiikka ei ole käsin kosketeltavaa joten se on jotain abstraktia, joka on puhuttava esiin varsinkin niille jotka eivät ole siinä aktiivisesti mukana. Puhetta pidettäessä voidaan määritellä kutakin tilannetta ja todellisuutta. Tällöin politiikassa voidaan tietoisesti tai tietämättään jättää jotain pois. Kyse on Pekosen sanoin ”sekä tosiasioiden nimeämisestä että nimeämisen myötä tapahtuvasta merkityksenannosta”. (Pekonen 1991, 45-46.)

Politiikassa merkityksenanto tietoisesta ja tietämättömän välillä ei Perelmanin (1996) mukaan voi koskaan tuottaa selviötä. Selviön lausuja uskoo hänen mukaansa kovasti siihen, että selviö vakuuttaa kuulijan. Argumentaation vuoro tulee vasta selviön kyseenalaistamisen jälkeen. Perelman mainitsee kuinka Aristoteles käsitti, että etiikan ja politiikan tapaisissa käytännöllisissä tieteissä, joissa valinnat ja kiistat ovat väistämättömiä, on pakko turvautua argumentaatioon. (Perelman 1996, 13.) Tällä tarkoitettiin yksityistä samoin kuin julkistakin keskustelua. Kyse on totuuden saavuttamisesta argumentaatiota käyttäen jossa ”intuitio” eli selviöksi nähty on myös totta. Perelman kuvaa asiaa seuraavasti:

Mikäli uskomme voivamme johtaa totuuden argumentaatiosta riippumatta, me ilman muuta halveksimme retoriikkaa, jossa on kyse vain mielipiteistä ja joka palvelee korkeintaan intuition tai selviöiden takaamien totuuksien propagointia, mutta ei niiden osoittamista. Jos kuitenkin emme myönnä, että filosofiset väitteet voisivat perustua itsestäänselvään intuition, niiden saaminen vallitseviksi vaatii välttämättä turvautumista erilaisiin argumentaatiotekniikoihin. Näin uudesta retoriikasta tulee filosofialle välttämätön työkalu. (Perelman 1996, 13-14.)

Retoriset tekniikat ovat siis välttämättömiä vakuuttamisessa. Poliittisen puheen on Pekosen mukaan väitetty olevan metaforista. Metaforalla tarkoitetaan vertaukseen perustuvaa havainnollistavaa kielellistä ilmaisua eli kielikuvaa. Metafora on tietämisen tapa, jossa tunnetusta edetään tuntemattomaan. Tuntematon opitaan tietämään heijastamalla jo tunnetun ominaisuuksia tuohon tuntemattomaan. Metafora on näin vielä tuntemattoman kuvaamisen väline. Poliittinen puhe on metaforista, koska poliittiset

asiat ovat abstrakteja, eli niitä ei voi havaita aisteilla. Näin metafora Pekosen mielestä ”ruumiillistaa” poliittista puhetta. (Pekonen 1991, 49-50.) Poliitikassa symbolismiin tehtäväksi muodostuu juuri ruumiillistaminen, merkitysten luominen. Ilman ruumiillistumaa ja merkitysten antoa kuulija ei voi tietää mitä puheen ”tuntemattomat” asiat tarkoittavat. Puhuja luo tuntemattomalle merkityksen jolloin myös kuulija oppii tietämään tuntemattoman. (ks. metaforasta lisää kohdasta 5.2.)

2.4. Lehden pääkirjoitus ja Kumppanin linja itseymmärryksenä

Tiedotusvälineitä ohjaa Suomen journalistiliiton hyväksymä *Journalistin ohjeet* -ohjeistus. Se määrittelee pitkälti journalismin eettiset pelisäännöt. Sääntöjen myötä journalismin linja ei saa olla mitä tahansa, koska SJL valvoo sitä. Ohjeissa sanotaan muun muassa, että ”hyvän journalistisen tavan perustana on kansalaisten oikeus saada oikeita ja olennaisia tietoja” (*Journalistin ohjeet* 1998, 4). Mikäli tässä päämäärässä nähdään puutteita, Julkisen Sanan Neuvosto ottaa asian käsittelyyn ja voi langettaa tuomion kyseistä sääntöä rikkoneelle.

Pääkirjoitus kertoo lehden yhteiskunnallisesta tehtävästä. Pääkirjoitus on lehden kannanotto ajankohtaiseen asiaan, ja siinä otsikko jo kertoo asian ytimen. Kirjoituksen laatii usein lehden päätoimittaja, mutta hänen apunaan saattaa olla joku muu toimittaja tai se voidaan laatia ryhmässä. (Huovila 2001, 6.) *Kumppani*-lehdessä pääkirjoituksia laadittiin sen alkuaikoina yksin ja myöhemmin myös yhdessä. Huovila (2001, 6-7) kertoo pääkirjoituksen olevan yleensä ilman allekirjoitusta. Tällöin lehti painottaa lehden instituutiona esittämää mielipidettä. *Kumppani* allekirjoittaa pääkirjoituksensa⁵. Mielestäni allekirjoituksesta voidaan vetää oletus, jonka mukaan *Kumppani* on marginaalilehti. Marginaalilehdet allekirjoittavat pääkirjoituksensa, kuten esimerkiksi monet paikalliset lehdet. Suuret lehdet eivät yleensä allekirjoita pääkirjoituksiaan. Mielenkiintoinen huomionarvoinen seikka on myös se, että *Kumppanin* alkutaipaleilla

⁵ Kumppanin päätoimittajana on tällä hetkellä Juha Rekola. Lehden pääkirjoituspaikalla ovat aikaisemmin kirjoittaneet seuraavat henkilöt joko Kepan puheenjohtajan, toiminnanjohtajan, Kumppanin pääkirjoitustoimittajan tai toimittajan ominaisuudessa: Helge Gyllenberg, Folke Sundman, Kristiina Koivunen, Mikko Lohikoski, Tapani Ruokanen, Kristian Tuomikumpu, Kimmo Lehtonen, Mika Railo ja Jukka Aronen.

pääkirjoitukset oli varustettu kirjoittajan valokuvalla. Vuoden 1996 aikana valokuvat kuitenkin poistuiivat.

Huovila sanoo kirjassaan, että päätoimittaja Erkki Laatikaisen mukaan allekirjoituksella halutaan viestittää lukijalla olevan oikeus tietää, kuka kirjoituksen on laatinut. Näin lukija voi analysoida kirjoitusta pitäen mielessään myös käsitykset jutun kirjoittaneesta toimittajasta. Huovila kirjoittaa, että Erkki Teikarin mukaan pääkirjoituksia lukee alle kymmenen prosenttia lukijoista. Merkitykseltään pääkirjoitukset ovat kuitenkin painavia, sillä niitä lukevat yhteisöjen mielipidevaikuttajat. Pääkirjoitukset ovat lisäksi viestejä muun muassa poliitikoille, ministereille ja talouselämälle. (Huovila 2001, 9.)

Pääkirjoitukset voivat olla hyvin voimakkaita toiminnan lähteitä. Hyvä esimerkki tästä on *Attac* -liikkeen perustaminen⁶. *Attac* sai alkunsa Ranskasta vuonna 1997 *Le Monde Diplomatique* -lehdessä olleesta pääkirjoituksesta. *Le Monde Diplomatiquen* vastaava päätoimittaja, tiedotusopin professori Ignacio Ramonet ehdotti joulukuun numeron pääkirjoituksessa uuden kansalaisliikkeen perustamista. Liikkeen nimeksi hän ehdotti juuri *Attacia*. Kirjoituksen jälkeen toimitukseen tulvi paljon vastauskirjeitä ja liike sai alkunsa. Nyt yhdistys on levinnyt noin 20 maahan. Suomeen *Attac* rantautui vuonna 2001. (ks. esim. Juurus. HS 18.11.2001.) Tämä havainnollistaa hyvin sitä, kuinka pääkirjoituksessa tuotettu toiminnan politiikkaa johti konkreettisiin toimiin. Pääkirjoitus toimi liikkeen ehdottajana, ja koska liikkeelle oli tilausta, se myös perustettiin.

Hemánus (1990, 141-142) pohtii journalismin vastaanottajan ja yleisön suhdetta. Hänen mielestään ensin tulee kysyä, onko vastaanottajan suhtautuminen journalismiin erilaista kuin muuhun joukkotiedotuksen tarjontaan kuten esimerkiksi sarjafilmeihin. Hemánus esittää yleisen asenteellisen väitteen, jonka mukaan ihmiset ovat tulleet journalismin vastaanottajina entistä kriittisemmiksi, epäluuloisemmiksi ja toisaalta myös kyynisemmiksi. Journalismi ei tästä näkökulmasta luo todellisuutta valmiiksi vastaanottajille. Vaikka valmista todellisuutta ei vastaanottajalle syntyisikään, mielestäni journalismi ainakin antaa sille linjaa. Perusteluna on se, että minkälaisia tiedotusvälineitä ihminen lukee, vaikuttaa hänen maailmankuvansa muodostumiseen.

⁶ *Attac*-sana on peräisin ranskan kielen termeistä ”Association pour une taxation des transactions financières pour l’aide aux citoyens” eli ”Yhdistys valuutansiirtoveron puolesta kansalaisten hyödyksi”.

Helsingin Sanomien lukija muodostaa aivan toisenlaista maailmankuvaa kuin esimerkiksi *Kumppani*-lehden lukija. *Seitsemän päivää* -lehden lukijasta puhumattakaan.

Kumppani on Kepan julkaisema aikakauslehti. Seuraavassa esitän lehden linjaa siten kuin se sen itseymmärryksen kautta nähdään pääkirjoituksissa (kohdassa 2.5. tarkastelen sitä miten *Kumppanin* nykyinen päätoimittaja käsittää linjan). Lehden alkutaipaleilla linjaa kuvattiin pääkirjoituksessa seuraavasti:

Lehtikään ei ole itsetarkoitus, vaan sen tulee vastata olemassa olevia tarpeita - tai luoda niitä. Lehden kehittäminen on jatkuva tehtävä, ja samalla tavoin kuin kiinnostusten kohteet kehitysmaa- ja solidaarisuusliikkeessä muuttuvat, muuttuu myös lehti. On kuitenkin selvää, että eräs keskeinen tehtävä Kehitysyhteistyön Kumppanille on tiedottaa kehitysjoukkotoiminnasta ja siinä mukana olevista. Samoin on luonnollista, että lehti kertoo kehitysyhteistyön palvelukeskuksen ja sen jäsenjärjestöjen toiminnasta, sekä välittää uutisia ja kokemuksia vastaavasta työstä eri puolilla maailmaa. (Kumppani 3/1987.)

Lehden palstat ovat auki keskustelulle kehitysyhteistyön sisällöstä ja tavoitteista. Lehti näkee, että kansalaisjärjestöillä on kehitysyhteistyössä tärkeä tehtävä. Näin ei riitä, että kirjoitukset arvioivat vain omaa toimintaansa, vaan keskustelun tulee olla avointa myös julkisen kehitysyhteistyön kritiikille. Tämä nähdään kaikkien yhteisenä etuna. Lehden linjana on myös käsitellä jotain aihepiiriä tai joitain aihepiirejä laajemmin jokaisessa lehden numerossa.

Lehti nähdään osittain välineenä. Välineen rooli tuli esille, kun Kepan kehitysjoukkotoimintaa evaluoitiin riippumattomasta lähteestä käsin. Raportti antoi kritiikkiä ja suosituksia. Osa raportin sisältämistä ehdotuksista nähtiin sellaisiksi, että niiden toteuttaminen sellaisenaan ole mahdollista Kepan sen hetkisissä puitteissa. Pääkirjoituksessa asiaa kommentoitiin seuraavasti:

Se, kuinka paljon Kepa jäsenjärjestöineen tästä merkittävästä raportista loppujen lopuksi kykenee hyötymään, riippuu ratkaisevasti siitä kuinka perinpohjaisesti ja

avoimesti pystymme arvioimaan omaa toimintaamme. Evaluaatioraportti voi tässä toimia oivallisena käymisaineena ja Kumppani-lehti eräänä välineenä. (Kumppani 3/1991.)

Lehti nähdään siis myös uudistuksissa välineenä, jolla on voimaa muutoksiin. Välineessä keskustelu nähdään lehdessä tärkeänä osana sen tehtävää, etenkin silloin kun kehitysyhteistyön määrärahat ovat tiukassa. Keskustelun kautta määrärahojen toivotaan nousevan yleisön tietoisuuteen ja sitä kautta poliittisille asialistoille.

Kepa kokoaa suomalaisen kehitysmaliikkeen laidasta laitaan. Tiedotus ja vaikutustoiminta kehitysmali-asioissa on tärkeää juuri nyt, kun näkökulmat kaventuvat ja rahat vähenevät. Kepa on tärkein kehitysmaliikkeen keskustelufoorumi Suomessa. Tätä kannattaa korostaa kehitysyhteistyövaroista päätettäessä. (Kumppani 4/1995.)

Kumppani näkee itsensä siis kehityskeskustelun edelläkävijänä Suomessa. Lehti pyrkii tulemaan Suomessa etelä-pohjoinen -kysymysten yhteiseksi foorumiksi.

Kumppani pyrkii tulemaan ”Etelä-Pohjoinen-kysymyksistä” monistakin eri syistä kiinnostuneiden suomalaisten yhteiseksi aikakauslehdeksi, foorumiksi joka jäsentää runsain mitoin saatavilla olevaa hajanaista ja sirpaleista tietoa sekä luo yhteyksiä ensi vilkaisulta irrallistenkin tosiasioiden ja ilmiöiden välille. (Kumppani 3/1996.)

Lehti on siis ottanut itselleen varsin suuren urakan pyrkiessään Suomessa kehityskeskustelun edelläkävijän rooliin ja etelä-pohjoinen -kysymysten yhteiseksi foorumiksi. Tehtävä on melko suuri ja laaja, mutta *Kumppanilla* on siihen hyvät edellytykset. Onhan lehti yli 200 kansalaisjärjestöjen kattojärjestön julkaisu. Mikäli näissä kaikissa jäsenjärjestöissä luetaan *Kumppania*, lehti täyttää mielestäni ainakin aktivistien osalta asettamansa konseptin. Eri asia on kuitenkin se, kuinka paljon lehteä luetaan aktivistien eli järjestöjen ulkopuolella.

2.5. Kepan kuvio ja Kumppanin päätoimittajan linja

Jotta lukija voisi sijoittaa *Kumppani*-lehden täydellisesti toiminnan konseptiinsa, on tässä yhteydessä syytä käsitellä Kehitysyhteistyön palvelukeskuksen eli Kepan institutionaalista kuviota ja sen suhdetta *Kumppaniin*. Tutkielmassani en käsittele Kepaa vaan sen julkaisua *Kumppania*, mutta silti on mielestäni tärkeää käsitellä lehden takana olevaa taustajärjestöä, koska Kepa toimii lehden julkaisijana ja kustantajana.

Kepan toimeksianto on saatu aikanaan valtiovallalta. Kepan toiminta saatettiin ”lailliselle” pohjalle 9. syyskuuta 1986. Tällöin Kepan ja ulkoasianministeriön kehitysjoukkotoimintaa koskeva yhteistyösopimus sai lopullisen sinetin. *Kumppanin* 2/1986 numeron pääkirjoitus käsitteli sopimusta:

Tällaisen sopimuksen laatimista edellytettiin Valtioneuvoston periaatepäätöksessä kehitysjoukkotoiminnan käynnistämisestä 19. syyskuuta viime vuonna. Sopimuksella todetaan Valtioneuvoston päätös kehitysjoukkotoiminnan uudelleen käynnistämisestä, vahvistetaan sen rahoitus valtion kehitysyhteistyövaroista, ja todetaan KePa toiminnan käytännön toteuttajaksi. (*Kumppani* 2/1986.)

Kepan on siis saanut toimintaansa sysäyksen valtiovallalta. Kepa toimii Ulkoasianministeriön sopimien kahdenvälisen yhteistyön toteuttajana. Kehitysjoukkotoiminta aloitettiin ensimmäisenä Sambiasta. Sen jälkeen mukaan on tullut myös muita maita. Kepan toimintaa tuetaan julkisin varoin ulkoasiainministeriön kehitysyhteistyösaston kansalaisjärjestömäärärahoista.

Tämän hetkistä Kepan toimintaa ohjaa pääsääntöisesti kaksi julkilausumaa: Kehityspoliittinen tavoiteohjelma 2000 ja Strategiasuunnitelma vuosille 2000-2005. Tavoiteohjelma perustuu Kepan periaatejulistuksessa määriteltyihin perusarvoihin. Näihin perusarvoihin sisältyvät kestävä kehitys, ympäristönsuojelu, oikeudenmukaisuus, tasa-arvo, rauhantahto, ihmisoikeudet ja demokratia. Kehityspoliittisessa toiminnassaan Kepalla on erilaisia rooleja, jotka perustuvat strategiassa määriteltyyn kolmeen visioon: Visio Kepasta etelän ja pohjoisen välisenä resurssikeskuksena määrittelee roolin siten, että Kepa tuottaa runsaasti kehityspoliittista tietoa ja materiaalia. Toiseksi Kepalla on

visio, jonka mukaan se on vahva mielipidevaikuttaja, ja tavoitteena on vaikuttaa julkiseen päätöksentekoon ja yleisen mielipiteen muodostumiseen. Kolmas visio Kepalla on olla jäsenjärjestöjensä etu- ja yhteistyöelin. Tämä antaa Kepalle aktiivisen toimijan tehtävän kehitysyhteistyön määräraha- ja laatukysymyksissä. (Kehityspoliittinen tavoiteohjelma 2000, 11.)

Kepan Strategiasuunnitelmassa vuosille 2000 - 2005 puhutaan Kepan perustehtävistä. Perustehtävänä on rohkaista, tukea ja organisoida suomalaista kansalaisyhteiskuntaa osallistumaan toimintaan maailmanlaajuisen yhteisvastuun puolesta. Pääväline on Kumppanuusohjelma. Sen avulla Kepa lisää suomalaisen kansalaisyhteiskunnan tietoisuutta maailmanlaajuisista kysymyksistä ja kohentaa sen toimintakykyä järjestämällä erilaisia tilaisuuksia suomalaisille. Ohjelman toinen tavoite on vahvistaa kehitysmaiden kansalaisyhteiskuntia. Vahvistaminen tapahtuu Kepan omalla kenttätoiminnalla ja rakentamalla yhteistyöverkkoja Suomen ja etelän kansalaisjärjestöjen välille. (Strategiasuunnitelma vuosille 2000-2005, 7.)

Kumppani-lehden linja perustuu Kepan linjaan ja agendaan. *Kumppanin* nykyisen päätoimittaja Juha Rekolan (2001) mukaan Kepa ja *Kumppani* toimivat ”samalla agendalla”, mutta siten että lehdellä on journalistinen riippumattomuus ja vapaus käsitellä aiheita, joihin Kepa ei voi ottaa virallista kantaa. Lehti voi siis harrastaa myös Kepa kriittisyyttä:

Kumppanissa voidaan arvioida ja kritisoida myös Kepan ja/tai kansalaisjärjestöjen toimintaa ja asettaa kyseenalaiseksi niiden näkemyksiä ja tekemisiä. Kehityskriittikkikeskustelussa *Kumppani* on tehnyt paljonkin sellaista, johon ei ikinä saataisi Kepan sisällä konsensusta aikaiseksi. *Kumppani* ei kuitenkaan nykyään välttämättä ole se foorumi jossa kritiikki ja sisäinen keskustelu kärkevimmillään näkyvät, lehteä kun tehdään kohtalaisin kustannuksin ulospäin suuntautuvaksi. (yksityinen sähköpostiviesti 18.12.2001.)

Kumppani käsittelee siis myös asioita joihin Kepa ei yli 200 jäsenjärjestönsä myötä voi ottaa virallista kantaa. Lehti voi kritisoida ja kyseenalaistaa Kepan tai kansalaisjärjestöjen toimintaa. Rekola näkee, että lehti ei kuitenkaan nykyään ole

välttämättä se foorumi, jossa kritiikki näkyisi parhaiten. Syynä tähän on lehden lisääntynyt ulospäin suuntautuneisuus. Vuoteen 1996 asti lehti oli enemmän sisäänpäinkääntyvä, koska se toimi Kepan pyörittämän kehitysjoukko-ohjelman tiedotus- ja keskustelulehtenä. Rekola mainitsee, että tuolloin lehdessä esiintyi kovaakin kritiikkiä kehitysjoukkotoiminnan yksityiskohdista.

Kumppani-lehdellä ei ole toimitusneuvostoa. Lehden linja määritellään toimituksessa ja siitä on vastannut päätoimittaja. Käytännössä niitä laaditaan yhdessä toimituspäällikön ja -sihteerin kanssa. Rekola sanoo, että hänen aikanaan (38 numeroa) pääkirjoitukset ovat olleet melko henkilökohtaisen ja nopean prosessin kautta syntyneitä. Viime aikoina lehdessä ovat päätoimittajan lisäksi tehneet pääkirjoituksia myös muut. Muiden tekemät kirjoitukset ovat kuitenkin käyneet päätoimittajalla katsottavana. Rekola mainitsee, että lehden linjasta ja tekemisestä keskustellaan parhaillaan, koska Kepa on siirtynyt tiimiorganisaatioon. Uudessa organisaatiossa päätoimittaja ei enää ole tiedotuspäällikkö vaan tuottaja resurssitiimissä. Rekola näkee itsensä tässä järjestelyssä *Kumppania* toimittavan tiimin ulkopuolisena ja vetäytyvänä päätoimittajana. (yksityinen sähköpostiviesti 18.12.2001.)

2.6. Kepa, Kumppani ja kansalaisyhteiskunta

Kehitysyhteistyön palvelukeskus ja sen tiedotuslehti *Kumppani* ovat osa kansalaisyhteiskuntaa. Kansalaisyhteiskunta on puolestaan esimerkiksi John Van Tilin (2000, 4) tekemässä määritelmässä osa kolmatta sektoria. Hänen mukaansa kansalaisyhteiskunnan ideasta on tullut kolmannelta sektorista käytetyin ja samalla muodikkain määritelmä, vaikka se itsessään on varsin vanha käsite. Kansalaisyhteiskuntakeskustelun juuret ovat länsimaisessa poliittisessä filosofiassa. Juurien voidaan katsoa ulottuvan aina 1600-luvulle saakka jolloin John Locke (1632-1704) lainasi Thomas Hobbesin yhteiskunnallisia ajatuksia ja esitti omia näkemyksiään, joissa ihmisen erottautuminen julkisuuteen hänen luonnon lakiensa mukaisista tekemisistään saavuttaisi poliittisuuden tai kansalaisyhteiskunnan. *Kumppanin* pääkirjoituksessa on ilmaistu, että Kepalla on karkeasti kaksi laajaa tehtäväkenttää:

Ensiksikin kumppanuus-ohjelma kansalaisyhteiskuntien ja niiden välisen vuorovaikutuksen kehittämiseksi sekä toiseksi ”maailmanlaajuisen yhteisvastuun vahvistaminen Suomessa”. (Kumppani 1/1996.)

Kumppanuus-ohjelmaan sisältyy Kepan toimintaa, jossa tehdään omaa kenttätyötä ja tuetaan kansalaisjärjestöjen hankkeita. Yhteisvastuun vahvistaminen korostaa Kepaa kehitysmalliikettä kokoavana voimana ja jäsenjärjestöjen yhteisenä foorumina, kansalaisjärjestöjen kattojärjestönä. Kansalaisyhteiskuntaa voidaan määritellä monella tavalla. Yhdessä näkökulmassa kansalaisyhteiskunnalla tarkoitetaan julkisesta ja markkinoista riippumattomia toimijoita. Kansalaisyhteiskunta muodostuu kolmanneksi sektoriksi karkeasti julkisen ja yksityisen sektorin rinnalle. Kansalaisyhteiskunnan organisaatioille on tunnusomaista sen itsenäisyys valtioon nähden ja organisaatioiden pyrkimys vaikuttaa valtioon. Näin kolmannen sektorin yksiköt tarjoavat kansalaisille mahdollisuuden osallistua toimintaan. Tavoitteena on paikata niitä hyvinvointiaukkoja, joita on ajan kuluessa syntynyt. Kepa ilmaisee Kehityspoliittisessa tavoiteohjelmassaan, seuraavaa: ”Kepan kehityspoliittisen työn lähtökohtana on se, että kansalaisyhteiskunnalla, valtiolla ja yksityissektorilla on toisiaan täydentävä rooli yhteiskunnassa” (Kehityspoliittinen tavoiteohjelma 2000, 9).

Kolmas sektori on voittoa tavoittelematon sektori, jossa erilaisilla järjestöillä ja vapaaehtoisorganisaatioilla on merkittävä rooli. Voitto Helander (1998, 37-51) kuvaa sektoria muun muassa seuraavanlaisilla nimikkeillä: vapaaehtois-, aatteellinen-, ja hyväntekeväisyyssektori; voittoa tavoittelematon; riippumaton; kansan- tai yhteiskunnallinen liike; kansalaisyhteiskunta ja kolmas sektori. Kolmannella sektorilla on paikallisia, kansallisia ja kansainvälisiä toimijoita. Kansainvälisillä organisaatioilla on Clive Archerin (1992, 135, 141, 147) mukaan kolme roolia: väline, näyttämö ja toimija. Kaikkein tunnetuin näistä on välineen rooli, jossa organisaation jäsenet käyttävät roolia asioiden ajamiseen. Toiseksi organisaatioilla on näyttämön tai foorumin rooli, jossa käydään kansainvälistä keskustelua. Toimijan rooli syntyy siitä, että usein organisaatiot ovat itsenäisiä toimijoita ja ne myös kykenevät toimimaan ilman ulkopuolisia vaikutteita. Mielestäni kaikki nämä kolme roolia sopivat Kepan ja *Kumppanin* olemukseen. Kepa pyrkii vaikuttamaan erilaisiin asioihin sekä itsenäisesti että yhteistyössä muiden kanssa niin kotimaassa kuin ulkomaillakin. *Kumppani*-lehti

puolestaan tarjoaa hyvän foorumin kansalliselle keskustelulle. Sen palstoilla käydään keskustelua kotimaan ja ulkomaiden ongelmista ja saavutuksista. Toiminnassaan Kepa ja *Kumppani* pystyvät tarvittavaan itsenäiseen ja vastuulliseen työskentelyyn, vaikka toiminnan rahoitus tuleekin niiden ulkopuolelta eli valtiolta.

2.7. Kumppani yhteisvastuullisena toimijana

Kepalla on kaksi tehtäväkenttää: kumppanuus-ohjelma kansalaisyhteiskuntien ja niiden välisen vuorovaikutuksen kehittämiseksi sekä maailmanlaajuisen yhteisvastuun vahvistaminen Suomessa. *Kumppani* tarjoaa hyvän mahdollisuuden järjestöjen keskinäisen keskustelun syventämiseen. Maailmanlaajuisista tehtävää kuvataan seuraavasti:

- - maailmanlaajuisen yhteisvastuun vahvistaminen Suomessa, korostaa järjestöämme kehitysmaaliikettä kokoavana voimana ja jäsenjärjestöjen yhteisenä foorumina. (Kumppani 1/1996.)

Sana foorumi (*forum*) käsitettiin Rooman valtakunnassa toriksi, aukioksi tai oikeudenkäyntipaikaksi. Foorumi kuvaa myös tapahtuma- tai keskustelupaikkaa sekä näyttämöä. Tutkielmani yhteydessä foorumilla tarkoitetaan keskustelupaikkaa. Tutkielmani tapauksessa keskustelupaikka löytyy lehden pääkirjoituspaikalta, joka on yksi osa koko lehdessä käytävää keskustelua. Näen pääkirjoitukset merkittävänä keskustelupaikkana, koska ne heijastavat mielestäni parhaiten lehden linjaa. Linjan kautta kirjoitukset puolestaan heijastavat sitä kansalaisyhteiskunnan kenttää, jossa Kepa toimii. Tutkielmani johdannossa - puhuessani Bushista ja bin Ladenista - esitin seuraavan Perelmanilta lainatun siteerauksen:

Huomattakoon, että argumentaatiolla ei myöskään tavoitella vain älyllistä hyväksyntää. Varsin usein tähtäimessä on toiminta tai ainakin toiminta-alttiuden luominen. (Perelman 1996, 19.)

Perelmanin teoksen kohta jatkuu seuraavasti:

Toiminnan tielle mahdollisesti nousevien esteiden voittamiseksi tällaisen alttiuden on oltava riittävän vahvaa. (Perelman 1996, 19.)

Perelmanin mukaan argumentaatio eli puhe voidaan nähdä toiminnan tai ainakin toiminta-alttiuden luomisen välineenä. Esteiden sattuessa alttiutta on nostettava riittävästi, jotta päästään ongelmien yli. Kepa toteutti vuosina 1996 - 1997 uudistusvaiheen, ja uudistusvaiheen evaluaation pohjalta tehtyjen muutosten myötä Kepa toimii nyt hieman eri tavalla kuin aikaisemmin. Pääkirjoituksessa asiaa kuvattiin seuraavasti:

Kepan perustehtävä on rohkaista, tukea ja organisoida suomalaista kansalaisyhteiskuntaa osallistumaan toimintaan maailmanlaajuisen yhteisvastuun puolesta. - - Oleellinen muutos on aiemmin jopa ujosteltu, mutta nyt avoimesti julistettu halu vaikuttaa politiikkaan, erityisesti talouspolitiikkaan, sekä Pohjoisessa että Etelässä. (Kumppani 6/1997.)

Tässä *Kumppani* kertoo Kepan linjauksesta, jonka punaisena lankana voidaan nähdä yhteisvastuullisuus. Myöhemmin ilmestyneessä Kehityspoliittisessa tavoiteohjelmassa 2000 kerrotaan linjasta saman periaatteen mukaisesti.

Kehityspoliittinen tavoiteohjelma perustuu Kepan periaatejulistuksessa määriteltyihin perusarvoihin: maailmanlaajuisen yhteisvastuuseen ja kansainväliseen solidaarisuuteen. Näihin perusarvoihin sisältyvät kestävä kehitys, ympäristön suojeleminen, oikeudenmukaisuus, tasa-arvo, rauhantahto, ihmisoikeudet ja demokratia. Ne kulkevat läpileikkaavina arvoina kaikessa Kepan kehityspoliittisessa toiminnassa. (Kehityspoliittinen tavoiteohjelma 2000, 11.)

Kepa ja sen tiedotuslehti *Kumppani* siis pyrkivät rohkaisemaan suomalaista kansalaisyhteiskuntaa osallistumaan toimintaan. Tutkielmani oletuksena on niin kuin pääkirjoituksessa on todettu, että *Kumppani*-lehti tuottaa pääkirjoituksissaan tällaista tietynlaista toiminnan politiikkaa. Tutkimuksen tarkoituksena on tarkastella miten se

pääkirjoituksissa tuottaa politiikkaansa. Tämän ”tuotannon” analyysin apuna käytän Aristoteleen *Retoriikka*-teoksen antamaa viitekehystä. Tutkielman otsikon mukaisesti tutkin vastuuta, jonka *Kumppani* on ottanut itselleen. Lehdessä esitetty vastuu on mielestäni linjassa kaikkien jäsenjärjestöjen kanssa, koska miksi muuten lehti toimisi jäsenjärjestöjen kattojärjestön eli Kepan julkaisuna? Vastuuta voisi luonnehtia yhteisvastuuksi. Yhteisvastuullisuuden käsite on voimakasta esimerkiksi kristillisyyden piirissä, missä yhteinen vastuu yhteiskunnasta käsitetään kaikista huolehtimiseksi. Yhteisvastuu-termi sopii tähän tutkimukseen hyvin, sillä jäsenjärjestöt ovat yhteisessä rintamassa luomassa muun muassa monikulttuurisempaa Suomea ja syventämässä etelän ja pohjoisen välistä keskustelua. Kepan jäsenjärjestöjen keinot saattavat tosin olla erilaisia toisiinsa nähden. Joka tapauksessa yhteisvastuu tuottaa tietynlaista toiminnan politiikkaa, ja juuri sitä käsittelen tässä työssä.

3. KUMPPANISSA TUOTETTU ETHOS

3.1. Aristoteles ja ethoksen, pathoksen ja logoksen analysointi

Aristoteles (384 - 322 eKr) on yksi ns. kolmesta suuresta kreikkalaisesta filosofista. Häntä edelsivät Sokrates ja Platon. Aristoteleen yllykkeenä ei ollut, toisin kuin hänen edeltäjällään, tarve etsiä oikeudenmukaisuutta filosofian ehdottomasta viisaudesta. Platonista tieto ja oikeudenmukaisuus olivat erottamattomat; Aristoteleen käsityksen mukaan ne ovat vain yhteydessä toisiinsa. Aristoteles liittyi Platonin Akatemiaan 18-vuotiaana ja viipyi siellä Platonin kuolemaan asti. Palattuaan Ateenaan hän perusti oman koulun, Lykeionin gymnasionin. Hänen tuotteliain kautensa sijoittuu juuri Lykeionissa vietettyyn aikaan. Aristoteleen perintö on äärettömän suuri, sillä hän kirjoitti paljon miltei joka tieteenalalta, mutta vain osa hänen teoksistaan on säilynyt meidän päiviimme saakka. (Saarinen 1999, 50-51.) Aristoteleelta säilyneet tekstit ovat pääosin kirjoitettu luentomuistiinpanoiksi. Thesleffin ja Sihvolan (1994, 165) mielestä: ”Ei ole liioiteltua kutsua Aristotelestä tieteellisen proosarytmin ensimmäiseksi edustajaksi.”

Aristoteleen näkökulmat sopivat hyvin yhteiskunnallisiin asioihin kantaa ottavan *Kumppani*-lehden analysointiin. Aristoteleen tavoitteenaan oli sovittaa yhteen yhteiskunta ja hyvä elämä. Sihvola (1998) kirjoittaa *Yhteiskunta ja hyvä elämä* -artikkelissaan kuinka antiikin filosofiassa esiintyi muun muassa seuraavanlainen aristotelinen käsitys hyvästä elämästä: Sihvola kertoo kuinka Aristoteles asettaa *Nikomakhoksen etiikka* -teoksessaan etiikan peruskäsitteeksi onnellisuuden. Onnellisuudella Aristoteles tarkoittaa kokonaisuutena onnistunutta elämää. Nautinnot, kunnia tai rikkaus eivät hänen mielestä voi olla onnellisuutta, koska ne ovat ristiriidassa muiden uskomusten kanssa. Aristoteleen mukaan tyydyttävä onnellisuuden määritelmä liittyy hyveeseen, joka on ominaista ihmiselle. Tämä hyve erottuu muista tekijöistä, esimerkiksi eläimistä siten, että ihmisen hyve liittyy järkevyyteen. Onnellisuus on siten Aristoteleen mielestä valmiutta toimia järkevästi. (Sihvola 1998, 14-15.) Tässä kolmannessa ja seuraavissa osioissa neljä sekä viisi pyrin löytämään *Kumppanin* pääkirjoituksista tällaista aristotelista järkevän hyvän elämän ja onnellisuuden toiminnan politiikkaa.

Motiivien retoriikkaa tutkineen Kenneth Burken (1950, 46) mukaan retoriikassa yhdistyvät suostuttelun eri puolet, identifikaatio eli eläminen yhdessä muiden kanssa ja kommunikaatio. Hänen mukaansa retoriikka on suostuttelun taidetta. Juuri tässä kohdin astutaan Aristoteleen käsittelemään retoriikan maailmaan. Aristoteleen *Retoriikka*-teos hyödyntää ja systematisoi aikaisemmin kehitettyä puhetaitoa koskevaa kulttuuripääomaa. Aristoteleella todistelu ja järkeen vetoaminen nousevat oikean retoriikan kohdiksi tunteiden ja niihin vaikuttamisen sijaan. Aristoteleen *Retoriikka* tarjoaa teorian, jonka avulla puhuja voi löytää tietoa, sanoja, argumentteja ja todisteiden esittämisen tavan. (Haapanen 1996, 26.) Teos on puhetaidon ja vakuuttamiskyvyn esitys, ennen kaikkea oppikirja tehokkaan vakuuttamisen keinoista, mutta myös katsaus Aristoteleen poliittisiin ja eettisiin tutkimustuloksiin. Aristoteles piti itse *Retoriikkaa* ensimmäisenä puhetaidon oppikirjana ja esityksenä niistä keinoista, joita soveltamalla muun muassa poliittisissa kokouksissa esiintyvä puhuja saavuttaa menestystä (Sihvola 1994A, 207). Aristoteleen *Retoriikka*-teoksen selityksissä Sihvola (1997, 196) kertoo, että Aristotelestä edeltäneet retoriikan teoreetikot olivat kiinnostuneet vain tyyllillisistä kysymyksistä ja tunteiden herättämisestä. Aristoteleen retoriikan teoria muodostuu juuri tämän aikaisemman teorian kritiikille. Aristoteleen mielestä retoriikka tuli perustaa sille argumentaation teorialle, jota hän oli kehitellyt logiikkaa koskevissa teoksissaan⁷. Aristoteles määrittelee retoriikan taidoksi. Hänelle tärkeää ovat tämän taidon eli argumentaation periaatteet. Hänen mielestään retoriikka on hyödyllistä tavoitteiden saavuttamiseksi:

Retoriikka on kuitenkin hyödyllistä seuraavasta syystä: totuus ja oikeus ovat luonnostaan vahvempia kuin niiden vastakohtat, joten jos päätökset eivät ole sellaisia kuin pitäisi, syy tappioon on välttämättä puhujissa itsessään, mikä on moitittavaa. (Aristoteles 1997, 9, 1355a22-24.)

⁷ Aristoteleen seuraajat kokosivat tämän kuoleman jälkeen mestarinsa teoksensa yhteen ja antoivat loogisille kirjoituksille otsikon *Organon* eli apuväline. Aristoteles oli logiikan tieteen perustaja, sillä kukaan ennen häntä ei ollut pyrkinyt systematisoimaan päättelyn muotoja. Aristoteleen logiikassa on kolmenlaisia aineksia: lauseen sisäistä rakennetta koskeva kategoriaoppi, jossa hän keskittyi pätevään päättelyyn eli syllogistiikkaan, sekä tieteen metodioppi jossa Aristoteles esittää aksiomaattisen tieteenihanteensa. (Saarinen 1985, 66-67.)

Puhuja siis voi vaikuttaa päätösten lopputulokseen omalla puheellaan, joka käsittelee erilaisia kysymyksiä. Retoriikan tehtävänä on Aristoteleen mielestä käsitellä juuri kysymyksiä, joihin meillä ei ole tieteellisiä vastauksia.

Retoriikan tehtävä on käsitellä kysymyksiä, joita harkitsemme ilman, että meillä olisi niihin tieteellinen vastaus, ja joiden käsittely tapahtuu sellaisten kuulijoiden läsnäollessa, jotka eivät kykene näkemään monimutkaisia yhteyksiä eivätkä seuraamaan pitkiä päättelyketjuja. (Aristoteles 1997, 13, 1357a1-4.)

Kysymysten avulla myös kuulijat voivat ymmärtää sellaisia asioita, joita he eivät muuten ymmärtäisi. Näin ehkäistäisiin väärinymmärryksiä. *Retoriikka*-teoksessa Aristoteles esittää kolmijaon hyvälle puhujalle ominaisista välineistä, jotka liittyvät puhujan luonteeseen (ethos), yleisön mielentilaan ja tunteisiin eli yleisösuhteeseen (pathos) ja puhujan argumentteihin (logos). (Sihvola 1997, 198.)

Retoriikan lajeja on kolme, ja sillä on myös yhtä monta kuulijaryhmää. Puhe perustuu kolmeen tekijään, jotka ovat puhuja, se mistä puhutaan ja kenelle puhutaan; puheen päämäärä määrittyy suhteessa viimeksi mainittuun, jota nimitän kuulijaksi. (Aristoteles 1997, 16, 1357b36-1358b2.)

Puhujan tarvitsemat keinot voidaan siis jakaa kolmeen ryhmään: luonteeseen, emootioihin ja argumentteihin. Suostuttelun ensimmäisessä välineessä on Kennedyn (1994, 57-58) mukaan kyse puhujan luonteen esittely luotettavana sen suhteen mitä hän puhuu puheessaan. Toisessa on kyse kuulijoiden tunteiden herättelemisestä ja kolmannessa välineessä argumentaation käytöstä siten, että se osoittaa jotakin. Retorinen tavoite on Marja-Liisa Kakkuri-Knuutilan (1999, 233) mielestä sama kuin argumentaation tavoite. Näin kaikki kolme välinettä tähtäävät samaan tavoitteeseen eli pääväitteen tai tekstin sanoman uskottavuuden lisäämiseen. Nämä ethoksen, pathoksen ja logoksen jaksot jakautuvat *Retoriikka*-teoksessa kolmeen erilliseen kirjaan ja ne sisältävät useita lukuja. Aristoteles jakaa puheet kolmeen lajiin: poliittisiin, oikeudellisiin ja epideiktisiin eli esittäviin. Ne eroavat toisistaan sen mukaan kuka on kuulija, mikä on puheen laji puhujan tehtävän perusteella, mikä on puheen käsittelemä aika ja millaiset arvot ohjaavat puhetta eli mikä on puheen päämäärä. Tämän pohjalta

muodostuu poliittisen puheen osalta seuraavanlainen taulukko (taulukon idea Sihvolalta 1997, 201):

Taulukko 1: Aristoteleen poliittinen puhe

puhe	poliittinen
kuulija (pathos eli yleisön tunne, yleisösuhte)	kansakokouksen jäsen (lukija)
laji (ethos eli puhujan luonne)	kehotus/ varoitus
aika	tulevaisuus
päämäärä (logos eli puhujan argumentti)	edullinen/ vahingollinen

Koska pyrin löytämään ja analysoimaan *Kumppani*-lehden pääkirjoituksissa tuotettua toiminnan politiikkaa, keskityn puheen poliittiseen lajiin rajaten pois oikeus- ja esittävän puheen elementit. Rajaen pois myös muut Aristoteleen esittämät kohdat kustakin luvusta, jotka eivät mielestäni ole tämän tutkimuksen kannalta oleellisia. Rajauksessa toteutan Burken määritelmää elämän draamasta. Roderick P. Hart (1997) kertoo kuinka Burken mukaan elämä on draamaa, jossa ihmisen omat toiminnan tuottavat symbolista sanomaa. Draamaa esiintyy aina siellä missä ihmiset ovat läsnä. Retoriikka on näin kompassi draamaan tuottamiseen - se kertoo mitä tapahtuu ja kenelle. Draamassa on puolestaan edustavia anekdootteja, jotka toimivat esimerkkinä, tarinan tapana tai mielikuvituksen muotona tiivistäen draaman retorisen luonteen. (Hart 1997, 265, 282.) Seuraavissa osioissa, jossa analysoin pääkirjoituksia, pyrin noudattamaan juuri tämän kaltaista edustavien anekdoottien poimintatapaa. Pyrin löytämään ne kirjoitukset, jotka tuottavat toiminnan politiikkaa ja havainnollistavat sekä edustavat hyvin kutakin käsittelemääni kohtaa, ethosta, pathosta ja logosta. Ethoksen ja pathoksen analysoinnin apuna käytän *Kumppanin* ja Aristoteleen tarjoaman ”sisäisen” näkökulman lisäksi ”ulkopuolisia” näkökulmia. Tällaiset käyttämäni näkökulmat liittyvät kehitysteorioihin ja uusliberalismin kritiikkiin. Mielestäni *Kumppani* tuottaa uusliberalismin vastustamiseen verrattavissa olevaa politiikkaa, joten sitä käsittelevä näkökulma on

tässä paikallaan. Logos-kohtaa tarkastelen itsenäisesti ilman ulkopuolisia näkökulmia, koska mielestäni Aristoteleen kirjoittamat kohdat argumentaatiosta pätevät aikakaudesta riippumatta hyvin myös itsenäisesti sellaisenaan. Toiseksi logoksessa ei ole kyse, miten muut puhuvat vaan se, miten puhuja itse argumentoi ethoksensa ja pathoksensa.

3.2. Poliittiset näkökulmat sekä kehotus ja varoitus

Sihvola (1994A, 207) kirjoittaa: ”Ethoksessa puhujan on kyettävä esittämään itsensä järkevänä, moraaliltaan korkeatasoisena ja kuulijoihinsa hyväntahtoisesti suhtautuvana henkilönä eli sellaisena, jolla on arvostusta ansaitseva luonne.” Aristoteleen mukaan puhujan ei tarvitse välttämättä olla hyvä ihminen. Puhujalle riittää, että hän on perillä siitä, millaisia aihetta koskevia näkemyksiä kuulijoilla esiintyy. (Sihvola 1997, 201.) Puheessa on usein kyseessä onnellisuus ja sen tuottaminen. Kakkuri-Knuutila (1999, 233) kertoo, että ethos viittaa tapoihin, joilla puhuja ilmentää omaan luonnettaan tai uskottavuuttaan. Aristoteles tarkastelee ethosta käsittelevässä ensimmäisessä kirjassa retorisen argumenttien muotoa ja sisältöä. Ensin tarkastelun kohteena ovat poliittisten puheiden laadinnassa tarvittavat näkökulmat eli kohdat, joista hyvän puhujan tulee olla perillä. Aristoteleen mukaan kaikkien harkitsemissa asioita ja poliittisten puhujien käsittelemiä aiheita on viisi: valtiontalous, sota ja rauha, maanpuolustus, vienti- ja tuontikauppa sekä lainsäädäntö. (Aristoteles 1997, 19.) Tässä osiossa pyrin etsimään ja oivaltamaan nämä aristoteliset aiheet pääkirjoituksista ja samalla esitän aineistolleni eli puhujan luonteelle seuraavanlaisia kysymyksiä. Miksi *Kumppani* asettaa itsensä äänitorveksi eli miksi lehti yleensäkin puhuu? Mikä on lehden identiteetti? Mihin erilaisiin tilanteisiin lehti sijoittaa itsensä? Tavoitteena on myöskin löytää poliittisille puheille ominaista lajia eli kehottamista ja varoittamista.

Poliittisen puheen lajit ovat kehottaminen ja varoittaminen, sillä jompaa kumpaa näistä tekevät aina ne, jotka puhetta pitäessään neuvovat joko yksityisesti tai julkisesti. (Aristoteles 1997, 16, 1358b7-11.)

Kumppani on julkinen lehti ja näin sen pääkirjoitukset tuottavat neuvoa julkisesti. Kirjoitukset eivät synny tyhjiössä vaan ne heijastavat aina tietynlaista näkökulmaa ja katsantokantaa. Tämän johdosta kirjoitukset ottavat aina kantaa suuntaan tai toiseen.

Lehdistön politosoitumisen myötä kirjoitukset ovat voimakkaita poliittisia välineitä (ks. esim. kohta 2.1.) Aristoteleen näkökulmasta tämä tarkoittaa joko kehottamista tiettyyn toimintaan tai varoittamista eli kieltäytymistä tietynlaisesta toiminnasta. Aristotelisesti ajatellen ihminen tähtää aina johonkin päämäärään, ja samoin voisi todeta pääkirjoituksesta.

Lähes kaikki ihmiset niin kukin yksityisesti kuin kaikki yhdessä pyrkivät johonkin päämäärään valitsemisen ja välttämisen kautta. Tämä päämäärä on yleisin termein sanottuna onnellisuus ja sen osat. - - Kaikki kehottavat ja kieltävät puheet käsittelevät onnellisuutta ja asioita, jotka edistävät sitä tai ovat sen vastakohtia. (Aristoteles 1997, 20, 1360b4-10.)

Aristoteleen mielestä on tehtäviä, jotka aiheuttavat ja lisäävät onnellisuutta. Hän käsittelee onnellisuutta hyveen kautta. Aristoteleen mukaan itsestä johtuvat hyvyydet liittyvät sieluun ja ruumiiseen, ulkoisia ovat puolestaan hyvä syntyperä, ystävät, rikkaus ja kunnia. Elämä on tällä tavalla kaikkein turvallisinta. (Aristoteles 1997, 21.) Kaikella toiminnalla on päämääränsä, niin kuin Aristoteles on todennut, samoin *Kumppanin* toiminnalla. Lehden yhtenä päämääränä on etelän ja pohjoisen välisen maailman vuorovaikutuksen lisääminen. (Päämäärä kuuluu varsinaisesti logokseen, joten siitä lisää osiossa viisi.)

3.3. Aiheena valtiontalous

Ensimmäinen Aristoteleen mainitsema hyvälle puhujalle ominainen aihe on valtiontalous. Aikaisemmin kävi ilmi, kuinka *Kumppani* haluaa avoimesti vaikuttaa politiikkaan ja etenkin talouspolitiikkaan (ks. kohta 2.7.). Aristoteles kuvaa valtiontalouden aihetta seuraavasti:

Taloudesta puhuvan täytyy tietää, mitkä ja kuinka suuret ovat kaupungin tulolähteet, jotta jos yksi ehtyy, se voidaan palauttaa, tai jos jokin tulolähde on pienentynyt, sitä voidaan kasvattaa. On tunnettava myös kaikki kaupungin maksut - - asioista ei voi saada kokonaiskuvaa vain oman kaupungin asioita koskevan

kokemuksen perusteella, vaan neuvominen näissä asioissa edellyttää, että on perehtynyt myös muiden keksimiin asioihin. (Aristoteles 1997, 19, 1359b22-33.)

Taloudesta puhuvan on siis Aristoteleen mukaan tiedettävä kaupungin eli nykyaikaisesti ajatellen valtion taloudelliset ulottuvuudet. Taloudellisilla ulottuvuuksilla on oma merkityksensä kehityksessä ja sen historiasta puhuttaessa. Kehityksessä puhutaan tuotteiden ja palvelujen kasvusta ja lisäämisestä. Gilbert Rist (1997, 13) tarkastelee kehitystä vapaasti suomennettuna seuraavanlaisesta näkökulmasta käsin: ”Kehitykseen kuuluu tietty määrä toimintoja, jotka ovat tosin toistensa kanssa joskus ristiriidassa. Toiminnat vaativat luonnollisen ympäristön ja sosiaalisten suhteiden muutosta sekä tuhoutumista. Sen tarkoituksena on lisätä tuotteiden määrän ja palvelujen kysyntää.” Tällaisessa kehitysmääritelmässä on taloudelliseen kasvuun tähtääviä näkökulmia, jossa lisääntyneet tuotteet nähdään jonakin parempana. Rist kertoo kuinka länsimaisessa kehitysjattelussa voidaan nähdä Aristoteleelta peräisin olevaa kehityksen käsitettä, sillä Aristoteles käsittää kehityksen jonakin luonnollisena ja välttämättömänä. Ristin mukaan luonto tarkoittaa Aristoteleellä kasvua. Aristoteles käsitteli kehitystä juuri luonnon ominaisuuksien kautta ja siitä hän tuli johtopäätökseen, jonka mukaan jokaisella olevaisella on oma kehitysmekanisminsa. (Rist 1997, 21, 30.)

Nykyinen kehityksen historia juontaa juurensa toisen maailmansodan jälkeiseen aikaan. Rist (1997) kirjoittaa, kuinka Eurooppa sai Yhdysvalloilta apua jälleenrakennukseensa Marshall-avun muodossa. Vuonna 1947 käynnistetty apuohjelma oli tarkoitettu auttamaan Euroopan taloutta ja näin tarjoamaan Yhdysvalloille lisää tuotekapasiteettia, jota se tarvitsi sodanjälkeiseen elämään. Vuonna 1949 Yhdysvaltain presidentti Truman piti puheen, jossa hän käsitteli maansa kannalta tärkeää sotien vuoksi muuttunutta ulkopoliittikan käsitettä. Truman esitti Truman Point four -nimellä kutsutun näkemyksensä 20. tammikuuta: Yhdysvallat tukisi edelleen YK:ta, jatkaisi Euroopan kehitystä Marshall avun turvin ja kehittäisi NATO:n turvaamaan ”länttä” Neuvostoliitolta. Puheen jälkeen listaan lisättiin kohta, jossa teknisen avun antamista lisättäisiin myös muihin kehitysmaihin Latinalaisen Amerikan apuohjelman myötä. Näin puhuessaan Yhdysvallat jakoivat maailmaan länsimaiset voimasuhteet. Rist kirjoittaa kuinka Point four loi maailmaan kehityksen ja alikehityksen käsitteet, koska sopimuksessa puhuttiin ekonomisesti takapajuisista maista. (Rist 1997, 69-70, 72, 75.)

Gynnar Myrdal (1968B, 1860) käsittelee kehitystä ja alikehitystä Etelä-Aasian sosiaalisten systeemien kautta. Nämä sosiaaliset järjestelmät sisältävät hänen mukaansa seuraavanlaisia tekijöitä: viennin ja tuonnin, tuotteiden tuottamisen, elämisen tasot, asenteet elämää ja työtä kohtaan, instituutiot ja politiikat. Nämä näkökulmat edustavat hänen mukaansa sitä ekonomista näkökulmaa, jonka kautta kehitystä ja alikehitystä tarkastellaan.

Nykyisenlaisessa länsimaisessa ajattelutavassa kasvun eli lisääntyvän talouden käsite on siis yhteydessä kehityksestä puhumiseen. Kehitysyhteistyöstä puhuttaessa suurta huomiota on saanut esimerkiksi kehitysyhteistyön määrärahan nostaminen Suomessa YK:n asettamaan 0,7 prosentin tavoitteeseen bruttokansantulosta. Suomen taso on liikkunut noin 0,31 - 0,34 prosentin kieppeillä. *Kumppani* on omalta osaltaan pyrkinyt vaikuttamaan ja kehottamaan siihen, että YK:n tavoite toteutuisi. Hallitus on ilmoittanut useaan otteeseen nostavansa kehitysapua heti taloudellisen tilanteen niin salliessa. 1990-luvun alussa lama oli suurimmillaan ja avun nostosta kieltäydyttiin laman vuoksi. Nyt lamasta on selvitty, mutta apu ei ole noussut. Pääkirjoitus varoittaa ettei kehitysavun määrässä ole kysymys vain lamasta.

Kehitysyhteistyön runtelemisessa ei ole kysymys ainoastaan taloudellisista vaikeuksista. Taustalla on nähtävissä käsitys, jonka mukaan kehitysyhteistyö on hyväntekeväisyyttä, toimintaa, jota harjoitetaan, jos sattuu jäämään ylimääräistä rahaa. - - Eivätkö päättäjämme ole vieläkin tajunneet, että maailman sosiaalisten, taloudellisten ja ympäristökriisien lieventäminen on paitsi moraalinen velvoite, myös kansallisen turvallisuutemme kannalta ensiarvoisen tärkeitä? (*Kumppani* 3/1992.)

Kirjoitus pyrkii tuomaan esiin vallitsevia käsityksiä murtavia ajatuksia. Kirjoitus ikään kuin sijoittaa itsensä kulisseihin virallisen näyttämön taakse. Hallitus on monesti sivuuttanut kehitysyhteistyön määrärahoista keskustelemisen vedoten lamaan tai taloudellisiin vaikeuksiin. Kirjoitus pyrkii kuitenkin osoittamaan, että kyseessä ei ole aina raha vaan yksinkertaisesti asenne, joka sijaitsee kulisseissa, ja joka olisi muutettavissa poliittisella tahdolla. Kirjoitus nimen omaan varoittaa lukijoitaan tällaisesta asenteesta päämääränään tällaisen käsityksen hylkääminen. Pääkirjoituksen

puhunnassa voidaan nähdä yhtymäkohtia Ristin (1997) käsittelemään kehityksen määritelmään, koska ”kehityksen runteleminen” ei ole tuotteiden eli tässä tapauksessa kehitysavun määrän, kehityksen lisäämistä. *Kumppani* on Ristin kirjoituksen kanssa samoilla linjoilla, koska pääkirjoitus ymmärtää kehityksen kasvuna ja näin jonakin parempana. Kehityksen kasvun kautta sosiaalisten-, taloudellisten ja ympäristökriisien lieventäminen käy mahdolliseksi. *Kumppanin* mainitsemaa päättäjien asennetta pyrittiin viimeksi muuttamaan arkkipiispa Jukka Paarman ja SAK:n puheenjohtajan Lauri Ihalaisen vedotessa vuonna 2000 kehitysapumäärärahojen lisäämiseen. Tempauksen tavoitteena oli kiinnittää huomiota pohjoismaiseen avustamiseen ja siihen, onko markkinahumu syönyt Suomen arvoperustan. (ks. esim. Aaltonen HS 29.10.2000.)

Bjorn Hettne (1990) kirjoittaa, kuinka aikaisemmat kehitysteoriat ovat saaneet kritiikkiä, ja puhutaan jopa kehitysteorioiden joutumisesta kriisiin. Talouteen perustuvat kehityksen aspektit ovat toimineet Euroopassa suhteellisen hyvin, mutta kehitysmaissa ne eivät ole näyttäneet toimivan. Kehitysmaat noudattivat 1960- ja 1970-luvuilla hyväksi nähtyjä teorioita, mutta osa maista on joutunut paheneviin kriiseihin. Hettnen mukaan kriisi voidaan ymmärtää ajaksi, joka sijoittuu alikehityksen ja kehityksen väliin. Yksi syy miksi kehitysteoriat ovat kriisissä, johtuu velkaongelmasta. Velkaongelma on koskettanut kaikkia alueita, mutta se on muuttunut suureksi ongelmaksi etenkin Latinalaisessa Amerikassa. Ongelma alkoi holtittomasta ja vastuuttomasta länsimaiden antamista luotoista kehitysmaille 1970-luvulla. (Hettne 1997, 11, 21.) Kehitysmaiden velkojen mitätöintiin tähtäävät liikkeet ovat sitä mieltä, koska kehitysmaat eivät itse ole syyä velkaan, niin miksi pitäisi vaatia heiltä ylitsepääsemätöntä takaisinmaksua? Aktivistien mielestä on parempi antaa velat anteeksi ja siten kehitysmaille mahdollisuus aloittaa alusta. Kehitysmaat maksavat nyt velkojaan kolme kertaa enemmän kuin mitä ne saavat kehitysavun muodossa. Vuonna 1996 Maailmanpankki ja Kansainvälinen valuuttarahasto IMF, aloittivat HIPC-ohjelman vakavasti velkaantuneiden maiden velkataakan helpottamiseksi. Maailmanpankki on nähty maailman suurimmaksi ja vaikutusvaltaisimmaksi kehitysrahoituslaitokseksi. Pääkirjoitus varoittaa asialla olevan ohjelmasta huolimatta myös nurja puolensa eli valuuttarahaston asenne:

Kaksi vuotta sitten valuuttarahasto kieltäytyi tunnustamasta koko velkaongelman olemassaoloa, nyt se on asettanut omat kapeat institutionaaliset etunsa köyhimpien maiden etujen edelle ja pyrkii ainoastaan välttämään kaikkia kustannuksia itselleen. (Kumppani 4/1997.)

Kirjoituksen mukaan valuuttarahaston toimissa on kyse poliittisesta asenteesta, joka pyrkii välttämään kustannuksia. Asenteesta varoittaessaan pääkirjoitus asettaa itsensä toimijaksi. *Kumppani* pyrkii poistamaan hyötyajattelun, jonka mukaan pitäisi saada enemmän kuin antaa. Kansalaisjärjestöt eivät toimi hyötynäkökulmasta, vaan monet järjestöt tietävät ettei heille itselleen koidu työstään mitään hyötyä. Järjestöt ennemminkin pyrkivät tuottamaan hyötyä muille kuin itselleen. Mutta valuuttarahastojen tilanne on toinen esimerkiksi nykyistä globalisaatiota kritisoivan Pierre Bourdieun (1999A, 124) näkemyksissä. Hänen mukaansa rahastot haluavat tuottaa hyötyä vain itselleen. Itsekkäästä asenteesta johtuen Bourdieu puhuu uusliberalismista. Uusliberalismissa taloudellinen järjestys käyttää apunaan muun muassa Kansainvälistä valuuttarahastoa ja OECD:tä ja niiden asettamia toimintaohjelmia esimerkiksi työvoimakustannusten alentamiseksi. Bourdieu käyttää tästä nimitystä ”rajattoman riiston utopia”, joka on muutettu poliittiseksi ohjelmaksi. Hänen mielestään ohjelma kuvittelee itsensä talousteorian avulla tieteelliseksi kuvaukseksi todellisuudesta. Tätä taustaa vasten on mielestäni helppo ymmärtää, miksi valuuttarahasto pyrkii välttämään kehitysmaiden velasta johtuvia kustannuksia itselleen, jos kerran sen takana piilevä ajatus on uusliberalistinen. HIPC-ohjelma on mielestäni kuitenkin merkki valuuttarahaston paremmasta toiminnasta, vaikka kaikkien mukaan sen tulokset eivät olekaan olleet merkittäviä kehitysmaiden kannalta.

Suomessa pidettiin vuonna 1999 kolmet vaalit: eduskunta-, presidentin- ja europarlamenttivaalit. Kepa pyrki nostamaan etenkin kehitysmaita vaaliohjelmien listoille ja sen tavoite tiivistyi kolmeen asiaan: Tobinin veroon⁸, köyhimpien kehitysmaiden velkojen mitätöintiin ja Suomen kehitysyhteistyömäärärahojen tason

⁸ Tobinin veron toteutuminen on yksi aikaisemmin mainitsemani kansalaisjärjestö Attacin tavoitteista. Veron ideana on periä pieni vero, noin prosentin suuruinen, ylikansallisesta valuuttaspekulaatiosta. Idean isä on James Tobin, joka vuonna 1972 esitti tämän kaltaista verotusta. Hän on kuitenkin myöhemmin kritisoinut veron kannattajia siitä, että hänen alkuperäistä ideaa on vääristelty liiaksi. Toinen Attacin merkittävä tavoite on kehitysmaiden velkojen mitätöinti. Ks. lisää esim. www.attac.kaapeli.fi

nostamiseen. Ongelmaksi nähtiin kuitenkin se, että monet ehdokkaat syövät valituksen tulonsa jälkeen omat sanansa. (Kumppani 1/1999.) Vuonna 2000 kehitysyhteistyön bkt-osuus laski 0,31 prosenttiin. Pääkirjoitus kertoo Suomen saavuttavan 0,7 prosentin tavoitteen tällä vauhdilla 359 vuoden päästä.

Hallitus on jääräpäisesti valinnut kehitysaputavoitteekseen ”eurooppalaisen keskitason” sen sijaan, että kehitysyhteistyötä tehtäisiin pohjoismaisen perinteen mukaisesti. (Kumppani 5/2001.)

Kirjoitus varoittaa hallituksen valinnasta ja puhuu kehitysavun määrärahojen nostamisen puolesta. Tavoitteena on nostaa se pohjoismaiseen perinteeseen, jossa avun kunnollinen määrä on nähty kunnia-asiana. Tällä tavalla *Kumppani* esittää itsensä järkeväksi ja moraaliltaan korkeatasoiseksi lukijoilleen. Pohjoismainen ajattelu kuuluu eurooppalaiseen perinteeseen. Hettinen (1990, 36) mukaan läntinen kehitysjattelu on eurosentristä. Tällainen ajattelu on juurrutettu läntiseen taloudellisuuden historiaan ja sen rakenteisiin. 1950- ja 1960-luvuilla taloudellisen historian pohjalta nousi eurosentrinen taloudellinen kehitysjattelu. Hettne kirjoittaa, kuinka ensimmäisestä teollisuuteen perustuvasta valtiomallista tuli heti sellainen, jota muut eurooppalaiset imitoivat. Näin syntyi eurosentrinen kehitysjattelu, jota on sitten pyritty soveltamaan muihin maanosiin.

Kaikki eivät suinkaan kannata kehitystä niiden puitteiden mukaan kuin me ne täällä lännessä käsitämme. Esimerkiksi Claude Alvares (1991, 255) kritisoi kehityksen ideaa, joka sellaisena kuin sitä yleensä harjoitetaan, on pääasiassa ihmistä vastaan. Hänen mielestään hallitsevat luokat ovat käyttäneet ideaa suostutellakseen ihmiset muun muassa kulttuurimuotojen sekä fyysisten ja henkisten ympäristöjen tuhoamiseen. Alvares kritisoi vanhaa koulukuntaa, joka väittää yhä, että köyhyyttä ei voida poistaa muuten kuin taloudellisen kasvun keinoin. Olle Törnquist (1999) tarjoaa näkemyksissään sellaista kehityksen vaihtoehtoja, jossa kehitystä ja maiden politiikkaa tarkastellaan niiden omissa historiallisissa konteksteissa. Tällä hän tarkoittaa sitä, että kolmansien maiden yhteiskuntatieteilijöiden tulisi tarkastella ongelmiaan omien empiiristen havaintojensa ja teorioidensa kautta. Tällä tavalla heidän ei tarvitsisi aina

käyttää länsimaissa kehitettyä eurosentristä ajattelutapaa vaan he voisivat muodostaa omia näkemyksiään kehityksestä ja politiikastaan. (Törnquist 1999, 17, 20.)

3.4. Aiheena sota ja rauha

Toinen aihe josta puhujan tulee Aristoteleen mukaan olla perillä on sota ja rauha. Aihe, joka on tätä työtä kirjoittaessa voimakkaasti esillä Yhdysvaltain Afganistanissa käymän terrorisminvastaisen sodan vuoksi. Aristoteles kuvailee sotaa ja rauhaa seuraavasti:

Sodasta ja rauhasta puhuttaessa on tunnustettava, mihin kaupungin voimavarat riittävät, kuinka suuria voimia sillä on käytössään, mitä se voi saada käyttöönsä ja millaisia ne ovat ja mitä niihin voi lisätä. - - mitä sotia kaupunkivaltio on käynyt ja millä tavoin se on niitä sotinut. Näitä asioita ei ole tiedettävä pelkästään omasta kaupungista, vaan myös naapurikaupungeista. Edelleen tulee tietää, ketä vastaan sota on todennäköinen, jotta voi harjoittaa rauhanpolitiikkaa - - On välttämätöntä tämän lisäksi olla perehtynyt omien sotien lisäksi myös muiden käymien sotien lopputuloksiin. (Aristoteles 1997, 19, 1359b34-1360a5.)

Aristoteles antaa sitaatissa ohjeita sodasta ja rauhasta puhumiseen. Hän määrittelee näkökulmiaan niin sisäisesti kuin ulkoisestikin, sillä on tiedettävä oma ja myöskin muiden kyvykkyys toimintaan. Edellisessä luvussa käsittelemäni velkakysymys liittyy Susan Georgen (1995, 196) mielestä läheisesti sotaan. Ne liittyvät toisiinsa siten, että sota saa yleensä aikaan velkaantumista, sillä jo siihen valmistautuminen voi johtaa velkaantumiseen. Kiinnostava Georgen nostama näkökulma on kuitenkin se, että hän kysyy voiko velka olla myös sodan syy? Yleisestihän tiedetään kehitysmaiden olevan hyvin velkaantuneita, mutta mielestäni monesti jää huomaamatta, että velkojen anteeksiannon myötä myös maiden sodat saattaisivat vähentyä. George antaa teksteissään syyn toivoa, että näin tapahtuisi ainakin osittain, mikäli velat annettaisiin anteeksi.

Jotta sodasta ja rauhasta voitaisiin puhua tarkemmin, on mielestäni ensin käsiteltävä niiden historiaa ja teoriaa. Clauzewitzin tunnetun teesin mukaan sota on politiikan jatkamista toisin keinoin. Muun muassa Jyrki Käkönen (1988) käsittelee tällaista sotaa

konfliktiteorian ja kansainvälisten järjestelmien kautta. Hänen mukaansa konfliktit ja sodat ovat seurausta epätasaisesta kehityksestä ja hegemonisista muutoksista. Käkönen listaa kolme perusasiaa, jotka ajavat tekijät militanttiseen voimankäyttöön: omien asemiansa muuttaminen tai vahvistaminen kansainvälisessä järjestelmässä, omien intressien puolustaminen tapahtumassa olevia muutoksia vastaan, tai aseman säilyttäminen kansainvälisessä järjestelmässä. Käkönen jakaa kirjassaan sodat kolmeen luokkaan: sellaisiin sotiin jotka käydään supervaltioiden kesken, sellaisiin joissa toinen osapuoli on supervaltio ja sellaisiin sotiin, jotka käydään sisällissotana valtion sisällä. (Käkönen 1988, 129-130.) Käkönen käsittelee myös Afrikkaan liittyviä konflikteja kertomalla, että Afrikassa 1970-luvulla käydyt konfliktit olivat hyvin samanlaisia toisen maailmansodan kanssa. 1950- ja 1960-luvuilla Afrikassa käynnistyi massiivinen nationalistinen liikehdintä. Liikkeiden tarkoituksena oli irrottaa Afrikka kolonialistisista hallitsijoista ja tätä kautta saavuttaa itsenäisyys. Viimeinen itsenäisyyteen tähtäävä taisto käytiin 1970-luvun alussa. Nämä seikat todistavat Käkösen mielestä sitä, että Afrikka otti tapahtumien kautta aivan uudenlaisen askeleen kohti konflikteja sekä sitä, että Afrikan muutokset olivat suorassa yhteydessä kansainvälisiin muutoksiin maailmanpolitiikassa. (Käkönen 1988, 164.)

Kumppani käsittelee konflikteja ja rauhaa lukuisissa pääkirjoituksissaan. 1980-luvun lopulla kyseltiin kuinka suhtautua Sambian ongelmiin. Sambiassa maissijauheen hinnankorotus aiheutti mellakointia. *Iltalehti* uutisoi, että myös suomalaista asiantuntijaa oli osuttu kivellä päähän. Maan tilanne nähtiin epävakana:

Sambiaa on tavattu pitää yhtenä Afrikan vakaimmista valtioista poliittisessa mielessä. Viime aikojen tapahtumat antavat aiheita epäillä tilanteen olevan muuttumassa. (Kumppani 1/1987.)

Pääkirjoitus välittää kuvaa, jonka mukaan kaikki ei olekaan entisellään, vaan on tapahtumassa muutoksia väkivaltaisempaan suuntaan. Afrikan maiden itsenäistymisen jälkeen useat maat ovat pysyneet epävakaina. Pääkirjoitus jatkaa näkökulmalla, jonka mukaan tilanne oli toki vakava, mutta kaukana *Iltalehden* maalaamista kauhukuvista. *Iltalehti* oli näin syyllistynyt popularisointiin. *Kumppani* kertoo ettei tilanne ollut toki niin vakava kuin mitä annettiin ymmärtää, mutta joka tapauksessa asia on otettava

todesta. Näin puhuessaan pääkirjoitus esittelee itsensä lukijoilleen tietävänä puhujana, joka ottaa huomioon tiedotusvälineiden mahdollisuuden vääristellä asioita. Afrikassa suuret luonnonmullistukset tai muut onnettomuudet ovat omiaan aiheuttamaan kriisejä jo muutenkin valmiiksi kriisialttiille alueille. Hyvä esimerkki äkillisestä muutoksesta on Nigeriassa vuoden 2002 tammikuun loppupuolella räjähtänyt armeijan asevarasto. Välittömästi räjähdysten jälkeen kansa syytti hallitusta asevaraston sijainnista. Keskelle asuinaluetta rakennettu asevarasto ei räjähdettyään voi tuottaa muuta kuin valtavan määrän kuolonuhreja. Syyttely kärjistyi poliittiseksi, ja sillä saattaa olla kauaskin kantoisia vaikutuksia. Näin ajateltuna Sambiasta puhuvan pääkirjoituksen voidaan nähdä tuottavan ikään kuin ennalta arvattua tulevan kriisin varoittelua, jossa yksikin kivenheitto voi aiheuttaa suuremman konfliktin.

Persianlahden sota oli 1990-luvun alussa suurin tiedotusvälineiden kautta päivittäin maailmaa ravisuttanut uutinen. Öljyllä nähtiin olevan merkittävä rooli tämän kriisin taustatekijänä. Gulfien eli Persianlahden sodan kriisi nähtiin myös uudenlaisena kylmän sodan päättymisen asetelmana, jossa idän ja lännen välinen kriisi korvataan etelän ja pohjoisen välisellä konfliktilla. Pääkirjoitus varoittaa tämän kaltaisten sotien häviäjien olevan jo tiedossa:

Voittajat selviävät aikanaan. Häviäjät tunnetaan jo; ne ovat samat, jotka ovat kaikissa muissakin taisteluissa jääneet nuolemaan haavojaan. Kehitysmaiden köyhät maksavat kohtuuttomasti tämänkin konfliktin kustannuksista. (Kumppani 4/1990.)

Kirjoitus varoittaa tulevasta etelän häviäjistä ja hakee oikeudenmukaisuutta juuri näille häviäjille. Teksti asettaa itsensä häviäjien asemaan ja ikään kuin kehitysmaiden ääneksi, joka huutaa kansainvälistä apua haavojensa nuolemiseen. Tämän kaltainen visioinnin näkökulma on mielestäni mielenkiintoinen, koska se pitää etelän ja pohjoisen välisistä konflikteista puhuttaessa täysin paikkansa. *Kumppanin* lukijoille ei liene yllätys, että yleensä kehitysmaiden asukkaat häviävät. Niin myös myöhemmin kävi, että Yhdysvallat voitti Persianlahden sodan. Tämän kaltaisen asetelman analysointiin käy hyvin imperialismin tarkasteleminen. Karl Marxin mukaan imperialismi on kapitalismin korkein muoto. Käkönen (1988) kirjoittaa kuinka Marxin teoriasta on monenlaisia

tulkintoja, joita ei kuitenkaan tarvitse ymmärtää toisiaan pois sulkevinä. Käkösen mukaan imperialismiin on ollut kaksi syytä: kansainvälisen kapitalismin kehitys ja maailmanmarkkinoiden muodostuminen. Nämä kaksi tekijää liittyvät toisiinsa silloin, kun kapitalismi siirtyy imperialistiseen muotoon. (Käkönen 1988, 45-46.) Johan Galtung (1980A, 437) määrittelee imperialismiin dominoivaksi järjestelmäksi etenkin valtioista puhuttaessa. Imperialismi voidaan hänen mukaansa käsittää näin ikään kuin dominoivaksi suvuksi, jolla on mahdollisuus päättää yksin asioista. *Kumppanin* pääkirjoituksessa puhutaan konfliktista järkevästi, koska kirjoituksessa on nähtävissä sellaista puhetta, joka liittyy imperialismiin. Kehitysmaat eivät ole imperialistisia maita, toisin kuin Yhdysvallat, koska heillä ei ole sellaista kansainvälistä kapitalismin asemaa kuin vahvemmillä mailla. Näin ajateltuna on helppo ennustaa pääkirjoituksen tavoin voittajat ja häviäjät.

Yksi viime vuosikymmenen suurimmista konfliktiin liittyvistä aiheista on ollut Lähi-idän kysymys. Arabien ja Israelilaisten välisen konfliktin juuret ovat Galtungin (1980B) mukaan puheen kielessä, jonka mukaan molemmat kansat ovat ”valittuja” ja näin itseoikeutettuja asumaan alueella. Molemmat kansat ovat kärsineet muiden otteessa, tosin hyvin poikkeavan tilanteen johdosta: arabit Lähi-idässä ja juutalaiset natsi-Saksassa. Galtungin mukaan Lähi-idän konflikti ei ole nyky-päivässä vaan kaukana historiassa. Sen vuoksi YK:n vuonna 1947 solmima alueen rauhansopimus ei ole toiminut kovinkaan hyvin. Galtungin mukaan tähän on kolme syytä: historiallinen argumentti, koska 2000-vuotta taaksepäin ulottuvaa historiaa ei voida sopia yhdellä sopimuksella; tuhoamisargumentti, koska kuinka voidaan olla varmoja siitä, ettei järjestelmällinen juutalaisten tuhoaminen enää toistu ja paremmuusargumentti, koska juutalaisilla on nähty olevan jokin tietty missio sivilisaation kehittämisessä. Galtungin mielestä rauha saataisiin aikaan, jos osapuolet pidettäisiin irrallaan toisistaan tai siten, että kansat olisivat positiivisesti toistensa kanssa vuorovaikutuksessa. Molemmissa tapauksessa vältettäisiin negatiivinen vuorovaikutus. (Galtung 1980B, 78-79, 103.)

Lähi-idän kansojen keskinäisillä sopimuksella ei siis ole hyvää pohjaa, mutta silti Israelin ja Palestiinan vapautusjärjestöt juhlistivat vuonna 1993 keskenään aikaan saamiaan sopimuksia. Molemmat osapuolet tunnustivat toistensa olemassaolon oikeutuksen ja olivat myöntyneet etsimään neuvotteluteitse konfliktiin uudenlaista

ratkaisua. Sopimusta tehdessään molemmat osapuolet tekivät myönnytyksiä. Pääkirjoitus varoitti, että sopimus kuitenkin heijastaa kaikesta hyvästä huolimatta toisen osapuolen vahvemmuutta ja toisen heikkoutta.

Ensin kaikkien on kuitenkin vakuutettava rauhan siunauksellisuudesta. Tarvitaan paljon luottamusta lisääviä toimia, jotta vuosikymmenten viha ja epäluulo saadaan hälvenemään. - - Pysyvä rauha voi perustua vain oikeudenmukaisuudelle, ei alistamiselle. (Kumppani 3/1993.)

Kirjoitus nojaa Lähi-idän konfliktiseen historiaan ja näin se esiintyy lukijalleen järkevänä puhujana. Kirjoituksen luonne varoittaa ettei rauhan siunaus ole sopimuksissa vaan ”vihan ja epäluulon” pois sulkevissa tekijöissä. Pekka Korhonen (1990, 108) kirjoittaa kuinka Galtung käsittää rauhan väkivallan poissaoloksi. Galtungin ymmärtämällä väkivallalla on suora yhteys vaikutukseen tai voimankäyttöön. Näin ajateltuna *Kumppani* tuottaa tällaiselle käsitykselle ominaista politiikkaa vaatien väkivaltaa, vihaa ja epäluuloa, hälvenemään, jotta tilanne etenisi pois voimankäytöstä ja rauhalle saataisiin vakuuttavuutta. Pääkirjoituksen mukaan rauhaan tarvitaan myös paljon luottamusta lisääviä toimia, esimerkiksi pyrkimyksiä oikeudenmukaisuuteen. Kumpikaan osapuoli ei ole voinut luottaa toiseen, koska kaikki sopimukset on rikottu poikkeuksetta. Kirjoitus kuitenkin toivoo, että vuosikymmenien viha saataisiin nyt hälvenemään pienten eli toisten olemassaolon, mutta suurten myönnytysten myötä. Kirjoituksen mukaan pysyvä rauha voi perustua vain oikeudenmukaisuudelle. Kansainvälinen yhteisö on tämän oikeudenmukaisuuden valvonnassa avainasemassa, sillä yhteisöllä on käytössään mekanismeja, joilla ne toivottavasti pystyvät tehtäväänsä.

Vuoden 1999 aikaan suurin sotaoperaatio oli Kosovon sota. NATO, joka on nähty synonyyminä Yhdysvalloille, aloitti Jugoslavian presidentti Slobodan Milosevicin syrjäyttämiseen tähtäävän hankkeen. Ilmaiskulla oli myös jo etukäteen pelättyjä tuloksia: pommitukset osuivat myös siviilikohteisiin ja jopa Kiinan suurlähetystöön. Ilmaiskut tekivät myös humanitaarisen avun kohtuuttoman vaikeaksi. Kosovon sodassa oli kyse mitä erilaisimmista näkemyksistä, sillä serbien mielestä syy oli albaaneissa ja päinvastoin. Kriisissä oli myös mielenkiintoisia piirteitä. Kosovo sijaitsee maantieteellisesti Euroopassa, ja juuri siksi alueelle onkin lähdetty niin kiivaasti

tavoittelemaan demokraattisempaa järjestelmää. Pääkirjoitus varoittaa tällaisesta maantieteellisyyteen perustuvasta yksipuolisista näkökulmasta:

Mutta kuitenkin: sama kansainvälinen yhteisö ei ole tullut väliin, vaikka 80 000 ihmistä on tapettu Algeriassa, noin 10 000 ihmistä parin maaliskuun loppuviikon aikana Etiopian ja Eritrean sodassa, 820 000 ihmisiä Ruandassa viiden vuoden aikana, 1 500 000 Sudanissa 15 vuodessa; kun yli miljoona ihmistä on kuollut Irakissa lännen rankaisutoimien ja pakotteiden seurauksena ja ehkä jopa 500 000 ihmistä Burmassa jo vuodesta 1948 lähtien. (Kumppani 2/1999.)

Kirjoitus puhuu kansainvälisen järjestelmän hullunkurisuudesta, joka voidaan nähdä myös imperialismina. Järjestelmä näyttää puuttuvan kriiseihin maantieteellisin perustein ja vain mikäli maat ovat länsimaille edullisia tai hyödyllisiä. Kosovon sota oli ns. edullinen sijaintinsa vuoksi. Jos Kosovo sijaitsisi Afrikassa, yhteisö ei oletettavasti olisi puuttunut siihen niin voimakkaasti kuin se tuolloin puuttui. Kansainvälinen yhteisö ei sekaantunut pääkirjoituksen mainitsemaan Ruandan kriisiin vaan se heräsi vasta silloin kun pahin oli ohi eli puolen miljoonan ihmisen kuolema. Tällaisen tilanteen voimasuhteiden analysointiin sopii mielestäni Galtungin voiman käsite. Galtung ymmärtää voiman jonkin järjestelmän vaikutuspotentiaaliksi ja vaikutusvallaksi suhteessa muihin. (Korhonen 1990, 60.) Näin ajateltuna *Kumppanin* nimeämällä kansainvälisellä yhteisöllä on todellista vaikutusvaltaa muihin nähden, koska mikäli se ei puutu konflikteihin, kuolonuhrien suuri määrä on taattu. Pääkirjoitus ikään kuin itkee tällaisen voimakkaan yhteisön toiminnan perään, jotta suurilta konflikteilta vältyttäisiin myös muuallakin kuin vain Kosovossa. Pääkirjoitus on kirjoitettu mielenkiintoisesta näkökulmasta, ja lukijat voivat sitä kautta oivaltaa kansainvälisen yhteisön hullunkurisuuden, josta pääkirjoituksen puheen luonne varoittaa.

Globalisaatio on ollut voimakkaasti esillä viime vuosina ja sillä on nähty olevan niin hyviä kuin huonojakin vakuutuksia. Mielipiteet pääoman vapautumisesta voidaan mielestäni jakaa karkeasti kannattaviin ja vastustaviin puoliin. Kannatus on suurinta etenkin erilaisissa kauppajärjestöissä ja vähäisintä kansalaisjärjestöissä. Globalisaation ja pääoman mahtina on nähty muun muassa Maailmanpankki, IMF ja WTO. Maailmanpankki ja IMF kuuluivat toisen maailmansodan jälkeisen tilan vakauttamiseen

tähtäävään Bretton Woods -järjestelmään aina vuoteen 1973 saakka eli kunnes ohjelmaa ei enää tarvittu valuuttakurssien poistojen myötä (Martin ja Schumann 1998, 59). Raimo Väyrynen (2001) kirjoittaa kuinka Maailmanpankin ja IMF:n toimia on kritisoitu aina 1970-luvulta lähtien. Hänen mukaansa pääosa arvostelusta on tullut akateemisesta maailmasta ja poliittiselta vasemmistolta. Protesti voimistui jyrkästi vuonna 1999, jolloin noin 40 000 mielenosoittajaa kokoontui Seattleen vastustamaan WTO:n suunnitelmia aloittaa uusi kansainvälisen kaupan vapauttamiseen tähtäävä neuvottelukierros. (Väyrynen 2001, 18, 21.)

Uudenlaisen kansalaisliikkeen voimistumisen myötä tiedotusvälineet ovat täyttyneet mellakoivista aktivisteista. Aktivistien näkökulmasta etenkin valuuttarahastot ja maailmankaupan vapauttamiseen tähtäävät organisaatiot heikentävät kehitysmaiden mahdollisuuksia maailmanmarkkinoilla. Vapaakaupan oletetaan aktivistien mukaan vaikuttavan siten, että kehitysmaista tulevat tuotteet eivät saa reilua hintaa tuotteistaan. Vapaamman kaupan myötä tuote voidaan tuottaa siellä missä sen tekeminen on halvinta. Lapsityövoiman käyttö tulee kysymykseen monessa tämänkaltaisessa tilanteessa. Vuonna 2000 Prahassa järjestettiin mielenosoituksia Maailmanpankin ja Kansainvälisen valuuttarahaston kokouksen yhteydessä. Mukana oli muutamia kymmeniä tuhansia mielenosoittajia ja pieni rähinöivien anarkistien joukko. Rähinöijät saivat kuitenkin odotetusti runsaasti julkisuutta ja rauhanomaisten mielenosoittajien asia jäi lähes huomiotta.

Suututtaa, että S26 ei saanut pidettyä näitä huligaaneja poissa mielenosoituksestaan. - - Suututtaa, että media myös kotimaassa käyttäytyi niin ennustettavasti. Väkivallalla ilakointi ja sen laittaminen syyttömien tiliin paljastaa, että katsojan itsensä silmässä on myös malka. (Kumppani 5/2000.)

Sitaatissa kritisoidaan populaaria tiedonvälitystä. Journalististen periaatteiden mukaan uutinen on aihe, joka on äkillinen, koskettaa suurta joukkoa ihmisiä tai on lähellä kohdeyleisöään. Kriisistä kertoviin uutisiin pääsevät vain ne ketkä aiheuttavat hälinää, joka on siis jotakin äkillistä ja koskettavaa. Rähinöintiä vieressä rauhanomaisesti kuuntelevien ääntä ei noteerata, vaikka heidän tiliinsä saatetaankin myöhemmin laittaa tekoja, joita he eivät ole tehneet. Pääkirjoitus tuomitsee tällaisen tiedonvälityksen

yksipuoliseksi. Samalla sen voidaan nähdä varoittavan lukijoita ottamaan tällainen manipulointi huomioon. Pääkirjoituksen mielestä kyseisenlaisella tiedonvälityksellä on ”malka” omassa silmässään. Sana ”malka” viittaa Raamatulliseen tekstiin: ”Kuinka näet rikan, joka on veljesi silmässä, mutta et huomaa malkaa omassa silmässäsi?” (Matteus 7:3). Voidaankin puhua, että *Kumppani*-lehti tuottaa pääkirjoituksessaan tässä kohdin eräänlaista alkukristillisyyden ihannetta, sorrettujen politiikkaa. Raamatun aikaan sorron kohteena oli usein Rooman kansalaisuuden ulkopuolelta tulleet kristityt. Pääkirjoituksen mukaan sorron kohteena ovat nyt syyttömät mielenosoittajat, ja näin puheen luonne on heikoimpiin toimijoihin identifioituvaa. Edellä on nähty, kuinka journalismilla on siis valtaa kertoa joistakin asioista ja unohtaa toiset, tärkeätkin asiat. Bourdieu (1999, 58, 60) puhuu journalistisesta kentästä, joka muodostaa oman pienoismaailmansa: ”Kenttä on järjestäytynyt sosiaalinen avaruus, voimakenttä. Siellä on hallitsijoita ja hallittuja sekä kestäviä ja pysyviä eriarvoisuussuhteita, jotka vaikuttavat sen sisällä.” Media noudattaa vain huligaaneista kertoessaan tällaista Bourdieun määrittämää kenttää, jossa toisille asioille voidaan antaa kasvot voimakentän avulla. Samalla kuitenkin ikään kuin unohdetaan kertoa muista tapahtumista. *Kumppani* kritisoi pääkirjoituksessaan tällaista unohduksen politiikkaa, vaikka kirjoitus ilmaiseekin, että media käyttäytyi ennustettavasti. Tiedotusvälineiden populaarisuus on siis hyvin tiedossa ja näin pääkirjoitus esiintyy järkevänä lukijoilleen, sillä lukijat varmasti tietävät jo ennestään populaarisuuden ongelmat.

Tähän sota ja rauhaa käsittelevään lukuun sopii mielestäni hyvin Bourdieun (1999B, 29) näkemys mediasta, koska sota ja rauha tulevat meidän tietoisuuteemme parhaiten juuri median kautta. Sodasta, josta media ei kerro, emme tiedä juurikaan mitään, tai sota, jota media painottaa enemmän, tuntuu meistä tärkeämmältä. Bourdieun mukaan etenkin televisiolla on todellinen monopoli asioiden kertomisessa yleisölle. TV voi halutessaan painottaa pikku-uutisia ja keskittyä epäolennaisuuksiin. Näin tehdessään se työntää syrjään sellaisia tietoja, joita ihmisillä tulisi olla hallussaan demokraattisten oikeuksien harjoittamiseksi. *Kumppani*-lehti pyrkii pääkirjoituksissaan tarjoamaan lukijoilleen valtavirrasta poikkeavaa näkökulmaa puhumalla muun muassa siitä, että sopimusten tulisi olla todelliseen vakuuttavuuteen perustuvia, että kansainvälinen yhteisö toimii ”hullunkurisesti” piittaamatta länsimaille epäolennaisista kriiseistä ja että

media ilakoi mielenosoitusten rähinöillä unohtaen niiden todellisen sanoman. Puheen luonne voidaan näin nähdä sodasta ja rauhasta puhuttaessa valtavirrasta poikkeavana.

3.5. Aiheena maanpuolustus

Maanpuolustus on kolmas aihe, josta hyvän puhujan tulee Aristoteleen mukaan olla perillä. Hän kuvaa maanpuolustusta seuraavasti:

- - oman alueen puolustamisesta puhuttaessa ei saa jättää huomiotta, millä tavoin sitä puolustetaan, vaan on tiedettävä puolustusjoukkojen suuruus, niiden luonne ja linnakkeiden paikat - - (Aristoteles 1997, 19, 1360a7-9.)

Kumppani-lehti ei ole asettanut itsellensä maanpuolustuksen konseptiota. Linjansa mukaisesti se mieluummin pyrkii herättämään keskustelua ja kritiikkiä oman maansa toimista, kuin puolustamaan sitä. Lehti ei myöskään ole puolustusvoimiin verrattavissa oleva toimija, joten lehdestä ei voida lukea suoranaisesti sotilaalliseen puolustukseen tähtäävää toimintaa. Lehden pääkirjoituksista voidaan kuitenkin lukea Suomessa harrastettavia toimia puolustavia elementtejä. Elementit liittyvät suomalaisen kehitysmaa-aktivismiin puolustamiseen ja kansalliseen etuun. Seuraavassa puolustetaan kampanjaa:

Suomalaisten kansalaisjärjestöjen yhteinen Joulupuusta Elämänpuu -kampanja on käytännöllinen keino kiinnittää huomiota 'kasvihuoneilmiöön' ja muihin maailman ympäristötuhoihin. Samalla se on konkreettinen vetoamus niin jokaiselle suomalaiselle kuin julkiselle vallallekin osallistua ympäristön suojelemiseen maailmanlaajuisesti, Amazonilla ja muualla. (*Kumppani* 3/1989.)

Kirjoitus varoittaa kasvihuoneilmiöstä ja puolustaa Suomen kansalaisjärjestöjen ympäristökampanjaa sekä näkee sen mahdollisuudet. Amazon on ollut pitkään ympäristötuhon kohteena. Brasiliassa pelkona on ollut, että ympäristöhälyn taustalla olisi ulkomaiden tavoite päästä käsiksi maan luonnonrikkauksiin. Kirjoituksessa kuitenkin ilmaistaan, ettei Brasilian tule olla Amazonin puolustusrintamassa vain yksin, vaan myös muiden maiden on puolustettava aluetta. Susan George (1995, 25) kirjoittaa,

kuinka kolmannen maailman velasta johtuva bumerangi on tulossa takaisin länsimaihin myös ympäristöbumerangin muodossa. Tällä näkemyksellä hän tarkoittaa sitä, että kehitysmaissa tapahtunut aavikoituminen ja saasteiden lisääntyminen johtavat myös meidät länsimaalaiset kriisiin. Hänen mukaansa ”korkea velkaantuminen ja ympäristön tilan huonontuminen, erityisesti metsätuhot, ovat suorastaan musertavan selvässä yhteydessä toisiinsa”. Tällä tavoin ajateltuna kehitysmaiden velkojen mitätöiminen vaikuttaisi myös ympäristön tilan paranemiseen ja ympäristöbumerangi ei tulisi länsimaihin. Kun *Kumppani* kiinnittää huomiota kasvihuoneilmiöön, se myös samalla puhuu kansallisesta edusta, koska se ei halua tällaista bumerangia Suomeen. Niinpä *Kumppani* kannattaa Joulupuusta Elämänpuu -kampanjaa, jolla pyritään tukemaan ympäristöä.

Toinen esimerkki puolustusta tavoittelevasta pääkirjoituksesta on Suomen itsenäisyyttä käsittelevä teksti. Itsenäisyyttä käsiteltäessä todetaan Suomen historiallisen linjan olleen oikea. Menneisyyden ohella tulisi myös pohtia tulevaisuutta, sillä maailmanasetelmat sitten talvisodan ovat muuttuneet oleellisesti.

Meidän voimavaroillamme maailman ongelmia ei toki ratkaista, vaikka haluaisimmekin. Mutta yhtäläillä väärin olisi laiminlyödä se tontin hoito, joka meille itsenäisenä ja varakkaana sivistysvaltiona yhteisistä asioista kuuluu. Eikä kysymys ole vain moraalista velvollisuudesta, vaan laajasti ymmärrettynä myös kansallisesta edusta. (*Kumppani* 4/1992.)

Kirjoituksessa puhutaan Suomen heikkouksista ongelmien ratkaisijana, mutta samalla niistä mahdollisuuksista, joita Suomella on. Pääkirjoitus kehottaa Suomea vaikuttamaan maailman ongelmien ratkaisemiseen, vaikka mahdollisuudet siihen olisivatkin heikot. Kirjoitus viittaa pohjoismaiseen ajatteluperinteeseen, jossa kehitysapu on nähty osittain moraalisenä velvoitteena. Terje Tvedt (1998, 26) kirjoittaa jaetuista arvoista, joita käytetään norjalaisessa avustusideologiassa. Arvot voidaan hänen mukaansa jakaa viiteen ryhmään: humanitaarisiin, poliittis-ideologisiin, lähetysjärjestöihin, erityisiin ryhmiin, jotka tukevat sosiaalista hyvinvointia sekä yhdistyksiin ja kauppaunioihin. Tvedtin mielestä valtio on toiminut näiden ryhmien kautta osittain tyydyttäkseen omat kiinnostuksensa ja omat tarpeensa. Tämän kaltaisten seikkojen takana piilee ajatus,

jonka mukaan yhteisiin asioihin vaikuttaminen nähdään myös kansallisena etuna. Näin ajateltuna *Kumppani* ei halua laiminlyödä tontin hoitoa, ”joka meille itsenäisenä ja varakkaana sivistysvaltiona yhteisistä asioista kuuluu” vaan se tekee työn, koska tämä hoito ymmärretään myös kansallisena etuna. Puheen luonne voidaan nähdä järkevänä ja moraaliltaan korkeatasoisena, koska se viittaa oman tonttinsa hoitamiseen.

2000-luvun alussa Suomalaiset perustivat internetiin kehitysmaa- ja globalisaatiokysymyksiin erikoistuneen teemaportaali. Monipuolisen kehitysmaatiedon saanti on oleellista pohdittaessa kehitysmaihin liittyviä kysymyksiä. Internet-sivusto *www.maailma.net* kokoaa suomalaisten kehitysjärjestöjen tuottaman aineiston yhteen. Sivusto palvelee monia käyttäjäryhmiä kuten esimerkiksi opiskelijoita ja toimittajia. Palvelulla on nähty olevan myös kauaskantoisia vaikutuksia. Pääkirjoituksessa puolustetaan Suomen kehitysmaatietoutta, sillä portaalin myötä suomalaiset voivat entistä helpommin ja paremmin saada tietoa kehitysmaista.

Uskallan ennustaa, että kansainväliseen Oneworld Internationaliin liittynyt suomalainen portaali tulee jopa merkittäväällä tavalla parantamaan kehitysmaatiedon kulkua Suomessa ja lisäämään järjestöjen ja eri toimijoiden välistä yhteistyötä. (*Kumppani* 3/2000.)

Kirjoituksessa sanotaan portaalin lisäävän kehitysmaatiedon kulkua niin järjestöissä kuin eri toimijoiden välillä. *Kumppanin* puheen luonne voidaan nähdä toivoa herättävänä kehotuksena uuden portaalin käyttöön. Pääkirjoitus asettaa itsensä toimijan rooliin, joka ikään kuin ennustaa tulevan positiivisen kehityksen. Väyrynen (2001, 140) kertoo, kuinka erilaiset toimintaverkot pystyvät elektronisen kommunikaation myötä vahvistamaan poikkikansallisten verkkojen asemaa. Hänen mielestään verkottoituminen on tehostanut liikkeiden toimintaedellytyksiä, mutta silti niiden keskeinen voima on yksittäisissä aktivisteissa. Väyrysen näkökulman mukaan pelkkä tiedon lisääminen ei siis riitä, vaan edelleenkin tarvitaan yksittäisiä henkilöitä tehostamaan yhteistoimintaa. Tässä tapauksessa tällaista yhteistoimintaa voisivat olla vaikkapa erilaiset järjestöjen tapaamisen ja seminaarit. Tällaisilla henkilökohtaisilla kontakteilla tiedon kulku sujuisi parhaiten ja sillä olisi myös suurin vaikutus tiedonkulkuun.

3.6. Aiheena vienti- ja tuontikauppa

Vienti- ja tuontikauppa on neljäs poliittisessa puheessa tarvittava näkökulma, josta Aristoteleen mukaan hyvän puhujan on oltava perillä. Aristoteles ilmaisee kaupasta seuraavaa:

Elintarvikehuollon osalta on tiedettävä, kuinka laaja alue riittää kaupungille, kuinka suuri on siitä saatava sato ja kuinka paljon voidaan tuoda ulkoa sekä mitä tuotteita täytyy viedä ja mitä tuoda, jotta kaupan osapuolien välille voi syntyä sopimuksia ja yhteenliittymiä. Kansalaisten suhteiden on näet oltava moitteettomat kahteen suuntaan: vahvempiin ja kaupan kannalta hyödyllisiin osapuoliin. (Aristoteles 1997, 19-20, 1360a12-18.)

Aristoteles siis hahmottelee hyvälle kaupankäynnille olevia tekijöitä tuonti- ja vientikaupan muodossa. Kehityskysymyksissä maailmankauppaan liittyvillä tekijöillä on nähty olevan suuri vaikutus. Gunnar Myrdal (1968A, 581, 583) kirjoittaa, kuinka nyky-Aasian taloudellinen toiminta on kehittynyt viimeisen muutaman kansainvälisen kasvun vuosikymmenen aikana. Kasvava tuotteiden kysyntä Euroopassa lisäsi tuotantoa myös Aasiassa. Samaan aikaan kysymykseen tuli myös halvan työvoiman käyttö. Olle Törnquistin (1999) mukaan institutionaaliset taloustieteilijät kiinnittävät usein huomionsa vaihtokustannuksiin, jotka liittyvät esimerkiksi tuotteiden ja hyödykkeiden väliseen kauppaan. Mitä monimutkaisempaa kaupankäynti on, sitä enemmän siitä koituu kustannuksia ja sitä enemmän tarvitaan institutionaalisia järjestelyjä. Myös valtio liittyy osaltaan tällaiseen kaupankäyntiin. Näin ollen Törnquistin mielestä vaihtokustannusten laskeminen on avain politiikan ja kehityksen väliseen ymmärtämiseen. (Törnquist 1999, 87-88.)

Aristoteles hahmottelee hyvän kaupankäynnin periaatteita, joiden tulisi olla moitteettomia. Kauppa ei nykyään kuitenkaan ole moitteetonta. Esimerkiksi Maailman kauppajärjestö WTO on kokenut, kuinka maailmankauppaan liittyvät tekijät ovat valveutuneille kehitysmaa-aktivisteille tärkeitä. WTO:n pitäessä kokouksia myös mielenosoittajat ovat kokoontuneet samaan paikkaan, tosin aidan toiselle puolelle. Mielenosoittajien mukaan WTO vapauttaa kauppaa väärällä tavalla, sillä vapautuksen

on nähty suosivan suuria ja vahvoja maita kehitysmaiden kustannuksella. Muun muassa Hans-Peter Martin ja Harald Schumann (1998, 128-129) kirjoittavat vapaakauppaan liittyvistä ongelmista. He kertovat kuinka nykyajan talousmiesten siteeraama David Ricardon 1800-luvulla luoma komparatiivinen kustannushyödyn teoria on vanhentunut. Ricardon olettamuksena oli, että pääoma ei liiku maasta toiseen. Martinin ja Schumannin mukaan teoria on kuitenkin todella vanhentunut, koska mikään ei ole nykyään liikkuvampaa kuin pääoma.

Kumppani käsittelee vientiin ja tuontiin liittyviä seikkoja pääkirjoituksissaan useaan eri otteeseen. Suomen taloussuhteet ovat globalisoituneet ja samalla kehitysmaiden kanssa käytävä kauppa on tiivistynyt. Suomen kauppasuhteita on hallinnut etenkin viennin edistäminen. Paljon vähemmälle huomiolle on kuitenkin jäänyt Suomen tuonti kehitysmaista. Pääkirjoitus näkee tällaisessa kaupassa vaaroja:

Kehitysmaakaupamme on siis voimakkaasti ylijäämäistä, ja kuilu kasvaa vauhdilla ellei jotakin asialle tehdä. Puhtaasti kauppataseen kannalta ylijäämä voidaan tietysti pitää huonona asiana, mutta jos - kuten hallitus on päättänyt - pyrimme asettamaan erilaisille kehitysmaasuhteillemme yhteisiä päämääriä, olisi syytä tehdä jotakin joko kehitysyhteistyön tavoitteille tai sitten tyydyttävä harrastamaan myös tuonninedistämistä. (Kumppani 4/1996.)

Kirjoitus varoittaa Suomen kehitysmaakaupan ylijäämästä ja kehottaa edistämään tuontia. Aiheena on epätasapainoinen kaupankäynti kehitysmaiden ja länsimaiden välillä. Uusliberalistinen kaupankäynti on kehitysmaa-aktivistien näkökulmasta erittäin epäoikeudenmukaista. Tällaisessa kaupankäynnissä kehitysmaiden tuotteiden hinnat poljetaan mahdollisimman alas, koska tuotteita on saatavilla myös ylikansallisilta yrityksiltä samaan hintaan. Myrdalilla (1968A, 583) on oma näkemyksensä kauppaan liittyvästä kehityksestä. Hänen mukaansa kehitystä voidaan tarkastella vapaasti suomennettuna seuraavasti: ”Jos kehitystä tapahtuu Etelä-Aasiassa, se ei johdu sellaisesta ulkomaisesta kysynnästä, joka on ollut maassa perinteisesti kilpailukykyistä. Tämä ei tarkoita vain sitä, että ekonomisen kasvu on paljon monimutkaisempi asia kuin mitä se oli joskus aikaisemmin vaan sitä, että taloudellisista tekijöistä johtuva kehitys ei ole automaattista. Kehityksen on perustuttava harkittuun kasvuun, koska spontaania

vapaiden markkinoiden tuomaa kasvua ei enää ole.” Tällä Myrdal ilmeisesti tarkoittaa sitä, ettei taloudelliseen kasvuun perustuva kehitys ole aina parasta mahdollista kehitystä. Hän viittaa tekstissään myös kehityshistoriaan, jossa taloudellinen kasvu nähtiin positiivisena ja osittain välttämättömänä kehitysmenetelmänä. *Kumppanin* puheessa vaaditaan, että ylijäämäiselle kaupalle voitaisiin tehdä jotakin joko sitoutumalla kehitysyhteistyön tavoitteisiin tai edistämällä tuontia kehitysmaista. Mielestäni huomioon tulisi ottaa myös Myrdalin näkemys, jonka mukaan taloudellisista tekijöistä johtuva kehitys ei johda aina kasvuun vaikka se voikin olla väline siihen. Joka tapauksessa *Kumppani* asettaa puheessaan itsensä toimijaksi, jonka tavoitteena on kehitysmaiden kaupankäyntiaseman parantaminen suhteessa länsimaihin.

Globaalin kaupankäynnin puitteissa kysymyksessä ovat olleet myös oikeudenmukaisemmat työskentelyolot. Värynen (2001) kertoo, kuinka etenkin globalisaation sosiaalikiitikkiin keskittyvät tahot keskustelevat globalisaation tuomista ongelmista. Asiaa voidaan hänen mukaansa tarkastella esimerkiksi sukupuolijärjestelmän kautta. Naistyövoiman käytön kasvu on ollut kehitysmaissa lisääntymään päin. Muutto tehtaaseen avaa naiselle uusia mahdollisuuksia päästä pois miesvaltaisesta kulttuurista, mutta tehdastyö tuo samalla uusia ongelmia muun muassa syrjinnän ja väärinkäytösten muodossa. Värynen mainitsee naisten aseman olleen pitkään Kansainvälisen työjärjestö (ILO) ja kansainvälisen ammattiyhdistysliikkeen huolen aiheena. (Värynen 2001, 106-107.) Monet yritykset myös esimerkiksi käyttävät lapsityövoimaa kiellosta huolimatta. Erilaisissa aktivistien kampanjoissa on pyritty kiinnittämään aikaisempaa enemmän huomiota naisten, lasten sekä ympäristön asemaan. Reilua kauppaa on pidetty yhtenä vaihtoehtona käydä oikeudenmukaisempaa kauppaa. Reilussa kaupankäynnissä viljelijöille maksetaan epävakaista maailmanmarkkinahintoja korkeampaa hintaa. Näin tuottajat saavat parempaa hintaan, kuin mitä he saisivat, mikäli hinnat seuraisivat vaihtelevia markkinoita.

Useimmat tuottajajärjestöt jakavat osan paremmasta reilun kaupan hinnasta työntekijöille ja käyttävät loput yritystoiminnan kehittämiseen. Työntekijät ja heidän perheensä voivat käyttää ylimääräisiä ansioitaan lasten koulumaksuihin, terveydenhuoltoon, oman ruuan viljelemiseen tai paremman asunnon rakentamiseen. (Kumppani 5/1998.)

Kirjoituksessa kehoitetaan kannattamaan reilua kauppaa, koska sen vuoksi työntekijät ja heidän perheensä saavat ylimääräistä rahaa hyviin asioihin kuten lasten koulumaksuihin. Kirjoituksen rivien välistä voi lukea ajatuksen, jonka mukaan kaikkien tulisi pyrkiä reiluun kauppaan eli johonkin hyvään. *Kumppani* sijoittaa näin itsensä lukijoihin nähden järkeväksi puhujaksi ja moraaliltaan korkeatasoiseksi. Martinin ja Schumannin (1998, 167) näkemyksessä reilu kauppa suojelee köyhiä. Tällaisen kaupan myötä etelän työntekijöitä ei riistetä siinä määrin kuin aikaisemmin, vaan heille taataan tuotteista hyvä hinta. Pääkirjoituksen voidaan nähdä puhuvan pientuottajiin identifioidun toimijan näkökulmasta. Näin *Kumppani* esiintyy moraaliltaan korkeatasoisena, koska se hakee onnellisuutta kehitysmaiden pientuottajille parempien työskentelyolojen myötä.

Kaupan vapauttamiseen tähtäävä WTO on reilusta kaupasta ja siihen liittyvistä periaatteista kuitenkin eri mieltä. Niinpä Yhdysvalloissa Seattlessa vuonna 1999 pidetty WTO:n kolmas ministerikokous kokosi ennen näkemättömän määrän mielenosoittajia. Kokouksen ainoa tehtävä oli päättää uuden maailmankaupan vapauttamiseen tähtäävän neuvottelukierroksen aloittamisesta. Pääkirjoitus kommentoi tulevaa kokousta seuraavasti ja varoittaa sen vaatimuslistasta:

Vaatimuslista on melkoinen, kun ottaa huomioon WTO:n todellisuuden ja tulevaisuuden suunnitelmat. Kaikki on kaupan ja kaupan vapaudelle ei saa asettaa turhia ehtoja, ei ympäristön eikä ihmisten suojelun nimissä. (*Kumppani* 6/1999.)

WTO ja sen etunenässä toimiva Yhdysvallat haluavat siis vapauttaa kaikki kaupankäynnin esteet uusliberalistisen opin mukaisesti.⁹ Tätä näkökulmaa vahvistavat uusliberalismia kritisoivan Noam Chomskyn (2000) näkemykset, joiden mukaan WTO on amerikkalaisten arvojen vientiä ulkomaille. Hänen mukaansa amerikkalaisten arvojen voittaminen WTO:ssa voi vaikuttaa seuraavasti: Yhdysvalloilla on käytössä uusi väline, jolla se voi puuttua muiden maiden asioihin, Yhdysvalloista käsin toimivat yhtiöt voivat vallata ratkaisevan osan ulkomaiden talouksista, liikemaailma ja varakkaat

⁹ Muun muassa finanssimaailman legenda George Soros (1999) on esittänyt voimakasta kritiikkiä uusliberaalia taloutta kohtaan teoksessaan *Kansainvälisen kapitalismin kriisi*. Siinä hän kertoo kuinka avoin yhteiskunta on uhattuna ja kuinka markkinafundamentalismi on vakavampi uhka avoimelle yhteiskunnalle kuin yksikään totalitaarinen ideologia.

hyötyvät, kulut siirretään väestön pääosan maksettavaksi ja uudet aseet suunnataan demokratian muodostamaa uhkaa vastaan. (Chomsky 2000, 65-68.) WTO:sta ja sen toimista puhutaan paljon, mutta vain populaarit lehdet puhuvat siitä positiiviseen sävyyn. *Kumppani* puhuu valtavirrasta poikkeavan näkemyksen mukaisesti, koska kaupan vapauttamisella ei lisätä onnellisuutta vaan ennemminkin eriarvoisuutta. Pääkirjoitus asettaa tätä kautta itsensä sellaiseksi toimijaksi, johon *Kumppanin* lukijoiden on helppo samaistua.

Amerikkalaisten asennetta muuhun maailmaan on pidetty ongelmana myös ympäristöstä puhuttaessa. Merkkejä tästä asenteesta nähtiin viimeksi Kiiton ympäristösopimuksen ympärillä. USA vetäytyi sopimuksesta, koska George Bushin mukaan amerikkalainen elämäntapa ei ole kaupan (Bush ilmaisi ajatuksensa Rion ympäristökokouksen alla vuonna 1992). Susan George (1995, 25) on varoittanut myös ympäristöbumerangista, joka on kehitysmaiden velan saattamana tulossa takaisin länteen. Hänen mielestään velka ei tosin ole tähän ainut syy, mutta velasta johtuva ongelma on keskeinen ekologisia ilmiöitä aiheuttava tekijä, joka uhkaa koko maapalloa. Näin ajateltuna amerikkalaisten pikemminkin kannattaisi sitoutua ympäristösopimuksiin. Amerikkalainen elämäntapa ei ollut kaupan myöskään YK:n ilmastonkokouksessa Haagissa vuonna 2000, jolloin George W. Bush jatkoi isänsä linjan mukaista asennetta. Pääkirjoitus varoittaa kokouksen epäonnistumisen hinnasta:

Vahinko, sillä tuo ”amerikkalainen elämäntapa” sattuu olemaan juuri se perusongelma, jonka katastrofaalisia seurauksia ympäristölle ja ihmisille joudutaan huikealla hinnalla paikkaamaan kautta maailman. - - Kuten tavallista, raskaimman hinnan Haagin kokouksen epäonnistumisesta joutuvat maksamaan kehitysmaiden asukkaat. (Kumppani 6/2000.)

Pääkirjoitus asettaa itsensä amerikkalaisen elämäntavan paljastajaksi. Kirjoitus varoittaa Yhdysvalloissa vallitsevasta asenteesta ja ennakoii kehitysmaalle siitä aiheutuvan hinnan. Kehitysmaat ovat avuttomia suurvallan edessä, joten Yhdysvaltojen olisi itse tajuttava oma asemansa maailmanlaajuisen onnellisuuden tuojana. Myrdalin (1968B) mielestä jokaisen vakavasti otettavan puhujan, joka puhuu etenkin Aasian kehityksestä, tulee myöskin käsitellä ilmastoa ja sen vaikutuksia ympäristöön. Näin siksi, koska hänen

mukaansa ilmastonmuutoksilla on vaikutuksia myös talouteen. Myrdal kertoo, että ilmasto vaikuttaa muun muassa maaperään, metsään, maatalouteen, ihmisen terveyteen ja työkyvykkyyteen sekä fyysiseen hyvinvointiin. (Myrdal 1968B, 2121-2138.) Näin voidaan nähdä kuinka Myrdalin mielestä ilmastonmuutoksia ei pidä missään tapauksessa vähätellä vaan ne olisi otettava vakavasti. Kaikesta huolimatta Yhdysvallat ei halua sitoutua ympäristösopimukseen. Väyrysen (2001) mukaan esimerkiksi etenkin Greenpeace-järjestölle ympäristökysymykset ovat olleet tärkeitä. Hän kirjoittaa kuinka ”huoli ympäristön tilasta yhdistyneenä globalisaatiokritiikkiin motivoi poliittista toimintaa ehkä enemmän kuin koskaan aikaisemmin”. Globalisaation ja ympäristön yhteys voidaan Väyrysen mielestä nähdä seuraavasti: Kansainvälinen kauppa ja suorat sijoitukset johtavat väistämättä kehitysmaiden luonnonvarojen suurempaan käyttöön sekä niiden tuhlaamiseen ja ympäristövaurioihin. (Väyrynen 109-110.) *Kumppani* puhuu näin järkevästi puhuessaan siitä, mitä ongelmia ”amerikkalainen elämäntapa” tuo tullessaan ja ketkä tästä elämäntavasta joutuvat kärsimään: voittaja on odotetusti länsi ja häviöjä etelä.

3.7. Aiheena lainsäädäntö

Lainsäädäntö on viides Aristoteleen mainitsema aihe, josta hyvän puhujan on oltava perillä. Tämä aihe tulee esille etenkin turvallisuudesta puhuttaessa. Pääkirjoituksissa ei suoranaisesti puhuta minkään maan lainsäädännöstä, koska pääkirjoitusfoorumi ei säädi lakeja. Aristoteles käsittelee asioita, jotka ovat kullekin hyödyksi:

- - on oltava perillä lainsäädännöstä, sillä laeissa on valtion pelastus. On siis välttämätöntä tietää, kuinka monta lajia valtiomuotoja on, mitkä asiat ovat kullekin hyödyksi ja mitkä valtiomuodon sisäiset tai sille vastakkaiset seikat aiheuttavat sille vahinkoa. (Aristoteles 1997, 1360a19-23.)

Pääkirjoituksista ei juurikaan voida lukea Aristoteleen mainitsemaa lainsäädännöllistä puhujan luonnetta. Ne eivät oikeastaan missään kohdin puhu ja tuota suoraan lainsäädännöstä kertovaa tekstiä. Tämä on ymmärrettävää ajateltaessa *Kumppani*-lehden roolia. Aristoteleella lainsäädäntö on tärkeää, koska poliittiset puheet pidettiin pääasiassa agoralla poliittisissa kokouksissa, joissa lakeja säädettiin. *Kumppani* ei

kuitenkaan sijaitse tässä mielessä agoralla, sillä se ei sijaitse Suomen lainsäädännöllisellä paikalla eli eduskunnassa. Tässä mielessä lehti ei osallistu lakien säätämiseen. Keskusteluun se voi kyllä osallistua, mutta sillä ei ole valtuuksia säätää lakeja. Tästä syystä katson, että lainsäädännöllisen kohdan käsittely ei ole relevanttia tämän tutkielman osalta.

4. KUMPPANISSA TUOTETTU PATHOS

4.1. Tunteiden herättäminen yleisössä

Edellisessä osiossa käsitellyn ethoksen vastine retoriikassa on puhujan tai kirjoittajan yleisösuhte eli pathos. Sihvolan (1994A, 207) mukaan pathoksessa puhujan on ”kyettävä saamaan kuulijansa tuntemaan sellaisia emootioita, joiden vaikutuksen alaisina nämä ovat taipuvaisia suhtautumaan myönteisesti hänen ehdotuksiinsa”. Pathoksella tarkoitetaan Kakkuri-Knuutilan (1999, 233) kertomassa määritelmässä yleisön vastaanottokykyä, mielentilaa tai tunteita, jotka vaikuttavat argumentin vastaanottamisen tapaan ja arvioon. Tunteet ja niiden kokeminen on Aristoteleen etiikan mukaan arvokasta, sillä tunteet kuuluvat ihmiselämään. Aristoteleen tunne ei tarkoita ainoastaan tunnetilaa vaan se on tietty toimintavalmius. Aristoteles käsittelee pathosta *Retoriikka*-teoksensa toisessa kirjassa, jossa tarkastellaan vakuuttamisen mekanismeja, joiden avulla puhuja voi esittäytyä tietynlaisena ja tietyllä tavalla yleisönsä asennoituvana henkilönä sekä mekanismeja, joilla kuulijat voidaan saada tietynlaiseen mielentilaan. Puhujan vakuuttavuuteen vaikuttavat argumenttien lisäksi kolme muutakin tekijää: käytännöllinen järki, hyve ja hyväntahtoisuus. (Sihvola 1997, 211, 213.) Aristoteleen mukaan huomiota ei tule kiinnittää ethoksen tavoin ainoastaan puheen todistavuuteen ja vakuuttavuuteen, vaan huomioon on otettava myös puheen yleisösuhte:

- - puhuja antaa itsestään tietyn kuvan ja saattaa kuulijat tiettyyn tilaan; sillä on näet suuri merkitys erityisesti poliittisissa kokouksissa ja myös oikeusistunnoissa, että puhuja näyttää tietynlaiselta ja että kuulijat ajattelevat hänen suhtautuvan heihin tietyllä tavalla ja vielä näiden lisäksi että he itsekin ovat tietyissä tilassa. (Aristoteles 1997, 60, 1377b24-28.)

Lainaus havainnollistaa hyvin, kuinka Aristoteleen mukaan yleisösuhteella on tärkeä merkitys, koska puhuja antaa yleisölleen tietyn kuvan itsestään. Tämä kuva puolestaan vaikuttaa siihen, minkälaisen tunnetilan kuulijat muodostavat puhujastaan. Tutkimuksen alussa käsitelin Perelmania (ks. kohta 1.2 - 1.3.) ja hänen käsityksiään yleisöstä. Perelmanin mukaanhan argumentaatio on osoitteellista kommunikaatiota ja siihen liittyy

tietoisuus yleisöstä. Perelmanin (1996, 16) mukaan argumentaatiossa ”oletetaan aina ennalta tietty puhujan ja yleisön välinen ”henkien kohtaaminen”: ellei puhetta kuunnella ja kirjaa lueta, ne jäävät vaille vaikutusta”. Koska argumentaatiolla pyritään yleisön vaikuttamiseen, tavoitteena on muuttaa yleisön vakaumuksia tai taipumuksia. Puhuja hakee näin hyväksyntää argumentaatiolleen. Tunne näyttelee suurta osaa puheen hyväksymisessä, sillä puheen kautta pyritään herättelemään kuulijan tunteita, ja tunteen kautta kuulija joko toimii puheen kehottamalla tai varoittamalla tavalla. Aristoteles kuvaa tunnetta seuraavasti:

Tunteita ovat ne, joiden johdosta muuttuneina ihmiset päätyvät erilaisiin ratkaisuihin ja joihin liittyy tuska ja nautinto, esimerkiksi suuttumus, sääli, pelko ja muut vastaavat sekä niiden vastakohdat. Kutakin näistä on tarkasteltava kolmesta näkökulmasta; esimerkiksi suuttumisesta puhuttaessa on kysyttävä, minkälaisessa mielentilassa suuttuneet ovat, keihin heillä on tapana suuttua ja minkälaisista asioista suututaan. (Aristoteles 1997, 61, 1378a20-26.)

Kuten lainauksista voidaan nähdä, tunteella on Aristoteleen mielestä merkittävä rooli erilaisiin ratkaisuihin päätymisessä. Saavutettujen tunteiden päämääränä on asettaa yleisö toimintaan tai valmiuteen toimia. Tässä pathoksessa eli yleisön tunnetta käsittelevässä osiossa pyrin oivaltamaan pääkirjoituksista aristotelista näkökulmaa esittämällä aineistolleni seuraavanlaisia kysymyksiä: Mikä on *Kumppani*-lehden pääkirjoitusten yleisö? Miten lehti pyrkii vaikuttamaan yleisöönsä? Kenelle lehti kirjoittaa? Minkälaista kieltä pääkirjoitukset käyttävät? Mitä se olettaa lukijan tietävän? Miten lehti pyrkii toiminnallaan herättämään ihmisiä ja mitä se haluaa lukijan tekevän?

4.2. Tunteena suuttumus

Suuttumus on ainoa tunne, jonka Aristoteles määrittelee *Retoriikassa* haluksi (Sihvola 1997, 214). Aristoteles määrittelee suuttumuksen itseä tai läheisiä vastaan kohdistuneen loukkauksen tai vähättelyn aiheuttamaksi tuskan seuraamaksi kostamisen haluksi:

Suuttumus on tuskan sävyttämä halu kostaa näkyvästi se, että joko ihminen itse on joutunut tai hänen läheisensä näyttävät joutuneen väheksymisen kohteeksi, vaikka tähän ei ole syytä. (Aristoteles 1997, 61, 1378a31-1378b33.)

Aristoteles puhuu suuttumuksesta, joka on halua. Halulla pyritään kostamaan se vääräys, joka toista kohtaan on osoitettu. *Kumppanin* numeron 2/1989 pääkirjoituksessa on nähtävissä myös tällaista suuttumuksen ja halun toimintavalmiuden luomista. Pääkirjoitus kysyy, tulisiko kehitysapu saattaa remonttiin. Suomen kehitysavun määrärahat olivat kyseisellä hetkellä saavuttamassa YK:n suosittaman 0,7 prosentin tavoitteen bruttokansantuotteesta. Kirjoituksen pelkona ja varoituksena on kuitenkin se, että kaikki ei välttämättä olekaan hyvin avun nostamisen jälkeen. Kehitysavussa ei ole kyse vain luvuista vaan siitä, miten kehitysyhteistyötä tehdään. Lukuihin tuijottaminen johtaa helposti itsepetokseen.

Suomen kehitysyhteistyön rakentaminen nykymuotoiseksi on merkittävä saavutus, joka on vaatinut paljon työtä ja esteiden raivausta. Mutta kehitysavustakaan ei saa tulla pyhää lehmää, jonka arvioiminen - ja arvosteleminen - olisi ”yleisen edun nimissä” kielletty. Päinvastoin: julkinen keskustelu kehitysavun sisällöstä, tavoitteista, määrästä - ja sen vaihtoehdoista - on nyt enemmän kuin paikallaan. (Kumppani 2/1989.)

Luvussa 3.3. mainitsemani Claude Alvares (1991) on harrastanut juuri kehityskeskustelua, jossa nykyinen kehityksen suunta on asetettu kyseenalaiseksi. Tässä pääkirjoituksessa näkyy myös halua tämän kaltaiseen keskusteluun, koska sen mukaan keskustelua ei saa jättää avun nostamisen myötä vaan sitä olisi jatkettava myös sen jälkeen. Kirjoituksesta voi aistia tuskastumista, koska siinä ei olla ollenkaan varmoja jatkuuko kehityskeskustelu YK:n suosittaman 0,7 bkt-prosentin saavuttamisen jälkeen. Kirjoituksessa koetaan, että keskustelu saattaa jäädä väheksynnän kohteeksi. Keskustelua kehityksestä ja sen vaihtoehdoista on käyty myös keskustelun teoriapuolella. Esimerkiksi Tvedt (1998) kritisoi kansalaisjärjestöjä ja ulkomaista apua kysymällä ovatko ne armon enkeleitä vai kehitysdiplomaatteja. Vapaasti suomennettuna hänen näkemyksessään kehitysjärjestöjä tulisi analysoida ei vain kansallisen eli kolmannen sektorin näkemyksen mukaan, vaan ennemminkin monimutkaisten

prosessien tuloksena, jossa tekijät kuten kansainväliset ideologiset näkemykset, donorpolitiikat ja kansalaisjärjestöjen ohjelmäsäännöt keskustelevat kansallisen historian ja kulttuuristen tekijöiden kanssa. Tällainen ajattelu antaa Tvedtin mukaan mahdollisuuden analysoida kansalaisjärjestöjä sellaisesta näkökulmasta, jossa voidaan katsoa, ovatko järjestöt vain heijastuksia avustajamaista vai ovatko ne todellakin itse kansallisen kehityksen tuloksia. (Tvedt 1998, 4.) Tvedtin näkemyksissään kansalaisjärjestöt ovat ikään kuin kanavia, joiden avulla länsimaat voivat harjoittaa kohdemaassa sellaista avustamista ja politiikkaa kuin itse tahtovat. Hän on siis kyseenalaistanut kansalaisjärjestöjen ja avustamisen tarpeellisuuden. Pääkirjoituksessaan *Kumppani* asettaa kehityksen kritiikin alaiseksi. Se tarjoaakin näin lukijoilleen Tvedtin ja Alvaresin kaltaista kehityksen kyseenalaistamista, koska ”kehitysavustakaan ei saa tulla pyhää lehmää - - keskustelu kehitysavun sisällöstä - - on nyt enemmän kuin paikallaan.” Puhuessaan tällä tavoin, *Kumppani* pyrkii herättämään lukijassaan sellaisia tunteita, joiden vaikutuksen alaisina nämä olisivat suopeita tällaiselle keskustelulle. Pyrkimyksenä on vaikuttaa yleisön tunteisiin siten, että luodaan suuttumuksen tunnetta, ja sitä kautta keskustelua kehitysavun sisällöstä, tavoitteista, määrästä ja sen vaihtoehdoista.

Vuonna 1994 pääkirjoituksessa kannettiin huolta ”pyörivästä pallosta” ja jalkapallon nurjista puolista. Jalkapallo on laajimmalle levinnyt urheilumuoto maailmassa. Kirjoittajan mielestä jalkapallo on tasavertainen urheilumuoto sillä sitä voidaan harrastaa niin etelässä kuin pohjoisessakin. Suuttumuksen tunteita herätti kuitenkin se, että jalkapalloa käytetään uskolonialismin välineenä.

Kehitysmaiden lahjakkaimmat pelaajat ostetaan nopeasti, kuitenkin pienillä palkkioilla, Euroopan suurseuroihin. Jalkapallon edistymistä kehitysmaissa ei sen sijaan lainkaan tueta. - - Urheilu on eräs kulttuurin muoto. Valitettavasti siitä on kehittynyt myös kulttuuri-imperialismin väline. (Kumppani 3/1994.)

Kirjoituksessa nähdään jalkapalloon liittyvät ongelmat. *Kumppanissa* halutaan sellaista toimintaa, jonka puitteissa kehitysmaiden lahjakkaille urheilijoille varmistettaisiin omista maissaan hyvät mahdollisuudet kansainväliselle urheilu-uralle. Pääkirjoituksen laatinut henkilö oli tuskastunut siihen, että Helsingissä järjestetyissä yleisurheilun

Euroopan mestaruuskilpailussa ylistettiin Eurooppaa ja eurooppalaisuutta, vaikka kilpailijat tuskin olivat eurooppalaista syntyperää. Kohdassa 3.4. käsittelin imperialismiin käsitettä. Käkösen (1988, 45-46) mukaanhan imperialismiin on kaksi syytä: kansainvälisen kapitalismin kehitys ja maailmanmarkkinoiden muodostuminen. Hänen mukaansa nämä kaksi tekijää liittyvät toisiinsa silloin, kun kapitalismi siirtyy imperialistiseen muotoon. Pääkirjoituksen käsite jalkapallo voidaan ymmärtää tässä yhteydessä kapitalistiseksi, koska se sijoittuu imperialismiin kontekstiin, jossa omaa aluetta puolustetaan muiden kustannuksella. Tämä on helppo ymmärtää, kun ajatellaan jalkapalloon ja muuhunkin urheiluun liittyvää kaupallisuutta: suurseurat maksavat pelaajilleen paljon rahaa. Mielestäni tämänkaltainen kehitys on osittain seurausta siitä, että television katsojat haluavat nähdä entistä parempia tuloksia ja suorituksia. Bourdieu (1999B, 123) kritisoi esimerkiksi televisiota siitä, että kukin televisioyhtiö antaa kullekin urheilijalle ja lajille sen mukaan tilaa, kuinka hän pystyy tyydyttämään kansallista tai kansallisylypeyttä. Mielestäni jalkapallon, pelaajien ja television politiikat on rakennettu länsimaissa siten, että ne yhdessä tuottavat suurinta mahdollista kunniaa imperialistisille maailmankatsomukselle. *Kumppanin* voidaan nähdä puhuvan tällaisesta kulttuuri-imperialismista ja paheksuvan, että urheilua käytetään kulttuuri-imperialismin välineenä. Pääkirjoitus pyrkii saamaan lukijoihin tunnetta, jonka myötä lukijat tajuaisivat, että jalkapalloa voidaan käyttää poliittisena välineenä. Oletettavasti suurin osa *Kumppanin* lukijoista on jo ennalta perehtynyt imperialismiin ja sen muotoihin. Tällöin lehden on helppo herättää lukijoissaan sellaista tunnetta, jonka alaisina nämä suhteutuvat myönteisesti pääkirjoituksen näkökulmaan.

Maailma on jakaantunut rikkaisiin ja köyhiin. Kehitysmaiden velkaongelma on yksi kehityksen esteistä. Numeron 2/2000 pääkirjoituksessa käsitellään ja tuskaillaan juuri tätä kuilua rikkaiden ja köyhien maiden välillä. Kirjoituksen mukaan rikkaus velvoittaa kehitysmaiden lainojen anteeksiantoon sekä kehitysmäärärahojen nostamiseen.

Velkojen mitätöinti yksin ei riitä köyhyden poistamiseen. Se ei saa olla tekosyy tekemättä jättämiselle. Sama koskee muita tarvittavia toimia: velkahelpotusten lisäksi tarvitaan mm. talouden globalisaation demokraattisia hallintamekanismeja - - Suomi on kohta kymmenen vuoden ajan syönyt omat sanansa ja väistänyt vastuunsa maailman rikkaimpien maiden joukossa. (*Kumppani* 2/2000.)

Kirjoituksessa on tuohtunut sävy, koska velkojen mitätöinti saattaa johtaa tekemättä jättämisiin. Suomi on syönyt sanansa useista lupauksista huolimatta ja näin luvatuista asioista on tullut tekosyy tekemättä jättämisille. Pääkirjoitus on kohdistettu tässä selvästi niille, jotka luulevat, että rikkaus ei velvoittaisi mihinkään. Tavoitteena on myös kertoa päättävälle tahoille, että he ovat syöneet sanansa. Köyhyydellä on monenlaisia käsitteitä. Muun muassa Majid Rahnema (1991) ravistelee länsimaissa vallitsevia köyhyyden käsitteitä. Hänen mukaansa köyhyyden ymmärtämistapoja on yhtä monta kuin ihmistäkin. Köyhyys on ennen muuta yhteiskunnallinen ja inhimillinen tila. Hän kirjoittaa, että köyhyys ”on niin monipuolinen, laaja, suhteellinen ja ristiriitainen käsite, että emme voi esittää sille hyväksyttävää yleismaailmallista määritelmää”. (Rahnema 1991, 135.) *Kumppani* kertoo pääkirjoituksessaan, että velkojen anteeksianto ei yksin riitä köyhyyden poistamiseen, vaan tarvitaan myös muita toimia kuten ”talouden globalisaation demokraattisia hallintamekanismeja”. Kirjoituksella voidaan nähdä olevan Rahneman ajattelulle ominaisia piirteitä siinä suhteessa, että kirjoitus ei ole länsimaisen tavallinen ajatellessaan, että köyhyyttä ei poisteta yksin rahan voimalla. Pääkirjoituksen yleisösuhteessa herätellään suuttumuksen tunnetta, joiden alaisina lukijoiden toivotaan kiinnittävän huomiota sellaisiin lupauksiin, joista ei ole pidetty kiinni.

4.3. Tunteena rauhallisuus

Suuttumuksen vastakohta on rauhallisuus. Rauhallisuudesta puhuttaessa on Sihvolan (1997, 215) mukaan vaikea tietää tarkoittaako se Aristoteleella itsenäistä tunnetta vaan vain suuttumuksen lakkaamista. Aristoteleen mukaan:

Rauhoittuminen on suuttumuksen sammuttamista ja poistamista. Jos siis suuttumusta tunnetaan väheksyjiä kohtaan ja jos väheksyminen puolestaan on vapaaehtoista, on selvää, että rauhallisia ollaan niitä kohtaan, jotka eivät millään tavoin väheksy tai tekevät niin vasten tahtoaan tai näyttävät tekevän niin vastoin tahtoaan. (Aristoteles 1997, 65, 1380a8-11.)

Kumppanin numeron 1/1989 pääkirjoitus keskittyy nk. tulenkantajiin. Kirjoitus kertoo, kuinka kulttuurilla ei ole asemaa Suomen kehitysyhteistyöpolitiikassa. Kirjoituksen mukaan kulttuuri ja kehitysyhteistyö vierastavat toisiaan. Syynä tähän pidetään sitä, että kulttuuri mielletään usein reuna-alueen ylellisyysilmiönä, sen sijaan että se tunnustettaisiin osaksi kaikkea päivittäistä toimintaa. Kirjoituksen lievästä kritiikistä huolimatta siinä on Aristoteleen mainitsemaa rauhallisuuden otetta.

Kulttuurin tulisi olla kehitysmaasuhteissamme keskeisellä sijalla. Pienillä kansoilla ja kielialueilla on yhtä paljon annettavaa kuin suurillakin. Kulttuurien tasavertainen kohtaaminen lisää suvaitsevaisuutta sekä edistäisi koko ihmiskunnalle yhteisten tekijöiden löytämistä. (*Kumppani* 1/1989.)

Pääkirjoituksessa on suuttumuksen aineksia johtuen siitä, että Suomen kehitysyhteistyöpolitiikassa ei näytä olevan sijaa kulttuurille. Kaikesta huolimatta kirjoituksessa esiintyy kuitenkin myös suuttumuksen vastakohtaa eli rauhallisuutta. Kirjoituksen yleisönä voidaan nähdä kaikki kulttuurista kiinnostuneet. Kehitysyhteistyön kulttuuriulottuvuudet ovat saaneet huomiota, sillä jokaisella kehityshankkeella on myös kulttuurisia ulottuvuuksia. Christian Sungren (1991, 2) kirjoittaa *Kehitys*-lehdessä, että ”kulttuuri on syytä nähdä laajana käsitteenä kehitysyhteistyön yhteydessä”. Hänen mielestään kehityshankkeilla voidaan kehittää kulttuurivaihtoa ja erilaista yhteistyötä. Kulttuurihankkeiden etuna nähdään myös se, että niillä on paremmat mahdollisuudet onnistua, toisin kuin esimerkiksi suurilla teollisuushankkeilla. Sungrenin näkökulmasta kulttuuri on siis tärkeä asia, kun puhutaan kehitysmaasuhteista. *Kumppani* tarjoaa lukijoilleen tällaista käsitystä ilmaistessaan, että ”kulttuurin tulisi olla kehitysmaasuhteissamme keskeisellä sijalla”. Kirjoituksessa pyritään herättämään kiinnostusta kulttuuria ja sen mahdollisuuksia kohtaan, ja siinä myös hämmästellään, kuinka vieraat kansat ja kielet kiinnostavat suomalaisiakin, mutta kehitysyhteistyössä tällaista kiinnostusta ei sallita. Kirjoituksen mielestä kulttuuripolitiikalla ei ole ollut tähän mennessä sijaa keskustelussa, mutta nyt kirjoituksella tavoitellaan hyvää yleisösuhdetta ja sitä kautta kulttuurikeskustelua avaavia tekijöitä. Tavoitteena on mitä ilmeisimmin saada lukijat toimimaan siten, että he hyväksyisivät kulttuurien vuorovaikutuksen myös kehitysyhteistyössä. *Kumppani*

peräänkuuluttaa kulttuurin tärkeyttä ja sen mukanaan tuomaa positiivista vuorovaikutusta.

Maailmanpankki on tärkeä kansainvälinen kehityspoliittinen vaikuttaja, sillä se on käynnistänyt erilaisia kehitysohjelmia. Rahamarkkinoiden vapauttaminen alkoi 1973, kun kiinteät valuuttakurssit teollisuusmaiden väliltä poistettiin. Siihen saakka oli noudatettu vuonna 1944 solmittua Bretton Woods -järjestelmää, jolla pyrittiin huolehtimaan toisen maailmansodan jälkeisestä vakaudesta. (Martin & Schumann 1998, 59.) Myös Maailmanpankki oli osa Bretton Woods -järjestelmää. Suomi kuului ainakin 1990-luvun puolivälissä Maailmanpankin johtokunnan Pohjoismaiden ja Baltian ryhmään. *Kumppanin* 4/1996 pääkirjoitusta tehtäessä suomalainen henkilö valittiin johtamaan kyseistä maaryhmää kahdeksi vuodeksi. Kirjoituksessa ilmaistaan iloa Suomen puolesta, vaikka Maailmanpankin toimintaa onkin pääkirjoituksissa yleensä pidetty ongelmallisena.

- - suomalainen jäsen pystyy yhtä vahvasti ja asiantuntevasti viemään pohjoismaista kehitysjattelua Maailmanpankkiin sen muutosprosessin edistämiseksi ja vahvistamiseksi *että* aktiivisesti välittämään edustamiinsa maihin sitä tausta tietoa ja analyysiä, jota pankissa tuotetaan. (*Kumppani* 4/1996.)

Kirjoituksen sävy on rauhallinen Maailmanpankin suhteen, ja siinä luotetaan uuteen, suomalaiseen jäseneen. Kirjoitus olettaa yleisön olevan perillä Maailmanpankin negatiivis-sävytteisistä toimista. Se haluaa viestittää lukijoilleen positiivisesta muutoksesta, joka on juuri ottamassa askelta suomalaisen henkilön voimin, koska kyseinen henkilö pystyy viemään pankkiin pohjoismaista kehitysjattelua ja välittämään kotimaahansa tietoja pankin toimista. Kirjoitus nojaa mielestäni voimakkaasti ajatukseen, jonka mukaan suomalainen henkilö tukee oleellisesti Maailmanpankin toiminnan uudistamista läpinäkyvämmäksi. Mielestäni oleellista on kuitenkin se, että kansallisuudesta huolimatta pankin toimien muuttaminen on vaikeaa: yksittäisen henkilön on lähes mahdotonta kääntää isoa laivaa. Kirjoitus hakee kuitenkin yleisösuhdetta vain yleisemmällä tasolla pohjoismaisen kehitysavun ja tiedonkulun puitteissa, ja näin ollen tuskin tarkoituksena onkaan koko laivan kääntäminen. *Kumppani* on kuitenkin heittänyt yleisöönsä koukun, jolla se pyrkii saamaan lukijat

sellaisen rauhallisuuden tunnetilan valtaan, että nämä hyväksyisivät pääkirjoituksen esittämän näkökulman. Mielestäni tällaisen yleisösuhteen tavoittelemisen on ongelmallista, koska *Kumppanin* lukijat ovat oletettavasti hyvinkin kriittisiä Maailmanpankin suhteen.

Uusliberalistiseen talousjärjestelmän näkemyksiin kuuluva Monenkeskinen investointisopimus (MAI) kaatui osaksi kansalaisliikkeiden aiheuttaman kritiikin vuoksi. Sopimuksen puolestapuhujilla on uusliberalismia kritisoivan Chomskyn (2000, 142, 149) mukaan yksi vahva argumentti: Kriitikoilla ei ole riittävästi tietoa voidakseen esiintyä täysin vakuuttavasti. Chomskyn mukaan kenelläkään ei ole tarkkaa tietoa MAI-sopimuksesta, koska ”sanat eivät ratkaise vastauksia, vaan valtasuhteet, jotka määräävät tekstille niille sopivan tulkinnan”. *Kumppanin* numeron 6/1998 pääkirjoituksessa huomautetaan, että pyrkimys vapauttaa kansainväliset rahoitusmarkkinat ja halu sijoittajien vahvoihin oikeuksiin tuskin päättyy sopimuksen kaaduttua.

MAI-kritiikin myötä järjestäytyi myös löyhä maailmanlaajuinen yksipuolista uusliberalistista talousmallia kritisoiva kansanliike, joka haluaa luoda kansainvälisen säännösten alati valtaansa kasvattaville ylikansallisille yhtiöille ja kansainvälisille investoinneille sekä varmistaa sosiaalisten oikeuksien huomioimisen, ympäristönsuojelun ja maailmanlaajuisen demokratian vahvistamisen. Uusliberalistisen talousmallin kilpeen on syntynyt vahva särö. Nyt on mahdollisuus, tilaisuus ja velvollisuus esittää vaihtoehtoja. (Kumppani 6/1998.)

Kumppanin pääkirjoitukset ovat olleet hyvin kriittisiä uusliberalismia ja ylikansallisia yrityksiä kohtaan. Tässä pääkirjoituksessa tällainen suuttumus onkin kääntynyt osittain rauhallisuudeksi, koska kirjoitus on iloinen MAI-sopimuksen kaatumisesta ja sen myötä järjestäytyneestä kansanliikkeestä. Ennen kaikkea kirjoituksessa on iloinen sävy, koska uusliberalismin kilpeen on tullut särö. Tämä särö nähdään positiivisena asiana ja se puolestaan synnyttää rauhallisuuden tunnetta. Kirjoituksen yleisönä voidaan nähdä henkilöt, jotka ovat mukana tällaisessa uusliberalismia vastustavissa toiminnoissa. Pääkirjoituksessa kerrotun kansanliikkeen tavoitteet ovat samat kuin esimerkiksi uusliberalismia kritisoivalla Susan Georgella (1995, 22). Hänen mukaansa aito

taloudellinen kehitys perustuu kolmeen periaatteeseen: väestön osallistumiseen päätöksentekoon kaikilla tasoilla, sosiaaliseen yhdenvertaisuuteen ja ekologiseen harkitsevuuteen. *Kumppanin* lukijat ovat oletettavasti perillä Georgen esittämistä ajatuksista ja näin lehti kehottaa samankaltaiseen ajatteluun. Yhdenvertaisen ajattelun myötä lehti tavoitteleeikin sellaista yleisösuhdetta, jossa lukijat yhtyisivät lisääntyvään aktiivisuuteen, sillä nyt on mahdollisuus, tilaisuus ja velvollisuus esittää vaihtoehtoja.

4.4. Tunteena huoli

Sihvolan (1997, 216.) mukaan Aristoteleen käsittämä pelko on ”uhkaavan tuskallisen tai tuhoisan pahan mielikuvan aiheuttamaa tuskaa”. Seuraava sitaatti havainnollistaa tällaista pelkoa ja tuskaa:

Pelko on eräänlainen tuska tai rauhattomuus, joka johtuu uhkaavan tuhoa tai tuskaa tuottavan pahan mielikuvasta. Emmehän näet pelkää kaikkea pahaa, esimerkiksi sitä että muuttuisimme epäoikeudenmukaisiksi tai hidasälyisiksi, vaan sellaista, joka saattaa aiheuttaa suurta tuskaa tai tuhoa, ja näitäkin vain, jos ne eivät ole kaukaisia, vaan näyttävät olevan lähellä uhkaamassa; kaukaisia asioita ei juurikaan pelätä. (Aristoteles 1997, 1382a22-26.)

Pelkoa voi siis Aristoteleen mielestä olla jo tuhon tai tuskan mielikuvassa. Pelko ei näin ole vain sitä, mikä johtuu tapahtuneesta ahdistuksesta. Se on myös oletetun tulevan tapahtuman ahdistusta eli mielikuvaa pelosta. Tämän tutkielman yhteydessä voitaisiin mielestäni puhua ”huolesta” Aristoteleen ”pelon” sijaan, sillä eihän lehdistössä yleensä pelätä mitään vaan siinä kannetaan huolta erilaisista asioista. Pääkirjoituksissa on nähtävissä tällaista tuotettua huolen mielikuvaa. Usein pääkirjoituksissa kannetaan huolta jostakin tulevasta, mutta myös meneillään olevia asioita käsitellään. *Kumppanin* numeron 4/1989 pääkirjoituksessa kannettiin huolta siitä, että kehitysyhteistyö on joutunut kriisiin. Kirjoituksessa kerrotaan, kuinka kehitysyhteistyö oli tuohon aikaan myötätuulessa, mutta samaan aikaan voimistuivat myös kriittiset äänet.

Myönteistä kehitystä toki on viime aikoina ollut havaittavissa. Mutta esimerkiksi kulttuurin ensiarvoisen tärkeän merkityksen laiminlyönti paljastaa, että

kehitysyhteistyö nähdään edelleenkin pääasiassa teknis-taloudellisena toimintana. Kehitykseen ja elämään sisältyy kuitenkin ulottuvuuksia, joita monimutkaisellakaan taskulaskimella ei pysty hahmottamaan. (Kumppani 4/1989.)

Pääkirjoituksessa käsitellään kulttuuriin ja kehitykseen liittyviä asioita. Samoja aiheita käsiteltiin luvussa 4.3, jossa todettiin kuinka kulttuuri on syytä nähdä laajana käsitteenä kehitysyhteistyön yhteydessä. Tässä pääkirjoituksessa huolena on, että vaikka kehitysapu on myötätulessa, tuloksena ei välttämättä ole oikeanlainen apu. Ongelmaksi nähdään avun liiallinen teknis-taloudellinen toiminta, joka sivuttaa kulttuurin. Luvussa 3.3. nähtiin, kuinka kehityksen käsite on ollut historiallisesti linkitettyä taloudellisiin aspekteihin. Kehityksen päämääränä on ollut tuotteiden ja palvelujen lisääminen (ks. esim. Rist 1997, 13). *Kumppanin* pääkirjoituksessa kuvataan, kuinka kulttuuria ei pysty laskelmoimaan taskulaskimilla vaan se olisi otettava huomioon jo itse avun prosesseissa. Kirjoituksen yleisöksi voidaan määritellä sellaiset henkilöt, jotka ovat kiinnostuneet avunannosta. Lukijan oletetaan tietävän, että kehitysyhteistyö on nojannut taloudellisiin tekijöihin. Lisäksi lukija luultavasti tietää, ettei kehitysyhteistyö ole pelkästään ruusuilla tanssimista, vaan sen kritiikki on myös tarpeen. *Kumppani* tarjoaa lukijoilleen suhteellisen uutta teoriaa, jossa kehitysapu ei nojaa enää taloudellisiin tekijöihin niin voimakkaasti kuin aikaisemmin ja jossa tarjotaan kulttuuriin perustuvaa kehitystä. Yleisösuhteen päämääränä voidaan nähdä lukijoita varoittava puhunta, jonka mukaan taloudellisiin tekijöihin perustuva havainnointi ei riitä elämän monimuotoisuuksien hahmottamiseen. Varoituksen kautta lukijoihin pyritään luomaan sellainen huolen tunnetila, jossa he alkaisivat miettiä kehitysyhteistyön nykyisiä suuntia ja ennen kaikkea sitä, että kulttuurilla on osansa kehitysyhteistyöstä puhuttaessa.

Numeron 3/1993 pääkirjoitus käsittelee Lähi-idän kysymystä. Israelin ja Palestiinan vapautusjärjestöt olivat juuri allekirjoittaneet historiallisena pidetyn rauhansopimuksen. Sopimuksessa osapuolet tunnustivat toistensa olemassaolon oikeutuksen. Pääkirjoituksessa huolena on kuitenkin se, että sopimus ei ole täydellinen. Kirjoituksen mukaan sopimus on epäsymmetrinen, koska toinen osapuoli on neuvotellut voimasta, toinen heikkouden tilasta käsin.

Nyt aikaansaadun sopimuksen merkitys onkin ennen kaikkea psykologinen, eikä se ole vähäistä. Jos juoksuhaudoista vähitellen päästään vuoropuheluun, voidaan vaikeisiinkin asioihin löytää ratkaisu. Ensin kaikkien on kuitenkin vakuutettava rauhan siunauksellisuudesta. Tarvitaan paljon luottamusta lisääviä toimia, jotta vuosikymmenten viha ja epäluulo saadaan hälventymään. (Kumppani 3/1993.)

Kirjoituksessa tuodaan esille näkemys, jonka mukaan Lähi-idän konflikti ei ole ohi sopimuksen myötä. Kirjoituksessa esiintyy huolta sopimuksen psykologisuuden vuoksi. Aikaisemmin tätä pääkirjoitusta tarkasteltiin luvussa 3.4, jossa sotaa ja rauhaa käsiteltiin Johan Galtungin näkemysten kautta. Galtungin käsityksessähän rauha ymmärretään väkivallan poissaoloksi (Korhonen 1990, 108). *Kumppanin* voidaan nähdä tuottavan samanlaiselle käsitykselle perustuvaa puhuntaa, jossa vihaa ja väkivaltaa vaaditaan ensin pois, ja vasta sen jälkeen nähdään mahdollisena rauha. Ennen kuin väkivallan poissaoloon voidaan luottaa, sopimukset ovat vain psykologisia. Pääkirjoituksen huoli rauhan siunauksellisuudesta on näin perusteltua. Kirjoituksen yleisönä voidaan nähdä muun muassa kansainvälinen yhteisö. Yhteisön tulisi huomata, että sillä on velvollisuus huolehtia Lähi-itään saatavasta todellisesta rauhasta. Kirjoitus hakee oikeudenmukaisuutta molemmille Lähi-idän osapuolille, sillä sen mukaan tarvitaan paljon luottamusta lisääviä toimia. Luottamuksen voidaan ajatella tuottavan rauhaa. Kirjoitus luo yleisösuhteessaan lukijoihinsa sellaista tunnetilaan, jossa sopimukset eivät näyttele ratkaisevaa roolia, vaan keskinäinen luottamus on keskeisellä sijalla. Tällaisen huoleen perustuvan tunteen kautta pyritään esitetyn puheen hyväksyntään. Lukijoiden toivotaan suhtautuvan myönteisesti ehdotukseen, jossa todellisella rauhalla on oma tärkeä sijansa Lähi-idän kysymyksessä.

Globalisaatiokritiikki on kohtuullisen uusi ilmiö, jossa eräänä vaatimuksena on kehitysmaiden velkataakan keventäminen. Lisääntyvän kapitalismin ja imperialismin seurauksena myös niiden vastapuoli eli aktivistit ovat heränneet. Väyrynen (2001, 11) on käsitellyt hyvin globalisaatiokritiikkiä ja kansalaisliikkeitä saman nimisessä kirjassaan. Hän kirjoittaa, että tällainen kritiikki on ensisijaisesti nuorison protestia,

mutta mukana on myös intellektuelleja, jotka ovat kulkeneet politiikassa pitkän tien¹⁰. Tutkielmassani olen jo siteerannut tällaisia intellektuelleja kuten Noam Chomskya, Pierre Bourdieuta ja Susan Georgea, joilla on uusliberalismin vastaisia näkemyksiä. Kritiikissä erilaisilla kampanjoilla on tärkeä sijansa. Väyrynen kertoo, kuinka kehitysmaiden näkökulmat ovat nyt esillä entistä voimakkaammin. Tällaiseen näkökulmaan sisältyy esimerkiksi velkataakasta kampanjointi. (Väyrynen 2001, 11.) Kehitysmaiden velkojen anteeksiantoon tähtäävä Jubilee 2000 -kampanja keräsi Suomessa yli 90 000 allekirjoitusta, ja *Kumppanin* numeron 1/2000 pääkirjoituksessa veikkailtiin vetoomukseen kertyvän maailmanlaajuisesti noin 22 miljoonaa allekirjoitusta. Kampanjan tavoitteena oli kumota vuoteen 2000 mennessä kaikki ne velat, joita kehitysmaat eivät kykene maksamaan kohtuudella takaisin. Jubilee 2000 -kampanja vaatii nopeampaa velkojen mitätöintiä kuin IMF ja Maailmanpankki (Väyrynen 2001, 154). *Kumppanin* pääkirjoituksessa ongelmaksi on kuitenkin nähty se, etteivät hallitukset suostu yhteistyöhön voimakkaasta kampanjoiden tuomasta kansalaismielipiteestä huolimatta.

Lupaukset täytyy myös pitää. Kohta vuosi sitten Kölnissä tehdyt päätökset eivät ole vielä johtaneet mihinkään sen konkreettisempaan kuin uusiin lupauksiin. (Kumppani 1/2000.)

Pääkirjoituksesta kuvastuu huoli, koska velkavetoomus ei tuota tulosta. Päätöksentekijät viivyttelivät velkahelpotusten täytäntöönpanossa. Kirjoitus kohdistaa sanomansa lukijoille, jotka tietävät kampanjasta ja haluaa kertoa heille, että voimakkaan kansalaismielipiteen myötä syntyneitä päätöksiä ei haluta laittaa käytäntöön. Se pyrkii yleisösuhteessaan varoittamaan lukijoita nimienkeruusta, joka on ollut ikään kuin turhaa, koska se ei mahdollisesti johdakaan mihinkään. Pääkirjoituksen yleisönä voidaan nähdä myös itse päätöksentekijät, joita muistutetaan pitämään lupauksensa. Velkakysymys on siis politisoitunut, koska sen sisältämistä kysymyksistä väännetään kättä. Raimo Väyrysen (2001, 156-157) mielestä kansalaisliikkeillä on ollut suuri

¹⁰ Mielestäni mielenkiintoista on se, että nuorison protestia on myös nuorison suosimassa musiikkimaailmassa. Esimerkiksi suosittu Yhdysvaltalainen bändi *Rage Against the Machine* on tullut tunnetuksi juuri uusliberalismia voimakkaasti kritisovista kannoistaan. Jotain asenteesta kertonee myös bändin hajoamisen syy: vokalisti Zack de la Rocka olisi halunnut vetää vielä radikaalimpaa linjaa kritiikissään.

vaikutus velkakysymyksen esille nostamisessa ja politisoitumisessa. Vaikka Jubilee 2000 -kampanja ei ole kokonaisuudessaan onnistunutkaan tavoitteissaan, se on ainakin nostanut kysymyksen valtioiden esityslistoille, joilla onnistumisen esteenä ovat kuitenkin poliittiset mielipide-erot ja byrokratia. Väyrysen mukaan kampanja oli kuitenkin suuri menestys, sillä se on saanut itse asian tueksi vahvoja instituutioita ja toimijoita. *Kumppani* tarjoaa lukijoilleen uudenlaista kehitysjattelua, jossa velkojen mitätöinnillä on osansa: kehitysmaiden olisi paljon helpompi kehittää yhteiskuntiaan, mikäli niillä ei olisi taakkana jatkuvaa velkakierrettä. Lehti pyrkii yleisösuhteessaan saamaan lukijat sellaisten emootioiden valtaan, joiden myötä nämä olisivat huolissaan lupauksen pettämisestä ja myönteisiä pääkirjoituksen argumentille sekä vaatimuksille lupauksen pitämisestä.

4.5. Tunteena rohkeus

Aristoteleelle rohkeus on luottavaisuutta vaarojen kohtaamisessa. Rohkeus on määritelty mielikuvaan perustuvaksi toivoksi:

Rohkeus on siksi mielikuvaan perustuva toivo siitä, että turvallisuutta tuottavat asiat ovat lähellä ja pelottavat ovat joko poissa tai kaukana. Rohkeutta synnyttää se, että hirveät asiat ovat kaukana ja rohkaisevat lähellä - - Ihmiset tuntevat rohkeutta silloin, kun he uskovat onnistuneessa useissa asioissa eivätkä ole kärsineet tai kun he ovat useasti joutuneet vaaroihin ja onnistuneet pakenemaan - - (Aristoteles 1997, 72-73, 1383a16-19, 1383a27-29.)

Aristoteleen mukaan rohkeus on siis mielikuvaan perustuva toivo. Tällaisessa toivossa turvallisuus on lähellä ja pelko taas poissa tai kaukana. Pääkirjoituksissa tämän kaltaista toivoa esiintyy runsaasti. Niissä toivotaan, että huonot asiat olisivat väistyneet ja hyvät sen sijaan saaneet valtaa, minkä ansiosta onnellisuus lisääntyisi. Vuonna 1993 *Kumppanin* pääkirjoituksessa puhuttiin ihmisten liikkeelle lähtemisestä. Lisääntynyt kansainvälinen liikkuminen on johtanut rasismiin, kun ihmiset ovat joutuneet tekemisiin vieraiden kulttuurien kanssa. Tämä ei ole kaikilta onnistunut moitteettomasti. Julkisten televisioyhtiöiden muodostama kansainvälinen One World -ryhmä valitsi vuonna 1994 esitettävän erityisohjelmistonsa teemaksi ihmiset, väestön ja muuttoliikkeen.

Kansalaisjärjestöjen edustajista koostuva kansainvälinen toimintakomitea ehdotti, että Euroopassa pidettäisiin kansalaiskampanja rasismia vastaa nimellä ”Ihmiset liikkeellä”.

Suomessa kuin erityisesti Euroopassa ollaan nyt liikkeellä tositarkoituksella. Lähtökohtana on ajatus siitä, että rasismi ja vierasviha eivät kohdistu ainoastaan kulloisinkiin kohteisiin, vaan myrkyttävät koko yhteiskunnan elämän. Ne ovatkin yhteen sovittamattomia aidon kansanvallan ja solidaarisuuden kanssa. (*Kumppani* 4/1993.)

Kirjoitus esittelee niitä toivon perustuvia mielikuvia, jolla kampanja oli liikkeellä. Kampanjan tarkoituksena oli puuttua voimakkaasti näihin teemoihin. Puuttumisen kohteena ei ole vain rasismien ja vierasvihon kohteet vaan koko yhteiskunnallinen elämä. Kirjoituksen viestinä on, että kampanjan myötä myös Suomi olisi valmiimpi hyväksymään ihmisten liikkumisen. *Kumppanin* voidaan nähdä tarjoavan lukijoilleen sellaista teoriaa, jonka mukaan rasismi myrkyttää koko yhteiskunnan ja näin ollen rasismi tulisi kitkeä pois aidon kansanvallan ja solidaarisuuden tieltä. Chomskyllä (1999) on mielenkiintoinen näkökulma Ranskassa vuonna 1995 presidentinvaalien alla käytyyn keskusteluun: hän kertoo, kuinka ehdokkaat ovat järjestelmällisesti pyrkineet sivuuttamaan poliittisissa argumenteissaan ulkomaalaisiin liittyvät aiheet. Tämän vuoksi Chomsky tekee johtopäätöksen, että ehdokkailla ei ole mitään millä vastustaa muukalaisvihaista diskurssia. Hän kirjoittaa: ”Heidän vaalipoliittinen demagogiansa tukeutuu itse asiassa otaksumaan, jonka mukaan `julkinen mielipide` suhtautuu vihamielisesti `maahanmuuttoon`, ulkomaalaisiin ja kaikenlaiseen rajojen avaamiseen.” (Chomsky 1999, 35-36.) Näin kertoessaan Chomsky asettaa ”muukalaisten” aseman pohtimisen tärkeäksi asiaksi Ranskan sisäpoliittisessa keskustelussa, koska on hyvä miettiä tämän kaltaisten ryhmien asemaa demokratioissa ja heidän liikkumiselleen asetettuja rajoja. *Kumppani* tarjoaa lukijoilleen samanlaista kampanjan esittelyä, jossa muukalaisten liikkuminen olisi otettava todesta. Pääkirjoitus herättää rohkeuden tunnetta mielikuvaan perustuvalla toivolla sanomalla, että nyt ollaan liikkeellä ”tositarkoituksella”. Jos aikaisemmin rasismiin puututtiinkin löyhästi, niin asiaan on tulossa muutos. Pääkirjoitus selittää ihmisten olevan liikkeellä ja samalla vetoaa yleisöönsä eli lukijoihinsa puhuen, että rasismi on yhteen sovittamaton käsite aidon kansanvallan ja solidaarisuuden kanssa. *Kumppanin* yleisösuhteessa pyritään

saavuttamaan lukijoiden suopea suhtautuminen, ja sitä kautta herättämään keskustelua ihmisten liikkumisesta. Pääkirjoitus on tarjonnut vaihtoehdon, joka ei myrkytä yhteiskuntaa ja lukijoiden toivotaan suhtautuvan myönteisesti tälle vaihtoehdolle.

Kumppanin pääkirjoitus kiinnitti vuoden 2000 lähestyessä huomiota Jubilee 2000 -kampanjaan (kampanjan myöhempiä vaiheita käsiteltiin edellisessä luvussa). Vuoden numeron 5/1998 pääkirjoituksessa puhuttiin patsaiden kaatamisesta. Kansainvälinen valuuttarahasto IMF oli tuohon aikaan kansalaisjärjestöjen, tutkijoiden ja muidenkin hampaissa ja yksi syy tähän oli IMF:n haluttomuus kehitysmaiden velkojen mitätöintiin. Pääkirjoituksessa kerrotaan, että Maailmanpankin ja IMF:n virallinen HIPC-velkahelpotusohjelma ei riitä. Kirjoituksessa mainitaan myös, kuinka Suomi voisi ottaa mallia Norjasta, joka lisää kehitysyhteistyötään ja samalla nostaa velkaongelman keskeiseksi osaksi omaa kehitysmaapolitiikkaansa.

Jos haluaa ennen muuta auttaa kehitysmaiden köyhiä ihmisiä, osallistukoon köyhimpien kehitysmaiden velkojen anteeksiantoon tähtäävään Jubilee 2000 -kampanjaan. Joka haluaa pääasiassa kaataa patsaita ja murtaa muureja, tehköön vielä enemmän töitä kampanjan onnistumiseksi. Vuosituhannen vaihteeseen on enää noin 420 yötä nukuttavana. Muutaman niistäkin voisi käyttää kampanjointiin. (Kumppani 5/1998.)

Kirjoituksessa Jubilee 2000 -kampanjaa pidetään tärkeänä puhuttaessa kehitysmaiden velkojen mitätöimisestä. Kirjoituksessa esiintyy mielikuva, jonka mukaan jopa yksittäinen henkilö voi osallistua patsaiden kaatamiseen ja yleisönä voidaan nähdä niin erilaiset ryhmät kuin yksittäiset henkilötkin. Kirjoitus olettaa lukijoiden tietävän minkälaisia toimia IMF ja Maailmanpankki harjoittavat ja mitä Jubilee 2000 -kampanja voi tehdä asian hyväksi. Aikaisemmin käsittelin sitä, kuinka IMF:n ja Maailmanpankin toimia on kritisoitu jo 1970-luvulta lähtien (ks. kohta 3.4). Voimistunut aktivistien protesti liittyy globalisaatiokritiikkiin, joka on luonteeltaan oppositiotoimintaa. Globalisaation olemus on Väyrysen (2001, 82) mielestä sellaista toimintaa, joka johtaa lisääntyvään riippuvuuteen, erikoistumiseen ja popularisaatioon. Nämä puolestaan lisäävät yhteiskunnan epävakautta. Globalisaation lisääntyminen on siis tällaisen oppositiotoiminnan mielestä askel huonompaan suuntaan. Tästä syystä erilaiset

kampanjat ovat olleet suosittuja ja tuoneet esiin vaihtoehtoisia globalisaation vastaisia näkemyksiä. Velkakampanja on ollut yksi laajimmista kampanjoista, ja saa tukea myös Georgelta (1995), jonka näkemyksissä kolmannen maailman velka on kaikkien ongelma. *Velkabumerangi*-teoksessaan hän kuvailee kuinka kolmansiin maihin länsimaista heitetty velkabumerangi on tulossa takaisin ja lujaa. Länsimaiden vääristyneet riistotavat muun muassa ympäristön ja sotien alueilla lyövät lopulta takaisin, ja siitä joudutaan maksamaan suuri hinta. Georgen perusteeksi on, että kolmannen maailman kriisi on myös meidän kriisimme. Tämän johdosta kampanjointi velkojen mitätöimiseksi ei ole turhaa myöskään kansallisen edun näkökulmasta. *Kumppanin* voidaan nähdä tarjoavan pääkirjoituksessaan uudenlaista, uusliberalismia vastustavaa kehitysteoriaa, jossa rahalla ei ole niinkään merkitystä vaan ennemminkin anteeksiannolla. Pääkirjoitus pyrkii saamaan ennen kaikkea sellaisen rohkeuteen perustuvan yleisösuhteen, joka vetoaisi yksittäiseen henkilöön niin, että hän käyttäisi jopa muutaman yön velkakampanjointiin.

Kumppanin numeron 6/1998 pääkirjoituksessa vaadittiin politiikka takaisin maailmantalouteen. Kirjoituksessa kerrotaan, kuinka kansalaisjärjestöjen The Reality of Aid -raportti sanoo, että rikkaat maat siirtävät kehitysyhteistyöllä resursseja köyhimmille maille vähemmän kuin koskaan aikaisemmin. Kehitysmaille annettava tuki pienenee koko ajan. Kirjoituksen mukaan yksi keino varojen kokoamiseen voisi olla ns. Tobinin vero.

Varojen kokoaminen kävisi vielä helpommaksi, jos kansainvälinen yhteisö pääsisi yhteisymmärrykseen siitä miten ns. Tobinin veroa käyttäen voitaisiin ryhtyä verottamaan kansainvälisiä valuuttaspekulaatioita. (Kumppani 6/1998.)

Kirjoitus antaa tunnustusta Tobinin verolle ja sen tuomalle hyödyille. Tobinin verossa ideana on, että rajoja ylittävistä valuuttaspekulaatioista perittäisiin esimerkiksi neljäsosaprocentin, puolen prosentin tai yhden prosentin suuruista veroa. Kirjoitus sisältää toivoon perustuvan mielikuvan, jonka mukaan Tobinin verolla voitaisiin rakentaa parempaa maailmaa. Martin ja Schumannin (1998, 97) mukaan verotuksen vaikutukset olisivat suuret, koska ”sen ansiosta eri markkinoiden ja maiden välisillä korkoeroilla käytävä kauppa kannattaisi ainoastaan poikkeustapauksissa”. Viime aikoina

paljon huomiota saanut Tobinin vero on vahva diskurssi etenkin uusliberalismia vastustavien tahojen parissa, mutta kansainvälinen yhteisö ei ole ollut kovinkaan kiinnostunut tämän kaltaisesta diskurssista. Nyt näkökulmia on esittänyt vain tietty joukko, jolla on usein ollut takanaan jokin yhteiskunnallinen liike. Jo aikaisemmin mainitsemani *Attac* on yksi tällainen liike, joka puhuu ja kampanjoi Tobinin veron puolesta, ja myös *Kumppani* tarjoaa yleisölleen tällaista *Attacin* kaltaista mallia. Pääkirjoituksella luodaan lukijoihin rohkeutta, sillä tavoitteena on työntää ongelmat pois ja asettaa eteen rohkaisevia asioita. Tunteen kautta lukijoita kannustetaan uusliberalismia kritisoivaan toimintaan ja Tobinin veroa kannattavan näkökulman ottamiseen.

4.6. Periaatteet premissinä

Aristoteleen määrittämien tunteiden ja niiden esittämisen jälkeen on syytä käsitellä hieman myös yleisön vakuuttamisen loogisia välineitä. Vakuuttavuudella pyritään saamaan yleisön hyväksyntä. Aristoteles käsittelee teoksessaan periaatteita eli vakuuttavia sanontoja, joita voi käyttää enthymeman premissinä. Tutkielman alussa käsittelin Perelmanilla esiintyviä premissejä (ks. kohta 1.3.). Sihvola (1997, 220) listaa vakuuttavat sanonnat, joita on neljää lajia: yleisesti tunnettuja ja täydennystä tarvitsemattomia, ei yleisesti tunnettuja mutta tutkittaessa ilmeisiä, enthymeman osina esiintyviä ja enthymeman kaltaisia mutta eivät enthymeman muodossa esitettyjä. Aristoteles määrittelee periaatteet seuraavasti:

Periaate on väitelause, ei yksittäistä asiaa kuten esimerkiksi Ifikratesta koskeva, vaan yleinen, mutta se ei koske kaikkea yleistäkään, ei esimerkiksi sitä, että suora on käyrän vastakohta, vaan ihmisten toimintaan liittyviä asioita, sitä mikä pitää valita ja mitä tulee välttää. Enthymema on tällaisia asioita koskeva syllogismi, ja siksi voi karkeasti sanoa, että periaate on enthymeman premissi tai johtopäätös, kun syllogismin muoto on jätetty pois. (Aristoteles 1997, 96, 1394a21-28.)

Aristoteleen periaate on siis jokin sanonta. Esimerkiksi seuraavanlainen hänen mainitsemansa lausahdus on periaate: ”Järkevän ihmisen ei pidä koskaan kouluttaa lapsiaan liian viisaiksi”. Kun tähän lisätään syy ja tarkoitus, muodostuu kokonaisuudesta

enthymema. Aristoteleen mainitsema syy ja tarkoitus samaan sanontaan voi olla seuraavanlainen: ”Sen lisäksi, että he muutoinkin ovat laiskoina, he herättävät muissa ihmisissä vihamielistä kateutta.” (Aristoteles 1997, 96.)

Kumppanin pääkirjoituksissa voidaan nähdä yhtymäkohtia aristoteliseen periaatteen muodostamiseen. Numeron 1/1993 pääkirjoituksessa käsiteltiin fundamentalismia ja sitä, kuinka Eurooppa on hiljattain havahtunut islamilaisen maailman fundamentalismin tuomaan vaaraan. Islamilaiset ääriliikkeet kuten Hamas ja Jihad herättävät kauhua. Radikaalin islamilaisuuden nouseminen nähdään kirjoituksessa kuitenkin hätähuutona ja protestina vallitsevia olosuhteita vastaan. Hätähuudosta huolimatta *Kumppani* ei näe fundamentalismia hyvänä asiana.

Militantti islam, samoin kuin muut ehdottomat ja suvaitsemattomat ideologiat, ovat kiistämättä uhka moniarvoisen ja demokraattisen yhteiskunnan rakentamiselle. (Kumppani 1/1993.)

Kirjoitus näkee islamin ja muut ehdottomat ja suvaitsemattomat ideologiat uhkana demokratialle. Aikaisemmin käsittelin kappaleessa 3.4. Galtungin (1980B) näkemyksiä Lähi-idän kriisistä. Hänen mukaansa ongelma löytyy siitä kielestä, jota israelilaisten ja arabien välisessä keskusteluissa esiintyy. Molemmat kansat sanovat olevansa valittu kansa ja ovat näin puheen mukaan oikeutettuja asumaan alueella. (Galtung 1980B, 77.) Erilaiset ääriliikkeet kuten Hamas ja Jihad voidaan nähdä tällaisen itseoikeutuksen välineinä ajaessaan israelilaisia pois Palestiinan alueelta ja havigelleessaan uusia alueita Israelin puolelta. Yhdysvaltoihin tehdyt terrori-iskut kiihdyttivät ääriliikkeistä puhumista. Yhdysvallat ja Euroopan unioni pyrkivät kitkemään alueiltaan pois ääriliikkeisiin sekaantuneet toimijat, ja tällaisen nk. terrorismin vastaisen sodan turvin myös Israel on kiihdyttänyt omaa kampanjaansa palestiinalaisten terrorismia vastaan. ”Militantti islam” nähdään lännessä nyt entistä suurempana uhkana demokraattisille yhteiskuntarakenteille kuin pääkirjoituksen laatimisen vuonna 1993. *Kumppanin* pääkirjoituksessa on nähtävissä aristotelinen yleisön hyväksyntää tavoitteleva periaate, koska sen esittelemä aihe on yleisesti tunnettu. Tunnettuja ovat myös militantin islamin tuomat vaaratekijät. Näiden tekijöiden myötä lukijoita pyritään vakuuttamaan ja sitä kautta saamaan heidän hyväksyntänsä *Kumppanin* näkemyksille. Kirjoituksessa

nähdään, että länsimaisissa demokraattisissa valtioissa toteutettu yhteiskuntamalli on paras vaihtoehto ja näin *Kumppani* hakee yleisösuhteellaan hyväksyntää yleisestä demokratian tunnettavuudesta. Kirjoituksen mukaan demokratia on paras vaihtoehto, ja myös jokaisen muun valtion tulisi valita nimen omaan demokratia, koska fundamentalismi on uhka moniarvoiselle ja demokraattiselle yhteiskunnalle. Tunteen myötä lukijoita asetetaan demokratiaa edistävään näkökulmaan.

Kumppanin numeron 4/1998 pääkirjoituksessa puhutaan ennusteiden toteutumisesta. Kyseessä oli kehitysapumäärärahat. Suomalaiset kansalaisjärjestöt, etenkin Kepa, ovat jo pitkään vaatineet Suomen kehitysapumäärärahoja YK:n suosittamalle 0,7 prosentin tasolle bruttokansantuotteesta. Hallituksen useista lupauksista huolimatta, näin ei ole tapahtunut.

Olemme maailman rikkaimpiin kuuluvana maana moneen otteeseen sitoutuneet siirtämään resursseja 0,7 verran kansantuotteestamme köyhimpien maiden kehitykseen. Pahimman laman aikana vakuutettiin, että 0,4 % tason alle ei mennä, kun sitten kuitenkin menttiin näyttää nyt takaisin kapuaminen käsittämättömän vaikealta. (*Kumppani* 4/1998.)

Suomen kehitysapumäärärahat ovat olleet vain kerran 0,7 prosentin tasolla vuonna 1991. Muulloin ne ovat liikkuneet noin 0,4 prosentin paikkeilla. Aikaisemmin käsiteltiin, kuinka kehitys on ymmärretty taloudellisten tekijöiden kautta (ks. kohta 3.3). Tuotteiden ja palvelujen tuottaminen on nähty perinteisesti kehityksenä, mutta kehitykseen on kuulunut myös apu köyhemmille maille. *Kumppani* tarjoaa pääkirjoituksessaan samoin ymmärrettyä kehitysajattelua, jossa ulkomailta kehitysmaille annettu apu on kehityksen edistämistä. Pääkirjoituksen vakuuttavuus on siinä, että lehden lukijat tietävät, mistä kehitysmäärärahakeskustelussa on kyse. Suurin osa lukijoista tietää mitä kehitysmäärärahojen suhteen on luvattu ja mitä on tehty lupausten pitämiseksi. On luvattu, että taloudellisen tilanteen salliessa apu tulee nousemaan, mutta näin ei olekaan käynyt. Kirjoituksessa pyritään yleisösuhteessaan vakuuttamaan yleisesti tunnetun asian turvin, että oikea kehitysvaihtoehto on lisätä määrärahoja. Tällaisen vakuuttamisen edessä *Kumppanin* lukijat ovat mitä ilmeisemmin suopeita lehden esittämää näkökantaa kohtaan.

Tobinin vero on asia, joka on ollut voimakkaasti esillä etenkin viime vuosina. Asiaa on käsitelty myös tässä tutkielmassa useaan otteeseen ja viimeksi luvussa 4.5. James Tobinin vuonna 1972 esittämällä verolla kannettaisiin valuuttaspekulaatiosta pieni, noin yhden prosentin suuruinen vero. Pääkirjoitus tuo vuoden 2001 alussa Tobinin veroa jälleen tapetille.

Vapaus verottaa valuuttaspekulaatiota on oikeudenmukaisemman globalisaation edellytys. Valtioiden ei pidä alistua keinotteluiden edessä. Tämän takia Suomen hallituksen on toimittava Tobinin veron saamiseksi EU:n lisäksi myös YK-järjestelmän piiriin - - . (Kumppani 1/2001.)

Valuuttaspekulaatiosta kannettavan verotuksen nähdään olevan askel kohti parempaa maailmaa ja tällä verolla haetaan globalisaation tuomille haitoille jotakin lievennystä. Tällaisesta verosta puhuminen vetoaa mitä luultavammin *Kumppanin* lukijoihin, sillä lehden lukijat ovat varmasti perillä veron tuottamasta hyödystä. Lukijoihin hyvin vetoava ilmaisu on nimen omaan oikeudenmukaisuudesta puhuminen, sillä uusliberalismin vastaiset toimet tavoittelevat globalisaatioon juuri oikeudenmukaisuutta. Tällaisella puhunnalla pääkirjoituksen esittämään ajatukseen haetaan vakuuttavuutta. *Kumppanin* pääkirjoitus kehottaa vapaaseen veron kantamiseen, koska vapaus verottaa valuuttaspekulaatiota on oikeudenmukaisemman globalisaation edellytys. Kirjoituksen mielestä Suomen tulisi toimia niin, että verotus saataisiin myös EU:n ja YK-järjestelmän piiriin. Tähän tunnetilaan lukijat mitä varmimmin myös yhtyvät. Näin pääkirjoituksen voidaan nähdä tarjoavan lukijoilleen uusliberalismin vastaiselle ajatukselle ominaista periaatetta, jossa keinottelun rajoittaminen on yksi perusteeseistä. *Kumppani* välittää lukijoilleen periaatteen, jossa vapaata valuuttakeinottelua tulee verottaa, ja lukijoiden toivotaan valitsevan ja hyväksyvän tämänkaltaisen periaatteen.

5. KUMPPANISSA TUOTETTU LOGOS

5.1. Argumentti puhujan esitystapana

Aristoteleen *Retoriikka*-teoksen kolmas kirja käsittelee argumentin asiasisältöä eli logosta. Sihvolan (1994A, 207) mukaan logoksessa puhujan on ”kyettävä esittämään näkemyksensä tueksi perusteluja, joita kuulijat pitävät uskottavina”. *Retoriikan* kolmas kirja käsittelee ilmaisua ja puheen osien järjestystä, sekä ilmaisuun sisältyviä tyylejä, sanavalintaa ja esitystapaa, johon kuuluu äänenkäyttö tunteiden ilmaisemiseksi ja puheen rytmittämiseksi. Puhetapa toimii samaan tapaan kuin näyttelijäntaito, ja Aristoteleen mukaan kuulijoiden kelvottomuuden takia esitystavalla on suuri merkitys. (Sihvola 1997, 225.) Argumentin päämäärä on joko edullinen tai vahingollinen sisältö, ja poliittinen puhuja tarvitsee ohjeita perustellakseen väitteensä. Kakkuri-Knuuttila (1999, 244) sanoo pääohjeiden olevan seuraavanlaisia: Etsi mitä hyviä seurauksia teolla A on ja etsi mitä huonoja seurauksia teolla A on. Tällöin tuloksena on argumentteja, jotka ovat seuraavan muotoisia: Teolla A on hyvä seuraus B. Tehkää teko A tai teolla A on huono seuraus B. Pidättäytykää teon A tekemisestä. Aristotelisesti ajatellen aihe on esitettävä oikealla tavalla:

Ei riitä, että on aihe mistä puhua, vaan puhuttava on myös esitettävä oikealla tavalla, ja tämä on avuksi, kun puheen halutaan vaikuttavan määrätynlaiselta. (Aristoteles 1997, 117, 1403b15-17.)

Aihe on siis esitettävä oikealla tavalla, jotta se tulisi hyväksytyksi. Perelmanin (1996, 28-29) mukaan puhuja voi valita aiheeksi vain sellaisia väitteitä, jotka yleisö hyväksyy (ks. kohta 1.3). Hänen mielestään puhuja tekee suuren virheen, mikäli puhuja ei ota huomioon yleisön hyväksyntää. Perelman nimittää tällaista virhettä luvattomaksi ennakkopäätelmäksi. Kennedy (1994) kirjoittaa, että logoksella tarkoitetaan kaikkea mikä on sanottu: se voi olla joko yksittäinen sana, virke, osa virkkeestä, kirjallinen työ tai koko puhe. Hänen mukaansa logos ilmentää enemmän sisältöä kuin tyyliä. Logos voidaan käsittää argumenttina ja syynä sekä järjestyksenä. Kennedy myös kertoo, kuinka

logos käsitettiin antiikin aikana positiiviseksi ihmiselämän tekijäksi. Retoriikan opettajilla oli tapana ylistää logosta. (Kennedy 1994, 11-12.)

Logos-osiota en käsittele ulkoisten näkökulmien avulla niin kuin ethosta ja pathosta vaan sisäisen näkökulman kautta. Tarkoitan tällä sitä, että mielestäni Aristoteleen 2300 vuotta sitten kirjoittamat määritelmät argumentista pätevät aikakaudesta riippumatta hyvin myös itsenäisinä ilman tutkimuksenteon vaatimaa ulkoisten ja sisäisten tekstien välistä vuorovaikutusta. Toinen syy on, että argumentaatioissa ei ole kyse siitä, miten muut puhuvat vaan se, miten puhuja itse argumentoi ethoksessa ja pathoksessa esittämänsä asiat. Näin ollen seuraavat luvut rakentuvat pelkästään Aristoteleen ja *Kumppanin* välisestä keskustelusta. Tässä osiossa tarkastelen puhujan argumenttia metaforan, puheen sopivuuden, henkevyuden ja havainnollistamisen, puheen osien järjestyksen ja loppusanojen tehtävän kautta. Tarkastelen logosta aristotelisen oivalluksen kautta muun muassa seuraavien kysymysten myötä: Mitkä ovat *Kumppani*-lehden pääkirjoitusten esittämät faktatiedot? Mistä lehti puhuu ja mistä ei? Minkä tyyppinen on lehden argumentaatio? Kenen kannattajana lehti esiintyy ja toimii? Pyrin löytämään tekstistä myös poliittisen argumentin päämäärälle ominaisia väitteitä edullisesta ja vahingollisesta.

5.2. Metaforan käyttö ja tehtävä

Metafora on sanavalinnan kysymys. Sihvola (1997) mainitsee Aristotelien metaforalla olevan neljä tehtävää: esityksen elävöittäminen, asioiden havainnollistaminen ja selventäminen, tunteiden ohjaaminen siirtämällä ilmauksen sisältämän emotionaalisen latauksen toiseen kohteeseen ja sellaisen asioiden ilmaisu, joilla ei ole nimeä (Sihvola 1997, 226). Aristoteleen määritelmän mukaan, joka on poikkeuksellisesti otettu tähän *Runousoppi*-teoksesta - runousopissa puhutaan enemmän proosasta - metafora tarkoittaa seuraavaa:

Metafora syntyy, kun asialle annetaan nimi, joka varsinaisesti kuuluu jollekin muulle; merkitysten siirtyminen voi tapahtua joko yleisestä erityiseen, erityisestä yleiseen, erityisestä erityiseen tai analogian kautta. (Aristoteles 1982, 55.)

Metaforassa siis siirretään merkityksiä. Hyvä esimerkki metaforan käytöstä on *Kumppanin* numeron 2/1992 pääkirjoitus, joka on alusta loppuun metaforinen, ja alkaa näin: ”Ja tapahtui niinä päivinä”. Otsikko on lausekuvio, jossa lausetta käytetään kuvaamaan toista, kuin mitä se tavanomaisesti kuvaa. Tavanomaisesti lauseella viitataan Raamattuun (Luuk. 2:1) jossa keisari Augustukselta kävi käsky, että kaikki maailma oli verolle pantava. Pääkirjoituksessa tällä lauseella viitataan valtiovarainministeriin, joka oli osoittanut mielenkiintoa kehitysapuvaroja kohtaan ja päätti leikata niistä puolet.

Sehän oli vain kohtuullista; muukalaiset eivät olleet maksaneet verojaan sille - ties maksoivatko kenellekään. Sitäpaitsi, ministeri muistutti, kehitysapu oli tunnetusti aiheuttanut myös paljon erilaisia haittoja ja häirinnyt alkuperäiskansojen elämänmenoa. (*Kumppani* 2/1992.)

Pääkirjoitus on metaforinen, mutta sen keskeinen idea on realistinen. Kirjoituksessa ministeri leikkasi tukea, oletettavasti laman seurauksena, mutta samaan aikaan hallitus valmisteli yleviä suunnitelmia ympäristö- ja kehitysongelmien ratkaisemiseksi. Suunnitelmat oli tarkoitus esittää ja tavoitteena saada valtio edustuskuntoon, mikä edellytti uhrauksia jokaiselta, ja niinpä valtio puuttui sen sisäiseen sosiaaliturvaan. Samalla puututtiin myös ulkoiseen apuun eli kehitysavun määrärahoihin. Sillanrakennus Eurooppaan nähtiin niin tärkeäksi, että kehitysmaiden kansojen oli kannettava myös kortensa kekoon. Maa kansainvälistyi, mikä pantiin merkille niin Euroopassa kuin YK:ssakin. Monet totesivat maan käyttäytyvän nyt samalla tavoin kuin useat läntiset teollisuusvaltiot, ja tämä lämmitti ministereiden ja rahalaitosten edustajia. (*Kumppani* 2/1992.) Pääkirjoitus on kokonaisuudessaan metaforinen ja kirjoittaja on ironinen kansainvälistä yhteisöä kohtaan. Ironia on mielestäni perusteltua, sillä monet valtiot toimivat juuri näin vain saadakseen kansainvälisen hyväksynnän. Kirjoituksen metaforalla pyrittiin havainnollistamaan jotain mikä ei ole suoraan nähtävissä. Metafora ”Ja tapahtui niinä päivinä” toimi tuntemattoman kuvaamisen välineenä. Tekstin tuntemattomasta tuli näin tunnettua.

Toinen esimerkki metaforasta on numeron 3/1998 pääkirjoitus ”Kauas on pitkä matka...”. Matkalla tarkoitetaan yleensä tiettyä etäisyyttä paikasta A paikkaan B. Se voidaan kulkea esimerkiksi kävellen, pyörällä tai autolla. Matkaa voidaan mitata niin

ajassa kuin kilometreinäkin, mutta kirjoituksessa matkalla ei kuitenkaan viitata tavalliseen matkaan.

Lipposen hallitus teki 12.9.1996 periaatepäätöksen, jonka mukaan Suomen kehitysyhteistyömäärärahoja aletaan nostaa takaisin YK:n suositusten mukaiselle tasolle, niin että ”0,4 prosentin bktl-taso saavutetaan vuonna 2000”. Tahti on kuitenkin ollut toivottoman hidas. (Kumppani 3/1998.)

Kirjoituksen matkalla tarkoitetaan YK:n kehitysyhteistyömäärärahatason saavuttamista, mikä pääkirjoituksen mukaan on ollut toivottoman hidasta. Faktana esitetään, että markkamääräisesti apu on kasvanut hieman, mutta bruttokansantulon kasvuun verrattuna apu ei ole juurikaan kasvanut. Kirjoituksessa pelätään, että tällä vauhdilla ei saavuteta edes 0,4 prosentin tavoitetta. Avun nostoa on yleensä perusteltu lamalla, mutta nyt laman jälkeenkään apu ei ole noussut talouskasvun myötä. Kirjoituksen otsikko ”Kauas on pitkä matka...” on metaforinen. Lauseella viitataan johonkin sen perusmerkityksestä poikkeavaan asiaan eli avun hitaaseen nostamiseen. Metafora toimii aristotelisesti asioiden havainnollistamisen ja selventämisen tehtävässä. Kaikki tietävät kaukaisesta matkasta puhuttaessa, että välimatka on silloin pitkä. Kirjoituksen myötä lukija tietää kehitysyhteistyömäärärahojen nostamisen olevan myös pitkän matkan päässä.

Edellisen kaltainen metafora kehitysyhteistyöstä löytyy numeron 5/2001 pääkirjoituksesta. Otsikko kuuluu: ”Enää 359 vuotta...” Lukija tietää välittömästi, että nyt paikasta A paikkaan B on todella pitkä matka. Kirjoituksessa puhutaan kuinka suomalaisella kehitysyhteistyöllä ei mene hyvin, koska hallitus on jääräpäisesti valinnut kehitysaputavoitteeseen eurooppalaisen keskitason pohjoismaisen perinteen sijaan. Tätä vauhtia edetessään Suomi saavuttaa YK:lle luvatus kehitysyhteistyötason 359 vuoden kuluttua.

Afganistanin kriisi ja terrorismijahti ovat herättäneet ainakin muutamia eurooppalaisia poliitikkoja pohtimaan ääneen köyhyyden ja väkivallan välistä yhteyttä. Johtopäätös on helppo: väkivaltaa ja levottomuuksia voidaan

ennaltaehkäistä laadukkaalla kehitysyhteistyöllä. Myös siviilikriisinhallinta on nousemassa uudeksi kehitysyhteistyön osaamisalueeksi. (Kumppani 5/2001.)

Kirjoituksessa kiinnitetään huomiota Yhdysvaltoihin tehtyjen terrori-iskujen jälkeiseen aikaan. Köyhyys nähdään yhtenä syynä siihen, että terrorismia ylipäätään on olemassa, ja kirjoituksessa huomautetaan, kuinka laadukkaalla kehitysyhteistyöllä voidaan vähentää väkivaltaa ennaltaehkäisevästi. Samalla tekstistä huokuu kehoitus kehitysapurahojen lisäämiseen. Suomi on tästä lisäämisestä ja YK:n suosittamasta tasosta kuitenkin 359 vuoden päässä, ja näin Suomi ei ole valmis sijoittamaan tulevaisuuteen ja väkivallan ennaltaehkäisemiseen. Tekstin aristotelinen metafora löytyy siitä, että 359 vuodella kuvataan sitä todella suureksi välimatkaksi nähtyä etäisyyttä, joka Suomella on kehitysapumäärärahojen pohjoismaiseen tasoon.

5.3. Puheen sopivuus

Sihvola (1997, 228) mainitsee, että Aristoteleen esittämässä puheen sopivuudessa on kyse ”oikean keskivälin löytämisestä mitättömyyden ja liian koristeellisuuden väliltä”. Puheen sopivuudessa on kyse ilmaisusta. Sopivassa puheessa tunnetta ja luonnetta ilmaistaan oikeassa suhteessa esitettyihin asioihin. Aristoteles kirjoittaa:

Tyyli on sopivaa, jos se ilmaisee tunnetta ja luonnetta ja on oikeassa suhteessa puheen perustana oleviin asioihin. Suhde on oikea, jos puhe ei käsittele painavia aiheita hutiloiden tai mitättömiä juhlavasti eikä liitä koristeellisia epiteettejä mitättömiin sanoihin. (Aristoteles 1997, 127, 1408a10-14.)

Kyse on siis siitä, että sopiva tyyli ilmaisee oikean suhteen löytämistä kussakin tapauksessa. Kokonaisuudessa ei saa olla mitään liikaa tai liian vähän. Numeron 2/1990 pääkirjoitus on yksi hyvä esimerkki tällaisesta kokonaisuudesta. Kirjoituksen otsikko kuuluu ”Kansalaiset kehitysyhteistyössä”. Kirjoituksessa lähdetään liikkeelle kertomalla, kuinka pieni rikka kansalaisjärjestöjen tekemä kehitysyhteistyö taloudellisesti mitattuna on koko rokassa. Kansalaisjärjestöt ovat kuin mausteet sopassa, sillä ne vaikuttavat sen laatuun. Seuraavaksi käsitellään kehitysyhteistyön suomalaisia juuria, jotka ovat lähetysjärjestöjen työssä. Sitten kirjoituksessa siirrytään siihen, kuinka

valtiovallan lisääntyneen tuen myötä kansalaisjärjestöjen hankkeet ovat määrällisesti lisääntyneet. Järjestöt tekevät työtään ruohonjuuritasolla, eli siellä missä apu on kaikkein tärkeintä.

Kansalaisjärjestöjen tavoite ei kuitenkaan rajoitu elinolosuhteiden parantamiseen kehitysmaissa. Usein ne pyrkivät toiminnallaan maailmanlaajuisen oikeudenmukaisuuden ja yhteisvastuun edistämiseen. Se edellyttää myös työtä eriarvoisuutta ylläpitävien sekä elinympäristöä kalvavien rakenteiden ja asenteiden murtamiseksi myös Suomessa. (Kumppani 2/1990.)

Kirjoituksessa tuodaan esiin kansalaisjärjestöjen periaatteet avun oikeudenmukaisuudesta ja yhteisvastuusta. Tämä kohta on suhteessa koko kirjoituksen sisältöön, ja itse asiassa ilmentää hyvin koko kansalaisten harjoittaman kehitysyhteistyön luonnetta. Seuraavaksi tunnistetaan vapaaehtoistoiminnan tärkeys kehitysyhteistyössä, ja lisäksi kansalaisia kehoitetaan toimintaan. Kirjoituksen otsikon mukaisesti teksti etenee johdonmukaisesti ja tasapainoisesti kohti loppuaan. Puheella voidaan nähdä olevan aristotelinen puheen sopivuus, jossa koko kirjoitus on suhteessa puheen perustana oleviin asioihin. Kirjoitus on selvästi ruohonjuuritasoisen toiminnan kannalla, ja kannustuksen kohteena ovat etenkin yksilöt, jotka voivat saada vapaaehtoisella toiminnallaan paljonkin aikaan.

Kumppanin numeron 1/1994 pääkirjoituksessa puututtiin erääseen tärkeään seikkaan: kehitysyhteistyön eettiseen puhdistukseen. Kirjoitus aloitetaan kertomalla, kuinka lännen talouslama on syönyt kehitysapua. Kehitysavun leikkaaminen on nähty taloudellisena välttämättömyytenä tai kohtalokkaana lyhytnäköisyytenä. Seuraavaksi kirjoituksessa käsitellään kehitysavun huonoon maineeseen liittyviä muita tekijöitä. Julkisuuteen oli tullut lukuisia huonoja esimerkkejä kehitysyhteistyöhankkeista, ja kirjoituksen mielestä avunantajien tulisi katsoa itseään peilistä. Kirjoituksen kohteena on Iso-Britanniassa paljastunut skandaali, jossa julkista kehitysyhteistyötä on käytetty aseviennin välineenä. Tuotteiden viennin edistämisellä on nähty olevan yhteys kehitysyhteistyöhön, ja nyt vaaditaan kunnian palauttamista.

Kehitysyhteistyön kunnian palauttaminen edellyttää, että ihmiset voivat luottaa käytännön toteutuksen vastaavan julkilausuttuja periaatteita ja tuottavan tuloksia. Apumarkkojen käyttäminen viennin edistämiseen - puhumattakaan asekaupasta - on myrkkyä näille tavoitteille. (Kumppani 1/1994.)

Oman tuotannon edistäminen ei kirjoituksen mukaan ole tuomittavaa, mutta kansainvälinen vastuuttomuus on. Kirjoituksessa tuodaan hyvin esille se, että kehitysyhteistyö ei aina olekaan niin puhdasta kuin on ehkä luultu. Kirjoituksessa puhutaan kehitysyhteistyön huonoista puolista muuten aristotelisen sopivasti, mutta jätetään kertomatta, että ongelma voi olla myös vastaanottajassa, sillä yhtenä kehitysyhteistyön ongelmana on pidetty vastaanottajamaiden ongelmia. Kehitysmaita ei auta se, että rahaa syötetään tolkuttomasti, mikäli vastaanottajat ei kykene käyttämään sitä järkevästi. Jos paikallisten viranomaisten ja työntekijöiden kyvyt eivät vastaa sitä tasoa, joka vaaditaan avun koordinoimiseen, kehitysvarojen syöttö lännestä etelään ei auta. Rahat menevät johtajien taskuihin ja jäävät byrokratian rattaisiin. Pääkirjoitus kertoo vahingollisesta länsimaiden harrastamasta kehitysyhteistyöstä, mutta huomioon on mielestäni otettava myös vastaanottajan eli etelän sisäiset ongelmat.

Kumppanin numeron 3/2001 pääkirjoituksessa puhutaan digitaalisen kuilun syvenemisestä. Kirjoitus kertoo asiallisesti, kuinka köyhien ja rikkaiden maiden välinen kuilu syvenee, sillä internetin käyttäjistä peräti 88 prosenttia asuu teollisuusmaissa. Kirjoituksessa myös mainitaan, kuinka ennusteiden mukaan kuilu syvenee entisestään. Seuraavaksi mainitaan Linux-tietokonejärjestelmän levittäminen kehitysmaissa, mutta ongelmana nähdään Microsoftin kaltaisen suuryrityksen lobbaus, joka voi vesittää Linuxin levittämisen. Internet on kuitenkin tärkeä tiedotusväline.

Täällä digikuilun paremmalla puolella Internetistä on tulossa yhä tärkeämpi tiedotuskanava. Tämä on huomattu myös Kepassa. (Kumppani 3/2001.)

Kepan internet-sivujen kävijämäärä on lisääntynyt huimasti. Kirjoituksen mukaan sivuja seuraa yli 20 000 ihmistä kuukausittain. Kirjoitus kertoo internetin huonoista ja hyvistä puolista sopivasti. Muistan Bill Gatesin sanoneen internet-buumin siivittämänä, että internet on juuri se tekijä, jonka avulla kuilu pienenisi. Tämä ei kuitenkaan pidä

kokonaisuudessaan paikkaansa, sillä mielestäni kuulu pieneen vain länsimaiden ja kehitysmaiden eliitin välillä. Eliitillä on mahdollisuus käyttää tietokoneita, tavallisella kansalla ei. Kirjoituksessa ei kuitenkaan puhuta siitä, että nimenomaan juuri internetin kautta myös kansalaisjärjestöjen keskinäinen vuorovaikutus olisi lisääntynyt. Kepa mitä luultavammin kommunikoi omien kehitysjoukkolaistensa kanssa internetin välityksellä. Internetin välityksellä kansalaisjärjestöt pystyvät tiedottamaan esimerkiksi mielenosoituksista valtamedian yleisestä tiedonvälityksestä poikkeavaa materiaalia. Tiedottaminen on myös nopeaa ja näin aktivistit voivat saada suuren joukon mielenosoittajia paikalle lyhyellä varoitusaajalla. Internetillä on paljon kirjoituksen mainitsemia huonoja ominaisuuksia, mutta sillä on mielestäni myös paljon hyviä puolia, etenkin kansalaisjärjestöjen kannalta.

5.4. Henkevyys ja havainnollistaminen

Aristoteleen (1997, 133) mukaan argumentin käsittelyssä on määriteltävä se, mistä puhe saa henkevyttä ja minkä vuoksi se saa myös hyvän vastaanoton. Esityksen tekee henkeväksi se, että kuulija oivaltaa oppivansa siitä jotakin uutta vaivattomalla tavalla. Yllätyksen elementti on tässä keskeistä. Aristoteles kertoo seuraavaa:

- - asioiden oppiminen helpolla tavalla on kaikille mieluista, kaikilla sanoilla on jokin merkitys ja mieluisimpia ovat sellaiset sanat joiden avulla opimme ymmärtämään. Oudot sanat eivät sano meille mitään - - (Aristoteles 1997, 133, 1410b10-13.)

Kuulijat siis oppivat parhaiten mikäli puhuja käyttää tunnettuja sanoja tai mikäli esityksessä on yllätyksellisyttä. Metafora on hyvä keino yllätyksen tuottamiseen, sillä se saa lukijan huomaamaan asioiden välisen yhteyden, jota ei aikaisemmin ole välttämättä tullut ajatelleeksi (ks. metaforasta kohdasta 5.2). Henkevyttä saavutetaan käyttämällä analogiaan perustuvia metaforia ja tekemällä asia havainnolliseksi. Havainnollisuudella Aristoteles tarkoittaa seuraavaa:

Havainnollisuudella tarkoitan sanoja, jotka ilmaisevat asioita toiminnan tilassa. Jos rehellisestä miehestä sanoo, että hän on suoraviivainen, tämä on metafora, sillä

kumpikin on täydellinen, mutta sana ei ilmaise toimintaa. Toisaalta ilmaisussa ”Hänen elämänsä kukoistaa” on toimintaa, samoin ilmaisussa ”Vaellat vapaana kuin pyhä uhrieläin”. (Aristoteles 1997, 135, 1411b26-30.)

Havainnollisuudessa on sanoja, jotka ilmentävät toimintaa. *Kumppani*-lehden pääkirjoituksia voidaan lukea myös aristotelisesti kirjoitusten henkevyuden ja havainnollisuuden oivaltamiseen tähtäävällä lukutavalla. *Kumppanin* numeron 3/1988 pääkirjoituksessa puhutaan ympäristönsuojelusta. Kirjoituksen otsikko on ”Elämänpuolustajat”. Koko kirjoituksen sanoman voi tiivistää seuraavaan sitaattiin:

Yhteisen ympäristömme vaaliminen edellyttää ratkaisuja kaikilla saroilla: mm. pysyvien energialähteiden kehittämistä, uutta teknologiaa, velkaongelman ratkaisua, oikeudenmukaisuuteen perustuvia taloussuhteita, naisten ja kaikkien muiden alistettujen väestöryhmien aseman parantamista ja demokratian vahvistamista, ihmisoikeuksien kansainvälisten rakenteiden ja niitä säätelevien oikeusperiaatteiden vahvistamista. (Kumppani 3/1988.)

Ympäristön suojelun tehtävä on kirjoituksen mukaan niin laaja, että hallitukset eivät pysty selviytymään siitä vaan siihen pystyy vain aktiivinen yksilö yhteistyössä muiden kanssa. Lukijan tulisi oivaltaa tekstistä se, että vain hän voi vaikuttaa ympäristön kehitykseen, erityisesti toimimalla yhteistyössä muiden kanssa. Oivaltamisen yllätys on otsikossa ”Elämänpuolustajat”, joka toimii metaforana. Elämänpuolustajat on tuttu sana, jolla tarkoitetaan ihmisiä puolustavia henkilöitä tai ryhmää. Kirjoituksessa puolustettavana on ympäristö. Pääkirjoitus antoi ympäristönsuojelulle nimen, joka varsinaisesti on kuulunut ihmisen puolustamiselle. Sana elämänpuolustajat toimii metaforana. Elämänpuolustajat-sana sisältää myös aristotelista havainnollisuuden toimintaa. Puolustajalla tarkoitetaan jotakin tekevää, ja siten on kyse toiminnasta. Lukija oppii oivaltamaan, että otsikossa sanottu toiminta, ”Elämänpuolustajat”, tarkoittaa ihmisten puolustamisen sijaan myös ympäristön puolustamista.

Hyvä esimerkki oivaltamaan johtavasta metaforasta on jo kerran aikaisemmin viittaamani *Kumppanin* numeron 2/1992 pääkirjoitus ”Ja tapahtui niinä päivinä” (ks. kohta 5.2). Kirjoitus on herkullinen, koska se on kokonaisuudessaan metaforinen alusta

loppuun asti. Kirjoituksessa kerrotaan, kuinka ministeri leikkasi tukea 1990-luvun laman seurauksena, mutta samaan aikaan hallitus valmisteli suunnitelmia ympäristö- ja kehitysongelmien ratkaisemiseksi

Samaan aikaan kun valtiovarainministeri uurasti omalla tahollaan, hallituksen kolmen ministerin johdolla laadittiin kauaskantoisia ja yleviä suunnitelmia maailman ympäristö- ja kehitysongelmien ratkaisemiseksi. (Kumppani 2/1992.)

Kirjoituksen metaforan kautta lukija oivaltaa, että kehitysyhteistyövarojen leikkauksessa on jotakin vialla. Ongelma on kirjoituksen mielestä juuri siinä, että tukea leikataan samasta asiasta, johon sitä suunnitellaan lisättävän eli yleisestä kehityksestä. Yhden ministerin leikkaukset syövät siis pohjaa muiden ministereiden kaavailemilla suunnitelmilla, mikä on paradoksaalista. Kirjoituksessa on aristotelisen määritelmän mukainen henkevyys, koska lukija oppii oivaltamaan siitä jotakin, ja henkevyuden vuoksi kirjoitus saa myös paremman vastaanoton. Yllätyksen eli tässä tapauksessa metaforan käyttö havainnollistaa lukijalle kehitysyhteistyön tilannetta. ”Ja tapahtui niinä päivinä” sisältää toimintaa. Se tarkoittaa, että jotakin tapahtuu tiettyinä ajanjaksona. Raamatussa tapahtui verojen keräämistä ja pääkirjoituksessa kehitysapuvarojen leikkaamista. Lukija oppii huomaamaan kuinka hallituksen sisäinen toiminta on ristiriitaista kehitysyhteistyön suhteen.

Kumppanin numeron 2/2001 pääkirjoituksen otsikko kuuluu: ”Ylös kuopasta”. Kirjoitus kertoo 30 arvovaltaisen kansalaisjärjestön vetoomuksesta kehitysyhteistyön puolesta. Tarkoituksena on saada Suomen kehitysapu 0,7 prosenttiin bruttokansantulosta, ja kirjoituksen aikaan julkaistu ennakkotieto kertoo kuitenkin toista. Suomen kehitysyhteistyön bkt-osuus laski 0,31 prosenttiin vuonna 2000.

Kehitysyhteistyö on resurssien siirtämistä rikkailta köyhimpien kehityksen käynnistämiseen, siksi sen määrää mitataan suhteessa rikkaiden omaan vaurauteen, bruttokansantuloon. Pieni markkamääräinen nousu ei riitä, kun oma vauraus samalla kasvaa hyvää vauhtia. (Kumppani 2/2001.)

Sitaatista lukija näkee, kuinka kehitysavun määrää mitataan bkt-osuudella. Otsikon ”Ylös kuopasta” sanonta toimii metaforana kirjoituksessa. Ylös ja kuoppa tarkoittavat yleensä sitä, että joku ihminen on pudonnut konkreettiseen kuoppaan, ja hänet pitäisi nostaa sieltä ylös. ”Ylös kuopasta” on toimintaa, joka tapahtuu käskymuodossa. Jotakin käsketään nousemaan ylös. Tässä tapauksessa vetoomuksella nähdään olevan käskyvaltaa. Vetoomuksen myötä kirjoitus toivoo, että hallituksessa tapahtuisi liikettä käskyn osoittamaan suuntaan. Lukija oppii oivaltamaan, että kuopasta ylös nousemisella tarkoitetaan kehitysyhteistyömäärärahojen nousemista. Teksti toimii myös havainnollistajana, sillä se sisälsi toimintaa. Kirjoituksessa ja etenkin sen otsikossa voidaan nähdä olevan aristotelista henkevyyttä ja havainnollistamista. Aristoteleen käsitteitä käytettiin tässä oivaltamiseen johtavina tekijöinä.

5.5. Todistusten näkökohdat

Aristoteles puhuu todistusten rakentamiseen liittyvistä näkökohdista. Sihvola (1997, 232) mainitsee, että argumenttien rakentamiseen liittyvien seikkojen ohella Aristoteles käsittelee myös tapoja vaikuttaa tunteisiin ja esittää puhujan luonne tietynlaisena. Aristoteleen mukaan todistusten tulee olla ennen kaikkea vakuuttavia. Etenkin oikeuspuheissa todistelulla on suuri merkitys, mutta poliittisessa puheessa todistelu on niin ikään tärkeää.

Poliittisissa puheissa voi kiistellä väittämällä, että jokin ei tule tapahtumaan tai että se, mitä vastustaja suosittaa, on toteutuessaan epäoikeudenmukaista, hyödytöntä eikä niin tärkeää kuin väitetään. On myös pidettävät silmällä sitä, puhuuko vastustaja perättömiä sivuseikkoja. Tämä näyttää todisteelta siitä, että hän on epäluotettava muissakin asioissa. (Aristoteles 1997, 150, 1417b35-40.)

Koska poliittiset puheet koskevat tulevia tapahtumia, niissä on Aristoteleen mielestä puhuttava esimerkein, jotka on valittu menneisyydestä. Pääkirjoituksia voidaan lukea aristotelisesti todistelun näkökohtien kautta. *Kumppanin* numeron 1/1998 pääkirjoituksessa puhuttiin planeetastamme otsikolla ”Pilailua planeetan kustannuksella”. 150 maata oli hyväksynyt Kioton sopimuksen, jossa pyritään leikkaamaan teollisuusmaiden kasvihuonekaasupäästöjä keskimäärin 5,2 prosenttia

vuosina 2008 - 2012. Sopimusta pidettiin merkittävänä julistuksena parempaan huomiseen tähtäävässä toiminnassa. Myös kehitysmaita vaadittiin vähentämään päästöjään, mutta niiden mielestä päästöjen aiheuttajien eli teollisuusmaiden olisi itse siivottava sotkunsaa. Kirjoituksessa pohdittiin, kuka yleensäkin voi omistaa ilmakehän? Teollisuusmaat ovat katsoneet omistavansa siitä kuitenkin suuren osan.

Vanha vertauskuva, jossa köyhien maiden aliravitsemus mahdollistaa rikkaiden maiden ylensyönnin on totta! Mitä Yhdysvaltain presidentti Georg Bush sanoikaan kohta kuusi vuotta sitten, Rion huippukokouksen alla? ”Amerikkalainen elämäntapa ei ole kaupan!” Siinäpä se. Koko perusongelma. (Kumppani 1/1998.)

Kirjoituksen argumenttina on, että teollisuusmaat ovat jo tuhonneet suuren osan ilmakehästä, sillä kehitysmaat eivät ole saastuttamisen kannalta vielä niin edistyneitä. Teollisuusmaat siis ovat syöneet myös muiden pöydästä, mikä on huomattavissa myös Bushin lausunnosta, jonka mukaan amerikkalainen elämäntapa ei ole kaupan. Kirjoituksesta voidaan lukea seuraava väite: on epäoikeudenmukaista, että etenkin Yhdysvallat valtaa suuren osan ilmakehästä saasteillaan. Planeetan suojeleminen ei tule onnistumaan ilman Yhdysvaltoja, joka on yksi suurimmista kuluttajista. Jos kyseinen maa ei halua alentaa kuluttamistaan, kuinka planeettaa voitaisiin suojelella? Pääkirjoitus vakuuttaa, että planeetan suojeleminen tapahtuu vain yhteisvoimin.

Kun NATO:n pommitukset olivat juuri alkaneet Kosovossa, *Kumppanin* numeron 2/1999 pääkirjoituksessa puhuttiin aiheesta otsikolla ”Pomminvarmasti pommiin”. Kirjoituksen mukaan pommituksilla pikemminkin edistettiin kuin ehkäistiin Kosovon taisteluita ja Serbi-joukkojen terroritekoja.

”Serbit ryntäävät kuin villieläimet, raiskaton ja ampuen”, kertovat albaanit ensimmäisen 250 pommituslennon jälkeen. Samalla ilmaiskut tekivät humanitaarisen avustustyön monin paikoin mahdottomaksi. Riskinä on sodan laajentuminen konfliktiksi, joka aiheuttaa kymmenkertaisesti enemmän inhimillistä kärsimystä, nyt ja tulevaisuudessa. (Kumppani 2/1999.)

Pääkirjoituksessa argumentoidaan, että Naton tavoittelemaa rauhaa ei saavuteta ainakaan pommituksilla, koska serbit ovat vain kiihdyttäneet julmaa toimintaansa. ”Pommitusten myötä meni viimeinenkin mahdollisuus serbien ja albaanien rinnakkaiselolle, arvioivat monet aluetta tuntevat tutkijat”, pääkirjoituksessa todetaan. Pommitukset ovat kirjoituksen mielestä epäoikeudenmukaisia, koska ne johtavat ainoastaan suurempaan katastrofiin. Naton pommitukset eivät näin ole mitenkään tärkeitä toivotun Kosovon rauhan kannalta, päinvastoin. Kirjoitusta tehdessä todettiin, että pommitusten avulla kannustettiin Serbiassa vain tiivistynyttä, Jugoslavian presidentti Slobodan Milosevicin asemaa, sillä hän ei taivu ilmaiskujen edessä. NATO:n mukaan rauha voidaan saavuttaa vain syrjäyttämällä Milosevic, ja tähän tarvitaan pommituksia.

Kumppanin numeron 3/2001 pääkirjoituksessa käsiteltiin Suomen hallituksen politiikkaa ja kehitysapumäärärahojen nostamista. Tekstin mukaan poliitikko Kari Häkämies on puhunut asioista niiden oikeilla nimillä, ja tällaista suoraselkäisyyttä vaadittaisiin lisää muidenkin hallituksen jäsenten toimintaan. Myös poliitikon tulisi käsitellä asioita ääneen, eikä vain alistua ajatukselle, että köyhät eivät hallituksen mielestä ansaitse enempää.

Suomen kehitysapu romahti kymmenen vuotta sitten. Avun osuus kansantulosta on jämähtänyt noin puoleen muiden Pohjoismaiden luvuista. Lipposen kaksi hallitusta ovat kuitanneet kaiken kritiikin mantralla: ”Apu nostetaan, kun taloudellinen tila sen sallii.” Totuus on tietysti, että apu nousee, kun poliittiset mielipiteet sen sallivat. (Kumppani 3/2001.)

Kirjoituksessa argumentoidaan, että kehitysavun nousussa ei ole kyse muusta kuin poliittisesta tahdosta. Mikäli poliittinen mielipide niin sallii, kehitysavun määrärahat nousevat. Pääkirjoitus siis kiistää aristotelisesti, että jokin ei tule tapahtumaan. Kirjoituksessa kerrotaan, kuinka pääministeri Lipponen sanoi *Radio Suomen* haastattelutunnilla, että Suomella ei ole kehitysapukysymyksessä mitään hävettävää Ruotsiin nähden. Hänen mukaansa Ruotsi kaunistelee omia lukujaan laskemalla ulkomaisten lähetystöjensä hallintokuluja mukaan kehitysapuun. (Kumppani 3/2001.) Kirjoituksessa vastataan Lipposelle sanomalla, että ”Suomen ja Ruotsin

budjettikäytännöissä voi olla eroja, mutta kruunuissa laskettuna 3,5-kertaisten määrärahojen selittäminen lähetystöjen hallintokustannuksilla on ryhdytöntä kieroilua.” Kirjoituksen mielestä Lipponen tietää tämän itsekin ja puhuu siis pääkirjoituksen mukaan sivuseikoista. Aristoteleen mukaan näin puhuessaan ”tämä näyttää todisteelta siitä, että hän on epäluotettava muissakin asioissa” (Aristoteles 1997, 150, 1417b39-40). *Kumppani*-lehti argumentoi pääkirjoituksessaan aristotelisen tavan mukaisesti ja sanoo, että pääministeri puhuu perättömiä.

5.6. Loppusanojen tehtävät

Retoriikka-teoksensa kolmannen kirjan lopussa Aristoteles käsittelee loppusanojen tehtävää. Loppusanoilla on Aristoteleen mielestä neljä tehtävää:

Niiden tehtävänä on saada kuulija suhtautumaan suopeasti puhujaan ja torjuvasti vastustajaan, suurennella ja vähätellä, saada kuulija halutun tunnetilan valtaan ja virkistää hänen muistiaan. (Aristoteles 1997, 155, 1419b10-13.)

Loppusanoilla on Aristoteleen retoriikassa merkittävä osuus. Lukijaa muistutetaan siitä, mitä on käsitelty, ja häntä pyritään ennen kaikkea saamaan loppusanojen avulla tiettyyn tunnetilaan. Seuraavassa käsitelen *Kumppani*-lehden pääkirjoitusten loppusanoja aristotelisesti. Numerossa 1/1987 puhutaan Sambian ongelmista. Kirjoituksen aikaan Suomi oli juuri allekirjoittanut Sambian kanssa kehitysjoukkosopimuksen, ja Suomeen välitettiin myös negatiivisia uutisia Sambiasta. Maissijauheen hinnankorotus oli aiheuttanut ongelmia ja jopa mellakoita, ja *Iltalehti* uutisoi, että suomalaista asiantuntijaa oli heitetty kivellä. Tilanne oli vakava, mutta ei niin vakava kuin *Iltalehti* antoi ymmärtää. Sambian yhteiskunnan pinnan alla kuitenkin kyti. Mellakat olivat osoitus siitä, että kulutuksessa on tapahtunut muutos, josta Sambian hallitus ei ollut tietoinen.

Kehitysyhteistyön kannalta ei kuitenkaan ole tarvetta uusiin tilanearvioihin. Myös kehitysjoukkojen tarve Sambiassa on tullut perusteellisesti osoitetuksi. Siltä pohjalta Kepa suhtautuu huhtikuun lopulla Sambiaan lähtevän ensimmäisen kehitysjoukon asettamaan haasteeseen kaikella vakavuudella. (*Kumppani* 1/1987.)

Kepa ei siis kirjoituksen mukaan aio muuttaa suunnitelmiaan, vaan se tulee lähettämään kehitysjoukkonsa Sambiaan kaikesta huolimatta. Kirjoitus kertoo faktana ongelmista, mutta toivoo, että ne eivät vaikuta Kepan toimintaan. Pääkirjoituksen loppuosa pyrkii herättämään lukijansa suopeutta kehitysjoukkoja kohtaan. Kirjoitus haluaa viestittää, että ongelmista huolimatta kaikki on hyvin, ja se vakuuttaa lukijoita kertomalla myös suhtautuvansa kehitysjoukkoihinsa vakavasti. Tällöin joukkojen toiminta ei ole vain hutilointia yrittämistä, vaan asioiden etenemisestä pyritään pitämään hyvää huolta. Kuulija pyritään saamaan positiivisen tunnetilan valtaan.

Kumppanin numeron 4/1991 pääkirjoituksessa arvuutellaan: ”Eurooppalaistuminen vai kansainvälistyminen”. Kirjoitus aloitetaan kertomalla Suomen itsenäisyyden 75. juhluvuodesta, jonka kuluessa järjestetään useita tapahtumia, joissa tuodaan esiin Suomen saavutuksia. Juhlavuoden järjestäjät ovat joutuneet pohtimaan aiheeseen sopivia teemoja, ja kansainvälistyminen on yksi aihe, jota kirjoituksessa ehdotetaan. Pääkirjoituksessa sanotaan: ”Joudumme miettimään suhtautumistamme ulkomaailmaan tilanteessa, jossa kaikki liikkuu. Mitkä ratkaisut maamme tuleekaan aikanaan tekemään suhteessa Eurooppaan, tiedämme kuitenkin, ettei eristäytyminen ole vaihtoehto. Kirjoituksen mukaan parhaat edellytykset kansainvälistymiselle antaa Suomen elinvoima. Kansainvälisistä velvoitteista ei tule myöskään luistaa, koska kaikkien on oltava yhteistyössä mukana.

Vastuun ottaminen maailmanlaajuisista ongelmista ei ole ainoastaan moraalinen velvollisuus, vaan myös kaukonäköistä reaalipolitiikkaa. Itse asiassa on niin, että mitä syvällisemmin miellämme kansainvälisen vastuumme, sitä parempia eurooppalaisia olemme. (Kumppani 4/1991.)

Kansainvälisen vastuun ottaminen on siis kaukonäköistä politiikkaa. Kirjoitus hakee näkökulmaa, jossa se pyrkii tuomaan esille kansainvälisyyden ja eurooppalaisuuden positiivista yhteyttä. Mitä parempia olemme ottamaan kansainvälistä vastuuta, sitä parempia eurooppalaisia olemme. Kirjoituksen tarkoituksena on saada lukija suhtautumaan positiivisesti sekä kansainvälisyyteen että eurooppalaisuuteen, ja näitä kahta ei sen mukaan voi erottaa toisistaan. Lukija pyritään saamaan sellaisen tunnetilan

valtaan, jossa lukija suhtautuisi myötämielisesti molempiin tekijöihin. Kirjoituksen argumentaatiossa on aistittavissa vetoamista eurooppalaisuuteen, ja sen mielestä lukija haluaa enemmän eurooppalaista identiteettiä. Identiteettiä käytetään keppihevosenä, koska tämä identiteetti saavutetaan vain kansainvälisyyden kautta.

Kumppanin numeron 4/2000 pääkirjoituksessa puhutaan Jubilee 2000 -kampanjasta. Kampanja on seuraavaksi kokoontumassa Prahaan Maailmanpankin ja IMF:n vuosikokousten yhteydessä. Kirjoituksen mukaan kampanja on aina esiintynyt rauhallisesti, ja kirjoituksessa haluttiin poistaa kampanjan yltä leimaa, jonka aktivistit ovat muissa liikkeissä saaneet aikaan. Kampanjan tavoitteena oli köyhien maiden velkojen mitätöinti.

Prahassa tehtiin kymmenen vuotta sitten vallankumous rikkomatta ainuttakaan ikkunaa. Jubilee-kampanjan suurmielenosoitus järjestetään Prahassa 24.9.2000. Rikkomatta ikkunaakaan. (*Kumppani* 4/2000.)

Pääkirjoituksen loppuosa viittaa kommunismin kukistamiseen 1990-luvun alussa. Kirjoituksessa argumentoidaan, että nyt oli tapahtumassa jälleen vallankumous, jonka sanomana oli velkojen anteeksianto. Myöhemmistä uutisista tiedämme, että Prahassa mellakoitiin, mutta luultavasti mellakoissa ei ollut Jubilee 2000 -kampanjan kannattajia, vaan mellakat olivat anarkistiryhmän järjestämiä. Lukijan toivotaan kuitenkin suhtautuvan kampanjaan suopeasti. Lukijan muistin virkistämiseksi on kerrottu mitä tapahtui samalla paikalla kymmenen vuotta sitten ja ennustettu, mitä tapahtuu seuraavaksi.

Pyrin myös itse noudattamaan seuraavassa osiossa eli johtopäätöksissä aristotelista määritelmää loppusanojen tehtävästä. Johtopäätöksissä pyrin virkistämään lukijan muistia, eli kertomaan mitä olen tutkinut ja saamaan lukijan suopean suhtautumisen tutkielmaani kohtaan sijoittamalla esittämäni teorian empiriaan ja lopulta saada lukija tietyn tunnetilan valtaan esittämällä omia pohdintojani.

6. JOHTOPÄÄTÖKSET

6.1. Tutkielman tulokset

Puheella ja vakuuttamiseen tähtäävällä retoriikalla on suuria vaikutuksia politiikkaan. Retoriikka ja politiikka ovat yhteydessä toisiinsa ja kuten Aristoteles toteaa: retoriikka pukeutuu politiikan vaatteisiin. Koska kielellä on poliittisia ulottuvuuksia, poliittista toiminnanretoriikkaa on lehden ns. virallisella ja näin voimakkaimmalla toiminnan paikalla eli pääkirjoituksissa. Pääkirjoituksia voidaan tarkastella esimerkiksi tilastollisten piirteiden tai pääkirjoitusten ymmärrettävyyden pohjalta. Tässä tutkielmassa pääkirjoituksia on tarkasteltu heuristisen eli oivaltamiseen tähtäävän oppimisen kautta. Tutkimuksen analyysiosioissa on käytetty antiikin ajoilta kerättyjä Aristoteleen havaintoja ja määritelmiä retoriikasta sekä hyvän elämän ideasta. Kansalaisyhteiskunnassa toimivan yhteistyöjärjestön, Kehitysyhteistyön palvelukeskus Kepan julkaisusta, *Kumppani*-lehdestä on etsitty Aristoteleen määritelmien mukaista toimintaa lukemalla lehden pääkirjoituksia Aristoteleen määrittämien hyvälle puhujalle ominaisten puhujan luonteen (ethos), yleisön tunteen eli yleisösuhteen (pathos) ja puhujan argumentin (logos) aspektein. (ks. taulukko 1.)

Aristoteles korosti *Retoriikka*-teoksessaan, että puhujan on tärkeää esittää asiansa oikeassa valossa saattaakseen kuulijan tiettyyn mielentilaan ja vaikuttaakseen tätä kautta häneen. Tämän tutkielman empiirisen osion punaisena lankana on ollut *Kumppanin* pääkirjoitusten lukeminen poliittisen puhelajin kehottamisen ja varoittamisen, yleisön tunteen sekä puheen päämäärän eli edullisen ja vahingollisen muodossa. *Kumppanin* puhuntaa on pyritty havainnollistamaan poimimalla kuhunkin käsiteltävään kohtaan liittyviä anekdootteja. Tarkastelun kohteena on ollut, kuinka kirjoituksissa pyritään luomaan toiminnan politiikkaa, ja miten politiikka sitä kautta vaikuttaa, ja kuinka niissä pyritään vaikuttamaan lukijoihin. Vaikuttavuudella eli argumentaatiolla ei tavoitella Perelmanin sanoin ainoastaan älyllistä hyväksyntää, vaan usein tähtäimessä on myös toiminta-altiuden luominen. Samoin kuin terrorismista puhuvien osapuolten nähtiin tavoittelevan puheillaan toiminta-altiuden luomista, niin myös *Kumppanin* voidaan nähdä tavoittelevan puhunnallaan tällaista tietynlaista toiminta-altiutta pelkän puheen hyväksymisen sijaan. Seuraavassa tiivistän *Kumppanin* toiminta-altiuteen tähtäävän

puheen sen tuottamassa ethoksessa, pathoksessa ja logoksessa havainnollistamalla, kuinka tämän tutkielman puitteissa pääkirjoitukset puhuivat, mille yleisöille ja miten puhetta argumentoitiin. Tämän tutkielman perusteella oivalletut lehden pääkirjoituksissa tuotetut toiminnan politiikan pääseikat voidaan nähdä seuraavassa muodostamassani taulukossa.

Taulukko 2: *Kumppani*-lehden pääkirjoitusten poliittinen puhe

ethos eli puhujan luonne	pathos eli yleisön tunne, yleisösuhte	logos eli puhujan argumentti
-varoitusta hyötyajattelusta	-kohteena lukijat / päättäjät	-edullisen ja vahingollisen argumentit
-kehoitus kehitysavun nostamiseen	-huolen ja rohkeuden tunnehakuisuus	-laaja metaforan käyttö
-identifioituu sorrettuihin ja köyhiin (kristillisuus)	-vetoaa yksittäisiin ihmisiin	-pyrkimys puheen sopivuuteen
-pyrkimys todelliseen oikeudenmukaisuuteen	-keskustelun vaatiminen	-yllätyksen käyttö havainnollisuudessa
-kampanjoiden tukeminen	-herättelee kritiikkiä	-todistelun käyttö muita vastaan
-populaarisuuden ja uusliberalismin kritisointi	-vetoaa toimintaan kampanjoiden puolesta	-loppusanoilla suopeaan suhtautumiseen
-moraaliin vetoaminen	-mahd. ”huijauksen” huomioon ottaminen	-ilmaisun ja argumentin subjektiivisuus
-kehoitus kaupankäynnin oikeudenmukaisuuteen	-kulttuurin huomioiminen	
	-oletus premissien hyväksymisestä	

Pääkirjoitusten ethos näyttäisi tutkimuksen perusteella olevan moraaliin ja koko ihmiskuntaan identifioituvaa toimintaa. Luonteet identifioituvat etenkin sorrettuihin ja köyhiin jäseniin. Kirjoitukset tuottavat runsaasti muun muassa kristilliseen ajattelutapaan verrattavissa olevaa puhetta, jonka mukaan heikoimpia on autettava. Tämän kaltainen puhe ilmenee muun muassa seuraavasti: Pääkirjoitukset puhuvat hyötyajattelun eli oman itsekkyyden poistamisesta. Tämä näkyy siten, että esimerkiksi hallitusten kehoitetaan olemaan epäitsekäs kehitysapukeskusteluissa ja -kannanotoissaan. Kirjoituksissa ollaan sitä mieltä, että kehitysapumäärärahat eivät voi nousta, jos

keskustelun asenne on väärä eli hyötyajatteluun perustuva. Kirjoitusten mukaan tällaisesta hyötyajattelusta olisi päästävä eroon. Näin kirjoittaessaan puhuja esiintyy lukijoilleen moraaliltaan korkeatasoisena ja järkevänä, koska lukija havaitsee puhujalla tietynlaisen moraalisen koodin, johon sisältyy heikompia puolustava puhunta. Tämä ilmenee myös esimerkiksi siten, että konflikteja käsiteltäessä kirjoituksissa varoitetaan länsimaille strategisten tai maantieteellisesti merkityksettömien kehitysmaiden jälleen häviävän. Konfliktien ratkaisuksi syntyneiden sopimusten sijaan kirjoituksissa puhutaan mieluummin todellisesta oikeudenmukaisuudesta. Tällaisen oikeudenmukaisuuden nähdään sulkevan pois vihaan johtavat tekijät. Esimerkiksi Lähi-idässä viha ja epäluulo tulisi kitkeä pois, ennen kuin alueelle olisi mahdollisuutta saada pysyvä rauha. Oikeudenmukaisempaa elämää tavoiteltaessa pääkirjoituksissa puhutaan pienistä tekijöistä. Pienillä tekijöillä, kuten esimerkiksi erilaisilla kampanjoilla, ajatellaan olevan suuria vaikutuksia tällaiseen kehitykseen. Pienten tekijöiden puitteissa kirjoituksissa tuotetaan ei-populaarista ja suurille tekijöille kriittistä puhuntaa. Kirjoituksissa karsastetaan populaaria toimintaa ja siitä syntyviä ajatusmalleja. Usein tällaisen puheen huomion kohteena on valtamedia, joka tekee suuria linjauksia ja johtopäätöksiä pienten toimijoiden kustannuksella. Kauppaan liittyviä asioita käsiteltäessä pääkirjoituksissa puhutaan moraaliin vetoavasta toiminnasta, jota uusliberalismin nimissä ei ole nähty tekevän. Puheen luonteessa eli ethoksessa voidaan nähdä esimerkiksi reilun kaupan ja oikeudenmukaisuuden periaatteita sekä moitteettomuuteen ja korkeaan moraaliin tähtäävää puhuntaa, jossa erityisesti ns. vähäosaiset eli kehitysmaat ovat tärkeässä asemassa. Tällä tavalla puhuja esittää itsensä lukijoilleen sellaiseksi puhujaksi, jolla on arvostusta ansaitseva luonne.

Pääkirjoitusten pathos näyttäisi olevan yksittäisiin toimijoihin vetoavaa ja tunnehakuista. Yksittäisiin toimijoihin pyritään luomaan toiminta-alttiutta ja esimerkiksi innostamaan heitä kampanjointiin sekä keskusteluun. Tämän kaltaista lukijoiden suosion hakemista voidaan nähdä muun muassa seuraavissa seikoissa: Kehitysavusta puhuessaan lehti pyrkii vakuuttamaan, että vaikka apu näennäisesti nousisikin, se ei tarkoita asioiden olevan ohitse. Kirjoitukset pyrkivät siihen, että lukijat jatkaisivat kehitysapukeskustelua vaikka apu nostettaisiinkin. Kirjoitukset myös varoittavat hallitusten sanojen epäluotettavuudesta koskien esimerkiksi kehitysapumäärärahoja, ja tässä lukijoiden toivotaan huomaavan myös mahdollisen huijauksen mahdollisuuden.

Näin kertoessaan pyrkimyksenä on mitä ilmeisimmin luoda suuttumuksen tunnetta lukijoihinsa ja sitä kautta toimintavalmiutta asioista keskustelemiseen. Suuttumuksen tunne pyritään kääntämään rauhallisuudeksi puhumalla positiivisista muutoksista, kulttuurin huomioimisesta ja uusista mahdollisuuksista. Näiden seurauksena tapahtuu kehitystä parempaan ja näin tällaisiin asioihin tulee kirjoitusten sävyn mukaan pystyä myös luottamaan. Kirjoitukset kantavat usein huolta jostakin meneillä olevasta tai tulevasta asiasta. Esimerkkinä toimikoon tilanne, jossa kehitysapu oli myötätulessa, mutta se herätti kuitenkin huolta siitä, että apu ei ole oikealla tavalla toteutettua. Kirjoitusten voidaan nähdä etsivät kehitysavun toteuttamiseen uusia vaihtoehtoja. Huolen tunnetta luodaan myös konflikteista puhuttaessa, ja huolen vastakohtana kirjoitukset luovat mielikuvaan perustuvaa toivoa eli rohkeutta. Rohkeutta luodaan luottamalla muutosten tuomiin vaikutuksiin, esimerkiksi erilaisten kampanjoiden luotetaan tuovan positiivisia muutoksia. Esitettyjen premissien toivotaan olevan lukijoiden tiedossa, sillä kun lukijat tietävät asioista etukäteen, asioille pyritään saamaan hyväksyntä myös tunnetasolla ja tätä kautta valmius toimintaan. Yleisesti ottaen pääkirjoitusten pathoksen voidaan nähdä vetoavan yleisön tunteisiin jo tiedettyjen asioiden tai muutosten tuomien tekijöiden puitteissa. Luodessaan emootioita, pääkirjoitusten pyrkimyksenä on saada lukijat sellaisten tunteiden valtaan, joiden myötä nämä suhtautuisivat myönteisesti kirjoitusten ehdotuksiin. Tätä kautta kirjoitukset asettavat lukijansa erilaisten asioiden toimijoiksi.

Pääkirjoitusten logoksen voidaan nähdä olevan argumentille luonteenomaista. Kirjoituksissa on muun muassa metaforan, yllätyksen, sopivuuden ja todistelun käyttöä. Esitystapa pyrkii olemaan mahdollisimman selkeää, joten kirjoitukset ovat ymmärrettäviä. Seuraavista esimerkeistä voidaan nähdä pääkirjoitusten argumentin luonteelle ominaisia piirteitä: Metaforan käyttö on melko laajaa, sillä useassa kohdin asioita ilmaistaan nimillä, joilla on yleensä eri merkitys. Tällaisella metaforan käytöllä kirjoitukset mielestäni pyrkivät havainnollistamaan asioita, jotka ovat tunnettuja joidenkin muiden asioiden kautta. Näiden muiden yleisesti tunnettujen sanontojen kautta pääkirjoitukset pystyvät tavoittelemaan tunnettavuutta myös vähemmän tunnetuille asioille. Tämän kaltaisessa argumentaatiossa on nähtävissä myös yllätyksen elementtejä, sillä lukija on mitä todennäköisimmin odottanut asian käsittelevän jotakin muuta, yleensä yleisesti tunnetumpaa asiaa. Kirjoitukset pyrkivät esittämään

argumenttejaan oikeassa suhteessa argumentin muihin osiin. Pyrkimyksenä on käsitellä asioita niiden eri puolet huomioiden. Huomautuksena voi todeta, että vaikka kirjoituksissa haetaan objektiivisuutta, ne ovat kuitenkin osittain subjektiivisesta näkökulmasta kumpuavaa puhuntaa, joten näkökulmat saattavat sisältää tiettyjen asioiden korostusta muiden seikkojen kustannuksella. Todistelulla kirjoitukset pyrkivät argumentoimaan oman näkökulmansa oikeutuksen ja todistamaan sen edullisuuden suhteessa johonkin muuhun näkökulmaan. Esimerkiksi Presidentti Georg W. Bushin lausuntoja ilmastosopimuksista pidetään vahingollisina ja pääkirjoitusten sopimukseen tähtäävää puhetta parempana. Tällaista omasta näkökannasta kumpuavaa puhuntaa voidaan helposti kritisoida subjektiivisuudestaan. Tässä tapauksessa subjektiivisuus on kuitenkin mielestäni perusteltua, sillä lukijoiden täytyy ymmärtää lehden foorumi, se tila jossa lehti toimii. Argumentoidessaan pääkirjoitusten on kyettävä esittämään näkemyksensä tueksi perusteluita, joita kuulijat pitävät uskottavina, ja mielestäni kirjoitukset esittävät tarpeeksi hyviä perusteluita, varsinkin sellaisia joiden oletetaan purevan hyvin lehden lukijoihin. Lehden lukijat ovat tietynlaisia ja heillä on tietynlainen ajattelutapa kehitysyhteistyöstä. Kirjoitukset pyrkivätkin esittämään tällaiselle joukolle ominaisia perusteluita, jotta perustelujen näkökulmat olisivat mahdollisimman uskottavia.

Tutkimuksessani on käytetty Aristoteleen määritelmiä ja nähty miten *Kumppani*-lehti tuottaa pääkirjoituksissaan aristoteliselle ajattelutavalle ominaista ja verrattavissa olevaa ns. hyvän elämän politiikkaa ethoksessa, pathoksessa ja logoksessa. Antiikin etiikassa filosofian tärkeimmäksi kysymykseksi nousi se, miten ihmisen elämä olisi järjestettävä, jotta se olisi hyvä (Sihvola 1994B, 279). Aristoteliselle ajattelutavalle verrattavissa olevan hyvän elämän politiikan käyttö nyky-eurooppalaisessa pääkirjoitustoimittajien ajattelussa ei sinällään ole mikään yllätys, sillä nojaahan koko ajattelutapamme pitkälti filosofian klassikoihin, joista Aristoteles on yksi elinvoimaisimmista. Suurimmalle osalle antiikin ajattelijoille yhteistä oli onnellisuuden, hyveen ja järjellisyuden liittäminen toisiinsa. Juha Sihvola on osoittanut, että eurooppalaista nykyidentiteettiä voidaan käsitellä juuri Aristoteleen antamilla välineillä. Sihvola (1994B, 278) kertoo, *Ajankohtainen Aristoteles* -artikkelissaan, että Aristoteleen kautta voimme ymmärtää paremmin itsellemme luontevia ajattelutapoja. Sihvola kirjoittaa: ”Usein kysymys on ajattelutottumuksista, jotka hyväksytään suuria pohtimatta miltei itsestään selvinä.

Aristoteleen lukeminen voi kuitenkin paljastaa, että niiden keksiminen on vaatinut huomattavia älyllisiä ponnistuksia ja vakiintuminen pitkiä kiistoja ja kamppailuja.” Sihvolan mukaan aristotelinen perintö on yksi ajatustraditioomme kuuluva kerrostuma. Tässä tutkielmassa on osoitettu, että tällaista traditiota on nähtävissä myös *Kumppanin* pääkirjoituksissa vaikka lehti sinällään voidaankin nähdä marginaali-ilmiöihin keskittyvänä lehtenä. Marginaalisuudestaan huolimatta myös *Kumppani* pohjaa ajattelunsa eurooppalaisen tavan mukaan hyvän elämän pohtimiseen. Pääkirjoitukset tuottavat aristoteliselle ajattelutavalle verrattavissa olevaa politiikkaa pääkirjoitusfoorumissaan, joka sijaitsee *Kumppanissa*, toimien kokoavana voimana ja jäsenjärjestöjen yhteisenä keskustelupaikkana päämääränään maailmanlaajuisen yhteisvastuun vahvistaminen Suomessa.

6.2. Tutkimuksen luotettavuus ja jatkotutkimukset

Tutkimuksen luotettavuuden ongelmat saattavat mielestäni liittyä seuraaviin asioihin. Ensiksikin paremman analyysin olisi saanut aikaan tutkimalla tiiviisti Aristoteleen ajan Kreikkaa ja asettamalla hänen ajatuksensa oman aikamme kontekstiin ja kvalifioiden käyttää niitä sitten pääkirjoitusten analysointiin vastaaviksi. Näin Aristoteleen mielipiteet olisivat tulleet paremmin huomioituiksi, sillä nyt hänen sanojaan on käytetty noin 2300 vuotta myöhemmin ilman kontekstiin sijoittuvaa lukutapaa. Mielestäni jokainen tutkimusvalinta vaikuttaa tuloksiin, koska Aristoteleen tekstejä on käytetty vain heuristisena perspektiivinä. Nyt pääkirjoituksista on oivallettu erilaisia asioita Aristoteleen ajatusten kautta ja jätetty tarkempi aristotelinen kontekstiin sijoittuva ajattelutapa ja analysointi vähemmälle. Toiseksi analyysiä olisi voinut harjoittaa tilastollisesti laskemalla sanoja. Kustakin pääkirjoituksesta olisi voinut laskea toiminnan politiikkaan viittaavat sanat ja käyttää niitä sitten tuotetun politiikan analysoimiseen niiden tiheyden, tavan tai muodon avulla. Näin olisi saatu tarkka tulos siitä, minkä tyyllisiä ilmaisuja kirjoitukset käyttävät tuottaessaan politiikkaansa.

Jatkotutkimuksia ajatellen pääkirjoituksista voisi tutkia niiden tuottamaa politiikkaa muun muassa ilman yhden teoksen näkökulmaa. Nyt perustuvana näkökulmana työssäni on Aristoteleen *Retoriikka*-teos. Tutkimusongelmaksi voisi ottaa myös pelkästään esimerkiksi yhden aiheen, vaikka pääkirjoitusten kaupankäynnin tai moraaliin nojaavan

ja vetoavan politiikan. Tutkimusta voisi myös laajentaa pelkistä pääkirjoituksista koko lehteen tutkimalla koko lehdessä tuotettua politiikkaa samalla tavoin yhden aiheen näkökulmasta. Tutkimusta voisi tehdä myös vertailemalla *Kumppanissa* tuotettua politiikkaa esimerkiksi samankaltaiseen ajattelutapaan, jota esiintyy myös muilla toimijoilla. Kohteena voisivat olla vaikkapa erilaiset aatteelliset lehdet. Tätä kautta voisi tutkia miten samankaltaiseksi tai erottuvaksi *Kumppanin* ja jonkin muun lehden puhunta muodostuu.

6.3. Ajatuksia ja suosituksia lehdelle

Tutkimusta tehdessäni mieleeni nousi muutamia seuraavia ajatuksia *Kumppanin* pääkirjoitusten tavasta puhua. Kirjoitusten puhuntaan vaikuttavat tietyt Kepan yleiset periaatteet, joten lehti ei voi puhua mistä vain, mutta seuraavassa esitän kuitenkin hieman kritiikkiä. Kritiikki kyseenalaistaa toimintaa ja se saa liikkeelle uusia näkökulmia. Ensiksikin kehitysyhteistyökeskusteluun kuuluu mitä erilaisimpia aspekteja ja näkökulmia. *Kumppanin* pääkirjoitukset käsittelevät tällaisia asioita melko laajasti, mutta käsittelystä puuttuu mielestäni jotain oleellista. Puhunnasta löytyy esimerkiksi runsaasti taloudellista ajattelua, mikä on perusteltua, sillä nojaahan kehitysajattelu juuri taloudellisiin aspekteihin. Kuitenkin voidaan ajatella, että kehitystä käsitellään lehdessä myös puutteellisella tai yhdensuuntaisella ajattelutavalla. Usein kirjoitukset löytävät ongelmia länsimaiden yhteiskuntien rakenteellisista seikoista, mutta eivät puhu kehitysmaiden vastaavista ongelmista. Kysymyksiä voisi herätellä siitä, onko kehitysavun nostaminen kuitenkin vain mantra ilman takuita. Tällä tarkoitan sitä, että vaikka apu nousisikin, on huomioitava myös vastaanottajamaiden kyvykyys hallinnoida mahdollisesti lisääntyvää apua. Ei ole mielekästä satsata suureen apuun, jos ei voida varmistaa sen hallinnointia. Mielestäni kehitysyhteistyössä tarvitaan osittain myös ns. kovia arvoja, joihin voisivat kuulua juuri esimerkiksi kyky laaja-alaiseen ja vastuulliseen hallinnointiin.

Toiseksi puhunnassa voidaan nähdä tiettyä vasemmistolaista painotusta. Tämän työn seminaari-istunnossa minulle esitettiin kysymys voisiko sana ”kumppani” olla sanan ”toveri” peitenimi? Useat kehitysmaaliikkeet toimivat Suomessa mielestäni juuri vasemmistolaisesta näkökulmasta käsin ja *Kumppani* heijastanee tätä, mutta genreen

voisi esittää vaihtoehtojakin. *Kumppani* Kepan julkaisuna voisi pääkirjoituksissaan pyrkiä ottamaan laajemmin huomioon jäsenjärjestöjensä monenkirjavaa ajattelua. Vaikka kaikkien ajattelutapaa on mahdotonta ottaa mukaan ja toteuttaa lehdessä, ei laajennuskaan tuskin ole pahitteeksi. Näin pääkirjoitusten puheeseen tulisi laajempi ote. Nyt ote on usein rajoittunut melko kapea-alaiseksi henkilökohtaiseksi, amatöörimäiseksi pohdinnaksi. Tämä ei sinällään ole ongelma, koska lehti allekirjoittaa pääkirjoituksensa ja näin lukijat tietävät nimen perusteella kuka ajattelee mitäkin, tai ainakin lukijat voisivat ottaa siitä selvää. Mielestäni pääkirjoitusten näkökulmat voisivat kuitenkin muodostua ongelmaksi siinä vaiheessa, jos pääkirjoitusten kirjoittajan/kirjoittajien nimet jätettäisiin pois.

Kolmanneksi kansalaisjärjestöliikkeistä on esitetty ankaraakin kritiikkiä. On todettava, että *Kumppanin* ei ole järkevää olla liiaksi itsekriittinen. Joka tapauksessa esitän huomiona seuraavanlaiset puheenvuorot. Jaime Joseph A:n (2000) mukaan kansalaisjärjestöt ovat kriisissä. Ne ovat hänen mielestään menettämässä kykyä kriittisessä analyysissä ja globaalien ratkaisujen tuottamisessa, eivätkä ne reagoi tai pysäytä poliittisia tekijöitä tai sijoita itseään poliittisten ja sosiaalisten tekijöiden kentälle, jossa mahdollisia potentiaalisia ratkaisuja voisi olla. Paul Nelsonin (2000) mielestä kansalaisjärjestöjen toiminta on joskus verrattavissa sankaruuteen ja kaksimielisyyteen. Hänen mukaansa järjestöt pyrkivät esimerkiksi vaikuttamaan voimakkaasti Maailmanpankin ohjelmiin ylimielisellä sankarillisella asenteellaan. Parempaa vaikuttamiseen tähtäävää toimintaa olisi Nelsonin mukaan vaikea demonstroida, mutta toiminnan tulisi hänen näkemyksensä mukaan olla enemmän läpinäkyvyyteen ja vaikuttavuuteen tähtäävää. En sano *Kumppanin* pääkirjoitusten olleen huonoja tai vaadi täydellistä tyylin muuttamista, mutta uusien näkökulmien ja ajatusten laajentaminen ei kuitenkaan liene vahingollista. Nyt lehden pääkirjoituksissa aiheita on käsitelty vain tietyllä tavalla, vaikka mahdollisuudet olisivat monet. Nämä mahdollisuudet kannattaisi kuitenkin huomioida, sillä pääkirjoitusfoorumi on tärkeä kirjoituspaikka, jota seurataan tarkasti, vaikka niiden lukijaprosentti ei olekaan kovin suuri.

LÄHTEET:

Tutkimusaineisto:

Pääkirjoitukset *Kumppani*-lehdessä

Kumppani 2/1986

Kumppani 1/1987

Kumppani 3/1987

Kumppani 3/1988

Kumppani 1/1989

Kumppani 2/1989

Kumppani 3/1989

Kumppani 4/1989

Kumppani 2/1990

Kumppani 4/1990

Kumppani 3/1991

Kumppani 4/1991

Kumppani 2/1992

Kumppani 3/1992

Kumppani 4/1992

Kumppani 1/1993

Kumppani 3/1993

Kumppani 4/1993

Kumppani 1/1994

Kumppani 3/1994

Kumppani 4/1995

Kumppani 1/1996

Kumppani 3/1996

Kumppani 4/1996

Kumppani 4/1997

Kumppani 6/1997

Kumppani 1/1998

Kumppani 3/1998
Kumppani 4/1998
Kumppani 5/1998
Kumppani 6/1998
Kumppani 2/1999
Kumppani 6/1999
Kumppani 1/2000
Kumppani 2/2000
Kumppani 3/2000
Kumppani 4/2000
Kumppani 5/2000
Kumppani 6/2000
Kumppani 1/2001
Kumppani 2/2001
Kumppani 3/2001
Kumppani 5/2001

Kirjallisuus:

Alvares, Claude (1991): Lopettakaa kehitys! Teoksessa Hakkarainen, Outi; Tammilehto, Olli ja Wallgren, Thomas: *Imperiumin ulkopuolelta*. Kehityskriittisiä puheenvuoroja. Gaudeamus, Helsinki. s. 254-263.

Archer, Clive (1992): *International Organizations*. Routledge, London.

Aristoteles (1982): *Runousoppi*. Otava, Keuruu.

Aristoteles (1997): *Retoriikka ja runousoppi*. Teokset IX, Gaudeamus, Helsinki.

Bourdieu, Pierre (1999A): *Vastatulet*. Ohjeita uusliberalismin vastaiseen taisteluun. Otava, Keuruu.

Bourdieu, Pierre (1999B): *Televisiosta*. Otava, Keuruu.

Burke, Kenneth (1950): *A Rhetoric of Motives*. University of California Press. California.

Chomsky, Noam (2000): *Hinnalla millä hyvänsä*. Uusliberalismi ja globaali kuri. Like, Helsinki.

Galtung, Johan (1980A): *Peace and World Structure*. Essays in Peace Research, Volume IV, Christian Ejlertsen, Copenhagen

Galtung, Johan (1980B): *Peace Problems: Some Case Studies*. Essays in Peace Research, Volume V, Christian Ejlertsen, Copenhagen.

George, Susan (1995): *Velkabumerangi*. Kolmannen maailman velka kaikkien ongelmana. Vastapaino, Tampere.

Haapanen, Pirkko (1990): *Cicero puhetaidosta*. Finn Lectura, Loimaa.

Haapanen, Pirkko (1996): Roomalaisten korkein taito. Teoksessa Palonen, Kari & Summa, Hilikka: *Pelkkää retoriikkaa*. Vastapaino, Tampere. s. 23-50.

Hart, Roderick P. (1997): *Modern Rhetorical Criticism*. Allyn and Bacon, Netoham Heights, Massachusetts.

Helander, Voitto (1998): *Kolmas sektori*. Gaudeamus, Helsinki.

Hemánus, Pertti (1990): *Journalistiikan perusteet*. Johdatus tiedotusoppiin 2. Yliopistopaino, Helsinki.

Hettne, Bjorn (1990): *Development Theory and the Three Worlds*. Longman Scientific & Technical, United Kingdom.

Huovila, Tapani (2001): *Pääkirjoitus kohdistaa kiista-asiaan*. Yliopistopaino, Jyväskylä.

Jansson, Jan-Magnus (1990): *Politiikan teoria*. Tammi, Helsinki.

Journalistin ohjeet (1998). Suomen journalistiliiton julkaisusarja 2/1997, Helsinki.

Kakkuri-Knuuttila, Marja-Liisa (toim.) (1999): *Argumentti ja kritiikki*. Lukemisen, keskustelun ja vakuuttamisen taidot. Gaudeamus, Helsinki.

Kehityspoliittinen tavoiteohjelma 2000, Kepan raporttisarja 39, Kehitysyhteistyön palvelukeskus ry.

Kennedy, George A. (1994): *A New History of Classical Rhetoric*. Princeton University Press, Princeton, New Jersey.

Korhonen, Pekka (1990): *The Geometry of Power*. Johan Galtung's Conception of Power. Tampere Peace Research Institute, Research Reports, No. 38, Tampere.

Kunelius, Risto (1998): *Viestinnän vallassa*. Johdatusta joukkoviestinnän kysymyksiin. WSOY, Helsinki.

Käkönen, Jyrki (1988): *Natural Resources and Conflict in the Changing International System: Three Studies on Imperialism*. Avebury, Aldershot, England.

Martin, Hans-Peter & Schumann, Harald (1998): *Globalisaatioloukku*. Hyökkäys demokratiaa ja hyvinvointia vastaan. Vastapaino, Tampere.

Mustonen, Ensio (1988): *Kirjojen kirja*. Raamatun kokoonpano, synty ja sisältö. Ilves-Paino ky, Hämeenlinna.

Myrdal, Gunnar (1968A): *Asian Drama. An Inquiry Into the Poverty of Nations*. VOL. I, Pantheon, New York.

Myrdal, Gunnar (1968B): *Asian Drama. An Inquiry Into the Poverty of Nations*. VOL. III, Pantheon, New York.

Paloheimo, Heikki & Wiberg, Matti (1997): *Politiikan perusteet*. WSOY, Porvoo.

Palonen, Kari & Summa, Hilikka (1996): Retorinen käänne? Teoksessa Palonen, Kari & Summa, Hilikka: *Pelkkää retoriikkaa*. Vastapaino, Tampere. s. 7-19.

Palonen, Kari (1997): *Kootut retoriikat*. SoPhi, Jyväskylän yliopisto.

Pekonen, Kyösti (1991): *Symbolinen modernissa politiikassa*. Nykykulttuurin tutkimuskeskus, Jyväskylä.

Perelman, Chaïm (1996): *Retoriikan valtakunta*. Vastapaino, Tampere.

Raamattu (1992): Vanha ja Uusi testamentti. Sisälähetysseuran kirjapaino, Raamattutalo, Pieksämäki.

Rahnema, Majid (1991): Köyhyys. Teoksessa Hakkarainen, Outi; Tammilehto, Olli ja Wallgren, Thomas: *Imperiumin ulkopuolelta*. Kehityskriittisiä puheenvuoroja. Gaudeamus, Helsinki. s. 135-173.

Rist, Gilbert (1997): *The History of Development*. From Western Origins to Global Faith. Zed Books, United Kingdom.

Saarinen, Esa (1985): *Länsimaisen filosofian historia huipulta huipulle Sokrateesta Marxiin*. WSOY, Juva.

Sihvola, Juha (1994A): *Hyvän elämän politiikka*. Näkökulmia Aristoteleen poliittiseen filosofiaan. Tutkijaliitto, Like, Helsinki.

Sihvola, Juha (1997): *Selitykset*. Teoksessa Aristoteles Retoriikka ja Runousoppi. Teokset IX, Gaudeamus, Helsinki, s.193-261.

Summa, Hilikka (1996): Kolme näkökulmaa uuteen retoriikkaan. Teoksessa Palonen, Kari & Summa, Hilikka: *Pelkkää retoriikkaa*. Vastapaino, Tampere. s. 51-83.

Thesleff, Holger & Sihvola, Juha (1994): *Antiikin filosofia ja aatemaailma*. WSOY, Juva.

Törnquist, Olle (1999): *Politics and Development*. A Critical Introduction. SAGE Publications, London.

Tvedt, Terje (1998): *Angels of Mercy or Development Diplomats?* NGOs and Foreign Aid. Africa World Press, Trenton & James Currey, Oxford.

Van Til, John (2000): *Growing Civil Society*. Bloomington, Indiana University Press.

Väyrynen, Raimo (2001): *Globalisaatiokritiikki ja kansalaisliikkeet*. Gaudeamus, Helsinki.

Artikkelit:

Aaltonen, Jarmo (2000): Kirkko ja SAK vetoavat yhdessä kehitysapurahojen puolesta. *Helsingin Sanomat* 29.10.2000, A7.

Joseph A, Jaime (2000): NGOs: fragmented dreams. *Development in Practice*, Volume 10, Numbers 3 & 4, August. s. 390-401.

Juurus, Kati (2001): Toivoa syksyn raunioilla. *Helsingin Sanomat* 18.11.2001. No: 316, D1-2.

Nelson, Paul (2000): Heroism and ambiguity: NGO advocacy in international policy. *Development in Practice*, Volume 10, Numbers 3 & 4, August. s. 478-490.

Sihvola, Juha (1994B): Ajankohtainen Aristoteles. *Kanava-lehti* 5/1994, s.278-281.

Sihvola, Juha (1998): Yhteiskunta ja hyvä elämä, Aristoteles ja nykyajan etiikan haasteet. *Aikuiskasvatus* -kausijulkaisu 1/1998, s.12-21.

Sundgren, Christian (1991): Kehitys ja kulttuuri. *Kehitys-lehti* 1/1991, s.2-4.

Muut lähteet:

Takala, Joel: *Pro gradu haastattelu* [online]. Vastaanottaja: Juha Rekola (juha.rekola@kepa.fi). Lähetetty: 13.12.2001 [vastaus 18.12.2001]. Yksityinen sähköpostiviesti.

LIITE: Kehitysyhteistyön palvelukeskus Kepan jäsenrekisteri
<URL:<http://www.kepa.fi/jasenrekisteri>> [16.11.2001]

Kepa:a perustettaessa vuonna 1985 mukana oli 56 järjestöä. 16 vuotta myöhemmin
Kepaan kuuluu jo yli 200 keskenään hyvinkin erilaista jäsentä: suuria ja pieniä,
paikallisia ja valtakunnallisia, ammatillisia ja ideologisia järjestöjä.

AIESEC Suomi

Abilis-säätiö

Affirmative Action Group - Finland

Afghans' Association in Helsinki

Afrikan Tähti

Afrikka Keskus

Arabikansojen ystävyyseura

Aseistakieltäytyjäliitto

Autu nuorta lapsiperhettä - ANL

DODO - Tulevaisuuden elävä luonto

David Livingstone -seura

Devaid

Edo Social and Cultural Club

Emmaus Helsinki

Emmaus Jokioinen

Emmaus Kuopio-Siilinjärvi

Emmaus-Kanava

Ex-kehitysjoukkolaiset

FIFSA

FINNWID Naiset Kehitystyössä

Filippiinit -seura

Frikyrklig samverkan

Förbundet de utvecklingsstördas väl

Föreningen Martyrkyrkans Vänner

Ghana Union Finland (GUF)

Gospel Flight

Harawazi - Kurdistan
Helsingin Monikulttuuriyhdistys KERI
Helsingin diakonissalaitos
Hengitysliitto Heli
Hyvinkään kehitysmaayhdistys
Iisalmen Nuorison Tuki ry KEHYPAJA
Interpedia
Invalidiliitto
Jyväskylän kehitysmaayhdistys - Maailmankauppa Mango
KEHYAPU YSTÄVÄT RY
Kambodzhan ystävyysseura
Kansainvälinen Solidaarisuussäätiö
Kansainvälinen Solidaarisuustyö
Kansainvälinen Vapaaehtoistyö
Kansainvälinen orpojen avustusyhdistys
Kansainvälisen Kehitysyhteistyön Seura
Kansan Raamattuseuran Säätiö
Kansan Sivistystyön Liitto KSL
Kehitysapuyhdistys Apua Chileen
Kehitysmaantieteen Yhdistys
Kehitysmaatutkimuksen laitos
Kehitysmaayhdistys Indigo
Kehitysmaayhdistys Tasajako
Kehitysvammaliitto
Keravan Kehitysmaayhdistys
Keskustan Opiskelijaliitto
Kirkon Ulkomaanapu
Kunta-alan ammattiliitto KTV
Kuopion Kehitysmaayhdistys Juutti
Kuulonhuoltoliitto
Kuurojen Liitto
Kuurojen Lähetys
Kynnys

Käsiteollisuuden tutkimusseura
Lahden Kehitysmaakauppayhdistys
Lastensuojelun Keskusliitto
Latinalaisen Amerikan Kulttuurikeskus
Liikealan ammattiliitto
Lohjan Seudun Kehitysmaayhdistys
Luonto-Liitto
Lähetyksen Kehitysapu / Suomen Vapaa Ulkolähetys
Lääkärien Sosiaalinen Vastuu (LSV)
Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto
Maahanmuuttajien tuki
Maailman musiikin keskus
Maailman sarjakuvat
Maailmanvaihto / ICYE Suomi
Maan ystävät
Mannerheimin Lastensuojeluliitto
Mapuche Finlandia
Marttaliitto
Metallityöväen Liitto
Mikkelin Kehitysmaayhdistys
Msingin ystävyysseura
NNKY Liitto
Nada Hope
Nakurun lapset
Niilo Mäki Instituutti
Nuoren Keskustan Liitto
Nuorten Kotkain Keskusliitto
Nzuko Umunna Ndi Igbo in Finland
Näkövammaisten Keskusliitto
Opetusalan Ammattijärjestö OAJ
Opiskelijain Lähetysliitto
Organisation of Human Rights in Iraq (OHRI)
Otava-opiston säätiö

Oulu-Matagalpa-Ystävyysseura
PAND-Taiteilijat rauhan puolesta
PRO GAMBIA
Parasta Lapsille
Pehmeän Kehityksen Rahasto
Pelastakaa Lapset
Pelastusarmeija
Plan International Suomi Säätiö
Pohjois-Karjalan kehitysmaayhdistys
Pohjois-Suomen Kehitysmaayhdistys Pääskyt
Porvarillinen Kansainvälisyisyhdistys
Psykologien Sosiaalinen Vastuu
Raahen Kehitysmaayhdistys
Rauha kurdeille foorumi
Rauhankasvatusinstituutti ry
Rozentäls-Seura ry
Saha ry
Silta ry
Somalian apicultural association
Sosialidemokraattiset Naiset
Sosialidemokraattiset Nuoret
Sosialidemokraattiset Opiskelijat - SONK ry
Spartacus-säätiö rs
Suoma Sámi Nuorat ry. (SSN)
Suomalais-tiibetiläinen kulttuuriseura r.y.
Suomen 4H-liitto ry
Suomen Ammattiliittojen Solidaarisuuskeskus SASK ry
Suomen Evankelisluterilainen Kansanlähetykset
Suomen IPS-yhdistys
Suomen ISME
Suomen Kansanopistoyhdistys
Suomen Kirjastoseura
Suomen Kristillinen Lääkäriseura ry

Suomen Kristillinen Ylioppilasliitto ry
Suomen Kristillisdemokraattien Nuoret
Suomen Latu ry
Suomen Lepralähetys ry
Suomen Liikemiesten Lähetysliitto ry
Suomen Luterilainen Evankeliumiyhdistys
Suomen Lähetysseura ry.
Suomen Nuorisoyhteistyö - Allianssi
Suomen Nuorten ja Opiskelijoiden YK-liitto ry
Suomen Pakolaisapu ry
Suomen Partiolaiset
Suomen Rauhanliitto - YK-yhdistys ry
Suomen Rauhanpuolustajat ry
Suomen Sadankomitealiitto ry
Suomen Setlementtiliitto
Suomen Teollisuustoimihenkilöiden Liitto STL ry
Suomen Tinku ry
Suomen UNIFEM - Finlands UNIFEM ry
Suomen Vapaakirkko
Suomen World Vision
Suomen YK-liitto ry
Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPer ry
Suomen ylioppilaskuntien liitto ry
Suomi-Bangladesh Yhdistys
Suomi-Chile -seura
Suomi-Dominikaaninen Tasavalta Seura
Suomi-Etelä-Afrikka -seura
Suomi-Etiopia -seura ry
Suomi-Gambia -seura
Suomi-Ghana -seura
Suomi-Intia -seura ry
Suomi-Kuuba -seura ry
Suomi-Mongolia -seura ry.

Suomi-Mosambik -seura
Suomi-Namibia -seura ry
Suomi-Nepal -seura
Suomi-Nicaragua -seura ry
Suomi-Nigeria -Ystävyysseura
Suomi-Sambia -seura
Suomi-Seychellit -seura ry
Suomi-Somalia -seura
Suomi-Tansania -seura
Suomi-Vietnam -seura ry
Suomi-Zimbabwe -seura
Taksvärkki ry
Tehy ry
Tekniikka Elämää Palvelemaan
Teknisten Liitto TL ry
Terveyskasvatuksen Keskus
Terveysrintama
Turun Maailmankauppayhdistys ry
Turun Nicaragua-yhdistys
Työväen Sivistysliitto TSL ry
U-Landsföreningen Svalorna rf - Kehitysmaayhdistys Pääskyt ry
UFF U-landshjälp från Folk till Folk i Finland rf
Udoka ry
Uhusiano r.y.
Unioni Naisasialiitto Suomessa ry
Uusi Tuuli ry / Estelle
Vaasan Kehitysmaaseura ry
Vammaisjärjestöjen Kehitysyhteistyöyhdistys FIDIDA ry
Vanhustyön keskusliitto - Centralförbundet för de gamlas väl ry
Vantaan monikulttuuriyhdistys portti ry
Vasa U-landsbutiksföreningen
Vasemmistonuoret ry
Verkostonstituutti maailmanlaajuisen demokratisaation edistämiseksi

Vihreä sivistysliitto ry
Viittakiven Tuki ry
Väestöliitto ry
YAD- Youth Against Drugs ry
Yhteiset Lapsemme - All Our Children ry
Ympäristö ja Kehitys
Ystävien Uskonnollinen Seura Kveekarit ry
Ystävyyspalvelu ry - I vänskapents tjänst r.f.
Äetsän Seudun Kehityskaasaury

Kepan kannatusjäsenet:

Alkio-opisto
Gyllenberg Helge
Jyväskylän ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysalan koulutus
Kirkon Nuorisotyön Keskus
Lahden Mission Kauppa
Maailmankauppojen liitto
Otava-opiston säätiö
Turun Kristillinen Opisto
Työväen akatemia